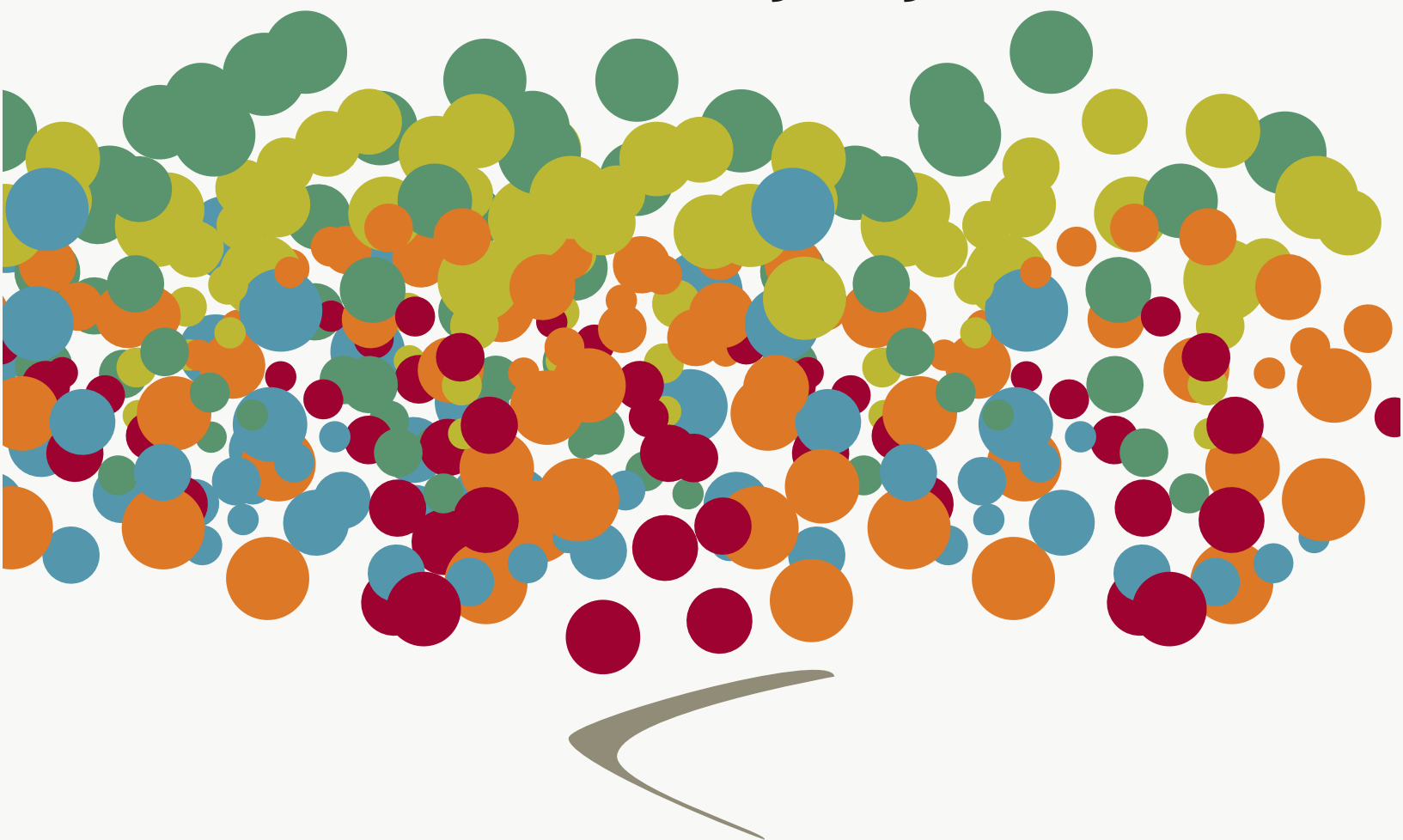

ישוב לדורות

מדריך לישוב קהילתי מקיים במשגב

www.dorot.misgav.org.il

נובמבר 2012

מערכת מרכזי הדרכה ופיתוח בשלטון המקומי
מרכז אזורי גליל מערבי, זבולון ומורדות הכרמל

אנו

משמרים את שורשי העבר,
מתכננים לטווח הארוך בהווה,
כדי שהתושבים ודורות ההמשך במשגב,
יוכלו לראות את עתידם ביישוב.

דבר ראש המועצה

תושבי משגב היקרים,

ארגז הכלים שמוצג כאן נועד לסייע לבניית יישובים חזקים ויציבים יותר, טובים ונעימים יותר לתושביהם.

במקביל לחוברת זו מוקם אתר אינטרנט שיאפשר התאמות ועדכונים שוטפים של התוכנית, ככל שנת קדם ביישומה ובהטמעתה ביישובים, ובהמשך השיח עם הציבור.

אנו עומדים בפני יישום תהליכי "יישוב לדורות" והטמעתם ביישובי משגב, כל יישוב לפי דרכו, רצונו והחלטתו. נעשה הכול כדי שכל יישובי משגב ייכנסו לתהליך התכנון האסטרטגי ברוח "יישוב לדורות" וימשיכו ויטמיעו את התכנון. אנחנו במועצה נהיה לצדכם לאורך כל הדרך.

אני מבקש להודות לכל מאות התושבים ואנשי המקצוע שהשתתפו ותרמו מהידע שלהם ומכישורונם לגיבוש התוכנית.

בהצלחה ביישום התוכנית!

רון שני

ראש המועצה

אני שמח להציג בפניכם את החוברת המסכמת של "יישוב לדורות", המרכזת תובנות של תהליך מורכב וממושך בהשתתפות מאות תושבים, אנשי מועצה ומומחים מקצועיים.

הצורך בתהליך האסטרטגי של "יישוב לדורות" עלה אחרי שהשלמנו פרק ראשון של חלוציות, התבססות והתרחבות. דור המקימים התבגר ומציב צרכים חדשים, היישובים גדלו, הקהילות הפכו מגוונות ורב דוריות, מערכות החינוך התרחבו מאוד ועדיין אנו רק בתחילת הדרך.

בשלב הזה מצאנו צורך בהתבוננות עצמית ובהצבת שאלות זהות ומהות, לאן וכיצד. יישובי משגב מהווים סיפור הצלחה, הניכר באהבתנו למקום ובביקוש הולך וגובר למעבר ליישובים. מרגש במיוחד הביקוש הגבוה של בנים שגדלו כאן לחזור ולבנות כאן את ביתם.

תהליך "יישוב לדורות" נועד לשמר את ההצלחה ולהצעיד אותנו משלב החלוציות וההקמה לשלב של יישובים ברי קיימא – villages sustainable.

אנו עדים לקשר מובהק בין אופיו והתנהלותו של היישוב לבין רווחת חבריו. יישובים חזקים וטובים הם המפתח לתושבים מרוצים יותר. זהו קו מנחה להתנהלות המועצה ובתהליך "יישוב לדורות".

חברי ועדת ההיגוי

רון שני
אתי לוי

ראש המועצה
מנכ"לית המועצה

אילן מאיר
שמוליק יערי
דוד מטק
בתיה וולף
מזי אורן
דנה אמיר
יאיר לוין
ד"ר עידית בנאורי
ברוך קומפנו

מנחה צוות משילות
יו"ר צוות משילות יובלים
יו"ר צוות משילות מנהל מחלקת כיתוח יישובים
מנחה צוות קהילה
יו"ר צוות קהילה מנהלת מחלקת שירותים חברתיים
צוות קהילה מנהלת היחידה להתנדבות המחלקה לשירותים חברתיים
צוות קהילה עובד סוציאלי קהילתי, המחלקה לשירותים חברתיים
יו"ר צוות קיימות גילון
יו"ר צוות קיימות מנהל אגף קיימות וסביבה

מנהלת מכעם גליל מערבי
יועץ אסטרטגי, יובלים

ד"ר חיה בנדק
אריה ארנר

מרב סדובסקי - כיתוח מתודולוגי
מלכה מאור - עריכה לשונית
מירב ראובני - עיצוב ועריכה גרפית

חברי ועדת ההיגוי צוות משילות

מנחה, "אנשי-דרך - ייעוץ ארגוני"
יו"ר, מנהל מחלקת כיתוח יישובים
יובלים
מזכיר ביישובים מנוף, מכמנים והררית
סגן ראש המועצה
מנכ"לית המועצה
מזכיר ביישובים שכניה ואבטליון, שכניה
מצפה אבי"ב
יובלים
עצמון
מזכירה ביישוב שורשים
גילון

אילן מאיר
דוד מטק
שמוליק יערי
ראובן אוחיון
דני עברי
אתי לוי
איציק גירסי
נר ירקוני
שמוליק זילבר
רומה מנור
רותי יהודה
מיכאל עובדיה

חברי ועדת ההיגוי צוות קהילה

בתיה וולף
מזי אורן
זוהר אורטל
רפי דיין
רון ניסל
עינת עמוס-פורת
מיכל חונן
יוסי שפר
יאיר לוין
דנה אמיר
עופר ירימי
עפרה סלצר
רותי בן יעקב
ענת אגמור
לורי מלמן
ארז זיו
מיקי צ'סניק
דינה רייזנר
דפנה נהיר
רותי ארני

מנחה, שדמות, מכללת אורנים
יו"ר, מנהלת המחלקה לשירותים חברתיים
מזכירת החינוך לגיל הרך, אגף החינוך
מורשת
מנהל הספרייה האזורית משגב
צורית
מנהלת עמותת "מרחבים" לתושבים ותיקים במשגב
טל אל
עובד סוציאלי קהילתי, המחלקה לשירותים חברתיים
מנהלת היחידה להתנדבות, המחלקה לשירותים חברתיים
יובלים
עצמון
מזכירה ביישוב מעלה צביה
יודפת
הר חלוץ
קורנית
לוטם
אשחר
יובלים
יובלים

חברי ועדת ההיגוי צוות קיימות

מנחה, יו"ר הוועדה לאיכות הסביבה של המועצה, גילון
יו"ר, מנהל אגף קיימות וסביבה
אשחר
עובד סוציאלי קהילתי, המחלקה לשירותים חברתיים
צורית
צורית
מצפה אבי"ב
תובל
פלך
מנהל אגף אחזקה ותשתיות
יו"ר עמותת הסביבה, יובלים
יעד
רכז איכות סביבה, אגף קיימות וסביבה
רכז קהילה וסביבה, אגף קיימות וסביבה
יובלים
טל אל
שכניה
גילון
כפר סלאמה
מורשת
מכמנים

ד"ר עידית בנאורי
ברוך קומפנו
יוני בן ארדוט
יאיר לוין
עליזה שלאור
זאב שלאור
ברק פילוסוף
ריצ'רד מלקי
ינון ירושלמי
תומר לוין
סטיב גרנט
אריק רז
צור אבלס
גידי פרידמן
אלה מרגלית
אילן מינצר
איציק גירסי
אמיתי אורון
ד"ר סלים סוועאד
יאיר ליאון
דרור לוי

על אודות משגב

ובשל המודעות הגבוהה לטבע ולאיכות סביבה. במשגב שני אזורי תעשייה מהמתקדמים בארץ - פארק תעשיות משגב ופארק תעשיות בר-לב.

אזור משגב מאופיין ברמת יזמות גבוהה ופועלים בו מאות מפעלים ועסקים פרטיים בתחומי תעשייה, תיירות ושירותים, המספקים תעסוקה לתושבי משגב והסביבה.

באזור השירותים המרכזי במשגב ממוקמים: בניין המועצה האזורית, המרכז לפרט ולמשפחה, סניפי קופות החולים, בית הספר העל יסודי "משגב", בית ספר יסודי "משגב", המרכז הקהילתי והמועדון הכפרי. 5 מרכזי שירותים תת-אזוריים נמצאים בהר גילון, בהר שכניה, בכמאנה, במורשת ובכפר סלאמה. בכולם פועלים בית ספר יסודי ושלוחה של המרכז הקהילתי.

תושבי משגב מאכלסים 35 יישובים: 29 יישובים יהודיים ו-6 יישובים בדואיים, המייצגים קשת רחבה של אמונות ודעות עם דגש על פלורליזם, דו קיום וסובלנות. רוב היישובים הם יישובים קהילתיים-כפריים.

ההתיישבות היהודית במשגב החלה בשנות ה-80. מרבית היישובים הבדואים הוכרו באמצע שנות ה-90. המועצה כוננה בשנת 1982. שטחה משתרע על כ-180,000 דונם והיא פרוסה בלב הגליל - מרביתה מדרום לעיר כרמיאל. מספר התושבים ביישובים נכון להיום כ-25,000, כשליש מתוכם בדואים.

משגב מאופיינת ומוכרת בארץ בזכות מערכת החינוך המפותחת המשלבת גישות חדשניות

לפרטים נוספים על המועצה ועל יישוביה בקרו
בדף הבית של המועצה www.misgav.org.il

יישוב לדורות ותהליך יצירת המדריך ליישובים

במהלך, שהקדים את הכנת המדריך, זוהו 3 תחומים בעלי חשיבות אסטרטגית לפיתוח היישובים ולקיום "יישוב לדורות":

1. משילות

המנגנונים והמוסדות המנהלים את היישוב

2. קהילה

קיימות קהילתית. האופן שבו מתנהלת הקהילה ביישוב לרווחת כל תושביו

3. קיימות

קיימות סביבתית. ההיבטים הפיזיים והסביבתיים של היישוב

במועצה אזורית משגב מתקיימת מסורת רבת שנים של ביצוע תהליכים אסטרטגיים שתכליתם היא עיצוב פני המחר של המועצה.

בשנתיים האחרונות יזמה המועצה תהליך אסטרטגי שנקרא "יישוב לדורות", מטרת התהליך היא לעצב את דמותם של יישובי משגב לדורות הבאים ולבחון מהם הצעדים שיש לבצע כדי לקיים יישוב לדורות. היעד המרכזי לתהליך "יישוב לדורות" הוא הוצאת מדריך יישובי ליצירת מקום שתושביו אוהבים אותו, מרגישים שייכות אליו, תורמים לו ומקבלים ממנו. מקום שיש בו איכות חיים גבוהה לצד מתן כבוד לסביבה ושמירה על איכות הסביבה ומשאביה – לטובת הדורות הבאים.

היישובים הקהילתיים במשגב הוקמו לפני 30 שנה ומהווים סיפור הצלחה. הדבר בא לידי ביטוי בביקוש הולך וגובר למעבר ליישובים. עם התבגרותם של המקימים ועם השינויים בתנאים הסביבתיים, נוצר צורך בחשיבה על האופן שבו אנו ממשיכים לפתח את היישובים כמצליחים וכמלאי חיים ובהתפתחות מתמדת.

בעבר הושם דגש על פיתוח המערכות האזוריות הנותנות שירותים ליישובים ולתושביהם. בשנים האחרונות אנו שמים את הדגש על פיתוח הקהילה וחיזוקה ברמת היישוב.

התהליך של "יישוב לדורות" מבטא חשיבה לגבי היערכות היישובים כדי שהתושבים והדורות הבאים במשגב יוכלו לראות את עתידם ביישוב.

אבני הדרך בתהליך יצירת המדריך - עם חשיבה לעתיד

הקמנו צוותי חשיבה

בכל אחד מן הנושאים הוקם צוות חשיבה, שפעל במשך כשנה. הצוותים כללו בתוכם אנשי מקצוע - כמנחים, עובדי מועצה ותושבים.

יצרנו מרחב פתוח

הציבור הרחב במשגב הוזמן לשימוע ציבורי במתכונת "מרחב פתוח" שנושאו היה: "איך ייראה 'יישוב לדורות' ומה צריך לעשות כדי שזה יקרה?". למפגש המיוחד שקיימנו הגיעו כ-150 משתתפים, בעלי תשוקה ועניין רב בנושא, אשר היוו חתר מגוון של תושבים ובעלי תפקידים. "המרחב הפתוח" התקיים ביום ו' - 16.09.11 באווירה נעימה ומאפשרת. משתתפים רבים הציגו נושאים לדיון והזמינו את חבריהם לשיחה ולדיון פתוח בהצעותיהם. נושאים אלו הצטרפו לנושאים שהציגו במפגש נציגים של שלושת צוותי החשיבה, שאותם הם הכינו מראש.

ערכנו דיונים רבים בשאלות

מיהו ומהו "יישוב לדורות"

מתוך עבודת הצוותים ותוצרי המרחב הפתוח נגזרו קווים לדמותו של היישוב לדורות במועצה אזורית משגב. הקווים הללו אומצו על ידי הצוותים, נכתבו בהרחבה וכללו רציונל, דרכי פעולה ובדיקה עצמית של היישוב.

הכנו עבורכם את המדריך ואת האתר המעשי

את החומרים שנכתבו בהרחבה על קווים לדמותו של "יישוב לדורות" הפכנו למדריך בשני פורמטים: מסמך כתוב ואתר אינטרנט. נעשה מאמץ רב לאפשר גישה נוחה ופשוטה לתכנים במסמך ובאתר כדי שישמשו את היישובים הקהילתיים במשגב ובמקומות אחרים. להנחיית תהליכי חשיבה, לתכנון וליישום ביישובים. עיקרון נוסף חשוב היה להפוך את המדריך למדריך דינמי באמצעות רשת האינטרנט. ואכן, האתר המיוחד שהוקם עבור המדריך הנו דינמי ומאפשר הוספה של תכנים מהידע המצטבר ומהניסיון של היישובים הקהילתיים.

נקיים בעתיד השתלמויות ייעודיות

בנושא "יישוב לדורות"

קהל היעד להכשרה הם יועצים מתחומי התכנון האסטרטגי ותכנון ערים. מטרת ההכשרה היא חשיפת היועצים לתפיסה של "יישוב לדורות", שיתוף בתכנים ודגשים, ולמידה אפקטיבית על אודות השימוש במדריך הכתוב וחיוזוק שיתוף הידע באתר המועצתי הייעודי ל"יישוב לדורות".

תפורסם רשימת המנחים המוכשרים ליעץ

בתפיסת "יישוב לדורות" במשגב

מוצע ליישוב לבחור מנחה מתוך רשימת המנחים שעברו השתלמות ייעודית לנושא.

(13)

מיהו "יישוב לדורות"

ממשלתיים ובלתי-ממשלתיים ולקידום שיתופי פעולה
אזורים להקטנת עלויות.

האוכלוסייה ביישוב תהיה רב-דורית, עם תושבים
בכל טווח הגילאים - מגיל ינקות ועד זקנה, תוך מתן
מענה לאוכלוסיות השונות, המרגישות שייכות, תרומות
ומקבלות.

הקליטה תהיה מתוכננת ליצירת מחזורי ילדים להפעלה
מיטבית של מוסדות החינוך ביישוב. יתכננו ויוקמו
מתחמי בנייה רוויה, שתתאים לצרכים המשתנים.
היישוב יפעל להקטנת מספר הקונפליקטים באמצעות
התנהלות שקופה והגונה. מרבית הקונפליקטים ינוהלו
ויגיעו לפתרון במסגרת היישוב. ניהול הקונפליקטים
מחוץ ליישוב יתקיים רק במקרים יוצאי דופן.

**זהות קהילתית: היישוב יפעל להדגשת והעצמת
זהות הקהילתית** עם תחושת גאווה בהשתייכות
לקהילה, לרבות מתן ביטוי לייחודיותה של הקהילה
ולתפיסת הקהילה את עצמה.

תרבות קהילתית משותפת חשובה ליצירת הזהות
הקהילתית והיא מבוססת על ערכים, נורמות וסמלים
המעוגנים במסגרות ובפעילויות הקהילתיות. התרבות
הקהילתית כוללת בתוכה חגיגה משותפת של טקסי

” **יישוב לדורות**” הוא יישוב מתוכנן לטווח
ארוך, יישוב המעודד יצירת הון חברתי רב
ושימורו ככל האפשר, המנוהל בצורה
יעילה, שקופה ואמינה, המקדם איכות חיים וסביבה
והחי בשכנות טובה.

**ניהול היישוב: היישוב ינהל את עצמו בצורה
מיטבית** באמצעות הוועד המקומי והאגודה השיתופית
המקבלים את החלטותיהם בשיתוף מלא של החברים
ביישוב. הוועד המקומי ועד ההנהלה של האגודה ינהלו
את היישוב, בשיתוף מלא של הציבור, באמצעות ועדות
של מתנדבים ומזכיר המוציא לפועל את החלטות
הגופים המנהלים את היישוב. יוקם פורום "הנהגת
היישוב", המורכב מנציגי הקהילה, אשר יהיה מקור
השראה ואינדיקאטור למצב הקהילתי, דרך הבנה טובה
של רצון הקהילה ושל מימוש הרצונות לביצוע בפועל
בתחומים השונים.

ההתנהלות הכספית והתקציבית תהיה במסגרת
של תוכנית עבודה שנתית, הנגזרת מתוכנית פיתוח
רב-שנתית המבוססת על תכנון ארוך טווח, והמתקבלת
ומאושרת על ידי תושבי היישוב.
תתקיים פעילות מתמדת לגיוס משאבים מגורמים

יצירת קשרי גומלין בין
הניהול המיטבי
("משילות"),
לבין יצירתו של
ההון החברתי
("קהילה") ושימורו,
לבין שמירה על
איכות הסביבה ועל
המשאבים הטבעיים
("קיימות") -
יבטיחו את קיומו של
"יישוב לדורות".

חיים וחגים וכן לימוד ושיח משותפים.
כדי ליצור רשת חברתית ענפה יושם דגש על בניית
מערך קשרים בקהילה.

קיימות וסביבה: ועדת קיימות וסביבה תקדם
את איכות החיים והסביבה מתוך התייחסות לערך
הקיימות. חינוך סביבתי מיועד לשינוי הרגלים כדי
להקטין את טביעת הרגל האקולוגית בבית, ביישוב,
במרחב ובעבודה.
מטרתנו היא להשאיר את הסביבה שלנו לילדינו,
שיוכלו להנות ממנה לפחות כמו שאנו נהנים כיום.

בנייה ירוקה של מבני ציבור ושכונות מגורים:
הבנייה הירוקה מיועדת לצמצם את הפגיעה בסביבה,
לשמר משאבי טבע, למזער נזקים בשל פליטת
גזים, להקטין את כמויות הפסולת, השפכים, הרעש
והקרינה ולשמור על רווחת האדם ועל שיפור התנאים
לבריאות.

יחסים עם השכנים: קיום שכנות טובה בין הקהילה
היהודית לערבית הכרחית לפיתוח אזורי. ניתן לקיים
אותה על בסיס מציאת אינטרסים משותפים כגון פתרון
בעיות איכות סביבה הפוגעות בכל תושבי האזור.

עקרונות מנחים לניהול "יישוב לדורות"

• ניהול יישובי מקצועי, יעיל, שקוף ואמין

• הגדלה מתמדת של ההון החברתי בקהילה

• מתן כבוד לסביבה ושמירה על איכות
הסביבה ועל המשאבים לדורות הבאים

• קיום זהות קהילתית משותפת ייחודית
יישובית ומועצתית

• יצירת מרחב מכבד ומאפשר לכל פרט
בקהילה

• מתן אפשרות אמיתית לכל תושב להשפיע,
לתרום ולקבל

• תפיסת היישוב כמקום אטרקטיבי ובעל
איכות חיים גבוהה לתושביו

• תפיסת היישוב כמקום שטוב לחיות בו,
לגדל ילדים ולהזדקן בכבוד

• יצירת חלל מספק ומרווח דיו על ידי התושבים
הוותיקים, המאפשר לדור ההמשך להשפיע
ולהגדיר את משמעות "יישוב לדורות" עבורו

מסלול מומלץ להטמעת תפיסת "יישוב לדורות" ביישוב שלך

אם גם אתם מעוניינים כי היישוב שלכם יפעל לפי תפיסת חיים ועל פי דרך "יישוב לדורות", אלו הם הצעדים המומלצים לביצוע התהליך:

1. למדו את המדריך באופן מעמיק וערכו היכרות בסיסית עם נושאים אסטרטגיים לטיפול.
2. פנו למועצה לסיוע ולתמיכה בתהליך. קבלו החלטה משותפת עם המועצה האם להכין תוכנית אב אסטרטגית ליישוב או לעסוק נקודתית במספר נושאים אסטרטגיים, שזוהו ככאלה שיש לטפל בהם.
צרו קשר לאדם המתאים
מנהל מחלקת כיתוח יישובים | טלפון 9904109 |
3. הקימו צוותי עבודה להכנת תוכנית אב אסטרטגית או לטיפול בנושאים האסטרטגיים
קישור לתהליך מומלץ במדריך: עמוד 27
4. גיבוש תוכנית אב אסטרטגית או תוכניות ייעודיות על פי הנושאים האסטרטגיים שזוהו
קישור לתהליך מומלץ במדריך: עמוד 28
5. פנו למועצה ליצירת תוכנית עבודה מוסכמת על בסיס תוכנית האב האסטרטגית או על פי התוכניות לנושאים האסטרטגיים
צרו קשר לאדם המתאים
מנהל מחלקת כיתוח יישובים | טלפון 9904109 |
6. פעלו לאור התוכנית והרבו להיעזר במדריך ובאתר האינטרנט המועצתי. ערכו בקרה ומעקב לבחינת קידום הנושאים

ככל שיישובים רבים יותר יפעלו לפי תפיסת "יישוב לדורות", כך תגבר איכות החיים והשייכות של התושבים ליישובים, ויתחזק הרצון של התושבים ושל דור ההמשך להישאר ביישוב שבו הם גרים ולטעת בו שורשים. בהצלחה בתהליך!

השימוש במדריך

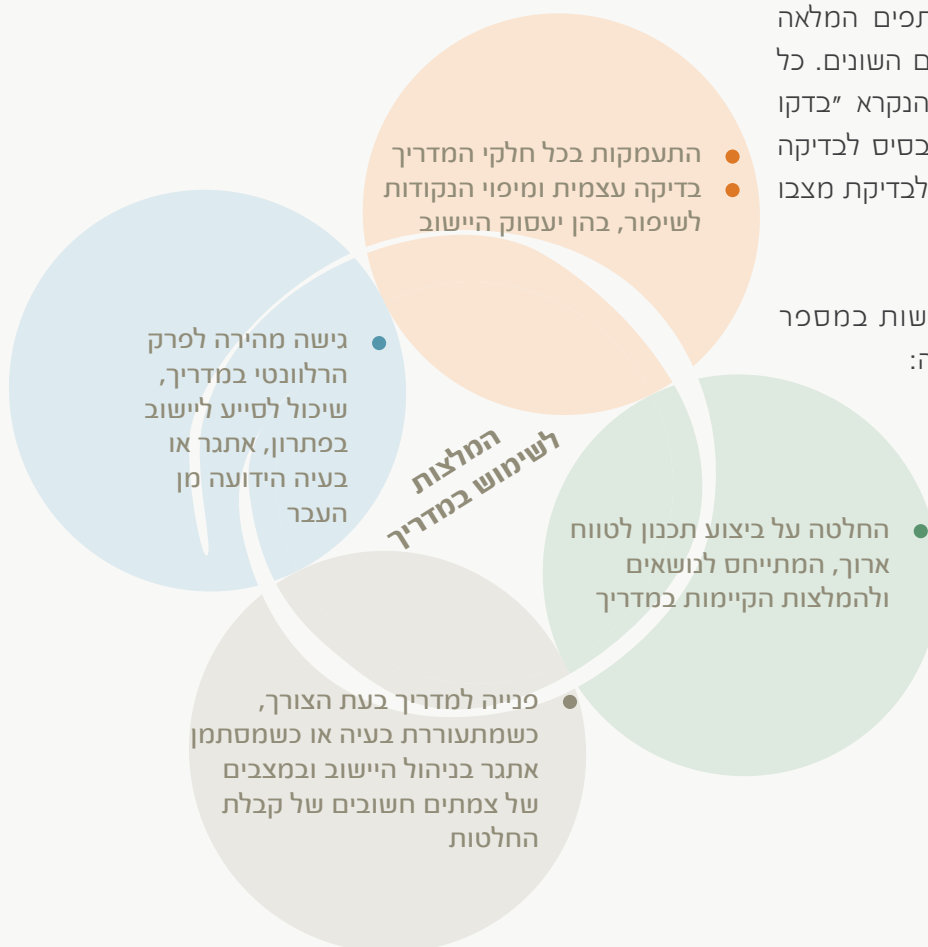
המדריך מכיל ידע רב שיכול להיות חיוני מאד בניהול היישוב ובפיתוחו בשנים הקרובות. המדריך הוא מדריך דינמי. העדכון שלו יתבצע באמצעות המשובים שלכם באתר האינטרנט (dorot.misgav.org.il). אל תהססו להגיב, להוסיף ולתרום למדריך ועשו בו שימוש נרחב. בהצלחה!

המדריך "יישוב לדורות" מיועד עבורכם, תושבי יישובי משגב. הוא מכיל בתוכו נושאים ותחומים שונים הרלוונטיים לחיזוקו של היישוב.

החלוקה של המדריך ל-3 תחומי התייחסות: משילות, קהילה וקיימות היא חלוקה מלאכותית הבאה להקל על ההתמצאות במדריך. בין שלושת התחומים מתקיימים אזורי חפיפה וקשרים חזקים.

חלק ניכר מן החומרים המצורפים מבוסס על מאגר התנסויות מיטביות (Best Practice) של המשתתפים בתהליך (רשימת המשתתפים המלאה מופיעה בעמ' 7). ידע רב מצוי בסעיפים השונים. כל הנושאים המרכזיים מסתיימים בחלק הנקרא "בדקו את עצמכם:....". חלק זה מיועד להוות בסיס לבדיקה עצמית של היישוב ולהביא לדיון מעמיק לבדיקת מצבו של היישוב ביחס להמלצות המדריך.

השימוש של יישוב במדריך יכול להיעשות במספר דרכים, אשר חלקן חופפות אחת לשנייה:

משילות

תחום המשילות

המשילות היישובית
ביישוב קהילתי היא
ייחודית ומבטאת
עבודה משותפת
ומתואמת בין המוסדות
הקהילתיים המנהלים
את היישוב לבין
המנגנונים המקצועיים
המצויים בו.
המשילות היישובית
מאפשרת מתן ביטוי
הולם לרצון של
תושבים להתנדב
ולפעול למען הנחלת
אורח החיים הקהילתי
ולמען פיתוח היישוב
על פי רצונות הקהילה
ושאיפותיה.

היישוב הכפרי-קהילתי הוא ארגון חדש יחסית
בנוף ארצנו והוא מצוי עדיין בתהליכי ביסוס
וגיבוש סופיים, שייתכן שיימשכו לאורך
זמן. ארגונו וניהולו של היישוב, כפי שבא לידי ביטוי
במשילות היישובית, מהווה את השדרה הארגונית של
"יישוב לדורות". השילוב של שימוש בתכנון לטווח
ארוך יחד עם יצירת מנגנונים יעילים ומותאמים ליישוב
הכפרי-קהילתי - יאפשרו לקהילה לקיים את אורח
חייה, להתפתח ולפרוח.
המשילות היישובית מבטאת את הדרך שבה היישוב
מנהל ואת התאמת המנגנונים שלו ליישוב קהילתי,
התומך ביצירת הון חברתי, בחיזוק הקהילה ("תחום
קהילה") ובשמירה על איכות הסביבה ומשאביה
("תחום קיימות").
תחום המשילות היישובית הנו אחד מתחומי הליכה
לקיומו של "יישוב לדורות", בכך שהוא מהווה את
הבסיס ואת השדרה הארגונית להמשך חיזוקו ולפיתוחו
של היישוב הקהילתי.

תוכן עניינים

הכנת תוכנית אב אסטרטגית

בדקו את עצמכם

25	מהי תוכנית אסטרטגית ומהי לא?
26	צעדים בהכנת התוכנית האסטרטגית ליישוב
27	תהליך ביצוע התוכנית האסטרטגית
28	כלי יישומי לגיבוש תמונת מצב ביישוב
29	כלי יישומי לניתוח מצב קיים ביישוב
31	כלי יישומי לגיבוש חזון יישובי מוסכם
31	כלי יישומי להערכת חלופות תכנוניות ופיתוח חלופה נבחרת
31	כלי יישומי למימוש התוכנית האסטרטגית
32	שימור התהליך לאורך זמן
33	

ועד הנהלה

בדקו את עצמכם

34	אחריות וסמכות ועד הנהלה
35	בחירות לוועד ההנהלה
36	תהליך חפיפה בין ועדי ההנהלה
37	תוכנית עבודה שנתית
38	ישיבות ועד ההנהלה
39	תהליכי קבלת החלטות
40	תיעוד ההחלטות
41	שקיפות ופרסום לתושבים
42	

המשך בעמוד הבא >

מזכיר היישוב

43	בדקו את עצמכם
44	אחריות וסמכות המזכיר
45	ניהול הקשר עם גורמי חוץ

פורום הנהלת היישוב

46	בדקו את עצמכם
47	הגדרות והרכב מומלץ
48	אחריות ותפקידים

ועדות ביישוב

49	בדקו את עצמכם
50	ועד ההנהלה והועדות ביישוב
51	מינוי ותפועול שוטף של הועדות
52	הגבלת הכהונה בועדות
53	ועדות הכרחיות לקיום "יישוב לדורות"
54	ועדות חיוניות לקיום "יישוב לדורות"
55	פורום פעילים

ניהול מערך ההתנדבות

56	בדקו את עצמכם
57	יסודות ההתנדבות ומסגרות פעולה
58	תכנון מערך ההתנדבות בקהילה
59	גיוס מתנדבים
60	הפעלת מתנדבים
61	שימור מתנדבים

המשך בעמוד הבא >

אסיפות תושבים

62	בדקו את עצמכם
63	קווים מנחים לביצוע

ועד מקומי או אגודה שיתופית

65	בין הועד המקומי לאגודה השיתופית
66	טבלת השוואה

תקנון היישוב

68	בדקו את עצמכם
69	חשיבות תקנון היישוב
70	סוגיית עדכון התקנון

ניהול תקציב היישוב

71	בדקו את עצמכם
72	הכנת התקציב השנתי
74	הכנת תקציב פיתוח
77	גיוס משאבים ליישוב
78	חלוקת המשאבים והאחריות בין היישוב למועצה

פתרון קונפליקטים

83	בדקו את עצמכם
84	הסיבות לקונפליקטים וסוגי קונפליקט
85	ניהול הקונפליקט באסיפה הכללית - בעד ונגד
86	צעדי מנע מומלצים לפני הגעת הקונפליקט לאסיפה
87	ניהול קונפליקט מחוץ ליישוב

יחסי הגומלין בין היישוב לבין גורמי חוץ

89

הכנת תוכנית אב אסטרטגית בדקו את עצמכם

**אנא הקדישו מספר דקות כדי לבדוק האם מתקיים
ביישוב תכנון ארוך טווח, וכיצד הוא מוטמע
בתהליכי קבלת ההחלטות ביישוב:**

1. האם היישוב מקבל החלטות חשובות על בסיס
חשיבה ותכנון לטווח ארוך?

2. האם היישוב מעודד תהליכי חשיבה שכאלה?

3. האם יש ליישוב חזון המוסכם על תושביו?

4. האם יש ליישוב תוכנית אסטרטגית לשנים
הבאות?

5. האם קיימת תוכנית פיתוח רב-שנתית המתבססת
על התוכנית?

6. האם יש ביישוב ועדה העוסקת בתכנון לטווח ארוך,
הפועלת לאורך שנים?

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:

- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
 - שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות
בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
 - התייעצו עם מחלקת פיתוח יישובים במשגב
- | טלפון 9904109 |

הכנת תוכנית אב אסטרטגית מהי תוכנית אסטרטגית ומהי לא?

מסמך המדיניות אמור להיות המסמך המנחה העיקרי המצייר את התמונה העתידית של היישוב ושאליו חוזרים בכל פעם שיש חילוקי דעות לגבי הדרך הרצויה. תוכנית אב אסטרטגית כוללת גיבוש חזון מוסכם, בניית חלופות תכנוניות, הערכת חלופות, בחירת החלופה הנבחרת ופיתוח חלופה נבחרת.

המדריך "יישוב לדורות", מתמקד בשלושה תחומים, שזוהו כמרכזים: משילות, קהילה וסביבה, כאשר תוכנית אב אסטרטגית ליישוב עוסקת גם בתחומים נוספים כדוגמת תכנון פיזי, פיתוח כלכלי ועוד בהתאם לתיאור הקיים בהמשך.

איזו תוכנית אינה תוכנית אב אסטרטגית?

היא אינה תוכנית מתאר - ולכן אין תפקידה לשרטט קווי מתאר פיזיים של היישוב.
היא אינה תוכנית פיתוח - ולכן אין תפקידה להגדיר את הפעולות הנדרשות מיום סיום גיבוש תוכנית האב ועד לשנת היעד של התוכנית.

תכנון לטווח ארוך ביישוב הכפרי-קהילתי מאפשר לקהילה להסכים על תמונת העתיד הרצויה של היישוב. תוצרי התכנון מאפשרים לקהילה ארגון וביצוע המדיניות במטרה לקיים אורח חיים תואם, פיתוח ופריחה, תוך שאיפה מתמדת להשגת העתיד הרצוי.

מהי תוכנית אב אסטרטגית?

תוכנית אב אסטרטגית היא תוכנית מנחה, המכוונת את מקבלי ההחלטות ביישוב לפעולות נדרשות כדי להשיג את העתיד הרצוי שעליו הוחלט. תוכנית המציירת "תמונת עתיד" רצויה ומפורטת על פי הנושאים האסטרטגיים שהוגדרו ביישוב. "תמונת עתיד" שאליה צריך לשאוף ושאותה צריך להשיג באמצעות הכלים התכנוניים העתידיים העומדים לרשותנו, כגון תוכנית פיתוח ותוכנית מתאר, שייגזרו מתוצרי תוכנית האב האסטרטגית.

התוכנית היא מסמך מדיניות שבא לצייר ולקבוע מה רצוי ומה אינו רצוי בקביעת המהלכים העתידיים, ובאיזה כיוונים יש ללכת באותם נושאים אסטרטגיים עיקריים, נושאים שזוהו כחשובים לתכנון ארוך טווח של היישוב.

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף שכל יישוב יפעל לאור תוכנית אסטרטגית מעודכנת ומובנת, המבטאת היטב את חזון התושבים ומתרגמת את הדרך הרצויה ליישוב, לפיתוח ולפריחה.

צעדים מומלצים בהכנת תוכנית אב אסטרטגית ביישוב

1. קבלת החלטה פורמאלית במוסדות הרשמיים של היישוב, קרי ועד הנהלה ואסיפת תושבים.
2. ביצוע מכרז לבחירת מנחה, על פי מתווה שיכין היישוב. מומלץ לראיין לפחות 3 מנחים. את המנחים יש לבחון על פי יכולתם וניסיונם לבנות מתודולוגיה, שתאפשר הכנה של תוכנית אסטרטגית ושל הבניית תהליך רצוף של תכנון ארוך טווח לאחר מכן, ועל פי יכולתם לשתף חלקים גדולים ככל האפשר מן התושבים.
3. מועצה אזורית משגב מקיימת השתלמויות למתכננים אסטרטגיים, בה מוצגת תוכנית "יישוב לדורות", ודרכי התכנון האסטרטגי לפיו. מומלץ לבחור מנחה שעבר השתלמות זו.
4. הקמת צוות של תושבים מתנדבים שילוו את תהליך התכנון מתחילתו ועד סופו. מומלץ כי הצוות יכלול נציג אחד לפחות מועד הנהלה של היישוב.
5. יציאה לתהליך אסטרטגי כפי שמוצג בתרשים ובפירוט בהמשך.

יישום הצעדים המומלצים לגיבוש תוכנית אב אסטרטגית ביישוב ותכנון לטווח הרחוק, יקרבו את היישוב שלכם צעד נוסף לקראת "יישוב לדורות".

הכנת תוכנית אב אסטרטגית תהליך ביצוע

בעמודים הבאים יפורטו כלים יישומיים לכל שלב
בהכנת התוכנית האסטרטגית.

הכנת תוכנית אב אסטרטגית

(1) כלי יישומי לגיבוש תמונת מצב ביישוב

נושא	תוצרים	מקורות
ניתוח דמוגרפי	- פרופיל אוכלוסייה לפי קבוצות גיל ובאחוזים מתוך סה"כ האוכלוסייה - ניתוח משמעותיות הנובעות מהפרופיל	- רשימות תושבים הקיימות ביישוב - רשימות תושבים במרשם האוכלוסין המצוי במועצה - סקר עצמי
תחזיות אוכלוסייה	תחזיות אוכלוסייה על פי תרחישי קליטה שונים, בהתבסס על פרופיל האוכלוסייה	שימוש במודל תחזיות האוכלוסייה שפותח במועצה
רקע היסטורי	- רקע היסטורי המתייחס להקמת היישוב, כולל השפעות אידיאולוגיות, פרופיל המייסדים ועוד - שלבים מרכזיים בפיתוח היישוב לפי פרמטרים שונים (מס' משפחות, סוג אוכלוסייה)	- ארכיב היישוב - סקר עצמי
מצב תכנוני	- תמונת מצב תכנונית המתארת את ייעודי השטח השונים ואת הפוטנציאל התכנוני בתוכנית המתאר בתוקף של היישוב - התייחסות של תוכניות מתאר של המועצה ושל תוכניות מחוזיות וארציות ליישוב	ועדה מקומית לתכנון ובנייה
מערכת שירותים קהילתית ומבני ציבור	- תמונת מצב של מבני ציבור הקיימים ביישוב על פי ייעוד, גודל ומס' משתמשים. - פרוגרמה לפיתוח מבנים נוספים, אם קיימת. - אפשרויות לתוספת מבני ציבור על פי ייעודי הקרקע של התב"ע.	- מקורות עצמיים - ועדה מקומית לתכנון ובנייה

נושא	תוצרים	מקורות
מערכת שירותים קהילתית ומבני ציבור	- תמונת מצב של מבני ציבור הקיימים ביישוב על פי ייעוד, גודל ומס' משתמשים - פרוגרמה לפיתוח מבנים נוספים, אם קיימת. - אפשרויות לתוספת מבני ציבור על פי ייעודי הקרקע של התב"ע	- מקורות עצמיים - ועדה מקומית לתכנון ובנייה
תחבורה	שתלבות היישוב במערך התחבורה האזורי והארצי	ועדה מקומית לתכנון ובנייה
מצב כספי	- תמונת מצב כספית של היישוב - הכנסות והתחייבויות בשנים הקרובות - תוכנית כלכלית ליישוב	מקורות עצמיים
פיתוח כלכלי	- שטחים המיועדים למיקום עסקים - פוטנציאל עתידי - מיכוי עסקים המצויים ביישוב על פי סוג פעילות, שטחים ומס' מועסקים	- אגף כספים במועצה - מקורות עצמיים
הון חברתי	- תיאור הפעילות הקהילתית ביישוב: ועדות פעילות, קיומן של ועדות קהילה, אירועים קהילתיים, מסורות קהילתיות, מיכויים של משאבי הון אנושי, תיאור מערכת החינוך הפועלת ביישוב - מבנה ארגוני, נוער, הגיל השלישי וכיו"ב	מקורות עצמיים
אחר	בנוסף, ניתן לתאר כל תחום שנראה רלוונטי ליישוב כגון: שמירה על איכות הסביבה; קשר עם ישובים שכנים; גיבון ועוד.	מקורות עצמיים

(31)

- פעמים רבות החזון נראה היום בלתי אפשרי, גדול מהחיים ויוצר WOW כששומעים אותו, ולפיכך הוא מושך, מלהיב, ייחודי, בעל ערך מוסף, רותם, מעורר השראה ויוצר הנעה לפעולה בכל הדרגים והרמות
- החזון צריך להיות מוטמע ומוכר על ידי אחרון העובדים והתושבים ולפיכך עליו להיות מובן וזכה שניתן להסבירו בזמן קצר
- החזון צריך להיות מסר קצר וממוקד
- החזון מסייע בתהליכי קבלת החלטות אך גם מספיק גמיש כדי לאפשר יוזמה אישית

(4) כלי יישומי להערכת חלופות תכנוניות ופיתוח חלופה נבחרת

- כדי להרחיב את אפשרויות הפעולה וללמוד על כיוונים אפשריים לפיתוח היישוב נבצע מספר שלבים:
1. **בבנה חלופות תכנוניות** שהן מספר חלופות שונות וקיצוניות המתארות את מרחב האפשרויות לפיתוח היישוב
 2. **נבצע הערכת חלופות** באמצעות הקריטריונים להערכת החלופות
 3. **נבחר את החלופה המועדפת**
 4. **נבנה את החלופה הנבחרת** באופן מעמיק

מטרת פיתוח החלופה הנבחרת היא לתאר את תמונת העתיד של היישוב באמצעות פיתוח מספר נושאים אסטרטגיים, שזוהו על ידי הצוות כחשובים ביותר, במטרה לגבש מדיניות והנחיות לתוכנית פיתוח ותכנון סטטוטורי של החלופה הנבחרת.

המשך בעמוד הבא >

(2) כלי יישומי לניתוח מצב קיים ביישוב

הגדרת היתרונות (פוטנציאל) והחסרונות (אילוצים) של היישוב

על מנת שנוכל להתמקד בנושאים המרכזיים והרלוונטיים ביותר ליישוב בפיתוח התוכנית האסטרטגית, עלינו לאסוף את ממצאי המיפוי שנתגלו בשלב הקודם, ולרכזם לכדי מפה ממוקדת לצורך ניתוח הנתונים שנאספו והבנת משמעותם לגבי היישוב, וזיהוי היתרונות והפוטנציאל של היישוב לעומת החסרונות, הבעיות והאילוצים הקיימים ליישוב.

לרוב נבצע את הניתוח הזה באמצעות ניתוח SWOT (חוזקות, חולשות, הזדמנויות, איומים).

(3) כלי יישומי לגיבוש חזון יישובי מוסכם

החזון צריך לתאר בתמציתיות את תמונת העתיד הרצויה של היישוב והוא צריך להיות ארוך טווח, גדול מהחיים ומלהיב. מומלץ כי החזון יגובש בסדנה מיוחדת שאלה יוזמנו כל תושבי היישוב.

קריטריונים לחזון מוצלח:

- החזון משקף את תמונת העתיד וכפי שאנו רוצים לראות את היישוב בעוד מספר שנים
- החזון מספק לנו כוח מניע לשינוי וליצירת עתיד עשיר ומספק
- החזון צריך להיות ארוך טווח אך מכוון למהות ולערכי הליבה של המקום. לחזון יש מימד רגשי והוא בא מן הלב ולעומתו המטרות והיעדים הנגזרים ממנו באים מהראש
- כדי לגבש חזון יש לחשוב בצורה שונה מהרגיל, תוך תהליך תכנון המשתף מעגלים רחבים ככל האפשר, במטרה ליצור הטמעה, מוטיבציה והנעה לפעולה

דוגמה לנושאים בפיתוח חלופה נבחרת:

צמיחה דמוגרפית:

- קצב קליטה רצוי
- סדר עדיפות בקליטת שכונות
- צפיפות בנייה, אופי בנייה
- עדיפויות בקליטה (קבוצות אוכלוסיה כגון בנים חוזרים, בכפוף למגבלות ממ"י)

מערכת השירותים הקהילתית ופיתוח הקהילה:

- אופי הקהילה היישובית
- הקצאת שטחים לצורכי ציבור
- שירותים מקומיים לעומת שירותים אזוריים
- פיתוח מערך של מבני ציבור
- שטחים ציבוריים פתוחים
- פעילויות חברתיות נדרשות: לכל הגילאים

פיתוח תשתיות פיסיות (מותאם לנושאים המצויים

באחריות היישוב):

- מערך הדרכים ביישוב
- מערכת אספקת המים (בחלק מן היישובים)
- ובהתאמה עם המועצה: פיתוח כל התשתיות

פיתוח כלכלי:

- תיאור הפעילות העסקית הקיימת והפוטנציאל לפיתוח כלכלי ביישוב
- הגדרת מטרות העומדות מאחרי הפיתוח הכלכלי
- בחינת אפשרויות או חלופות לפיתוח כלכלי ביישוב ובחירת החלופה המועדפת

(5) כלי יישומי למימוש התוכנית האסטרטגית

אחת הדרכים לממש את תוכנית האב היא לגזור מתוכה תוכנית פעולה כדי להשיג את היעדים החיוניים, שהוגדרו על ידי תוכנית האב האסטרטגית של היישוב במטרה לקדם את מימוש החזון שלו

היתרונות המרכזיים המצויים בהכנת תוכנית פעולה:

1. התוכנית מגדירה באופן ברור ועל פי סדרי עדיפויות מהם הפעילויות וההישגים שהיישוב נדרש לממש בטווח זמן נתון
2. התוכנית ממקדת ומכוונת את המאמץ היישובי. מרכיבי התוכנית ניתנים לבקרה ולמידה וכתוצאה מכך היא מאפשרת הבנה של פערי הביצוע ושל שיפור עתידי
3. התוכנית מאפשרת הבנה של צורכי התאמה של היישוב למציאות המשתנה ולחיזוק התשתית הארגונית

דף פרויקט: הקמת מועדון נוער חדש (דוגמה)

שיתופי פעולה	מדדי הצלחה	מקורות	משאבים	באחריות	לויז	תיאור	
מועצה	החלטת אסיפה			ועד הנהלה		הבאת הצורך לכלל היישוב ותיעדוף	אשרור הצורך
ועדה מקומית	איתור מיקום			מזכיר	שבוע	מיקום על פי התב"ע	איתור מיקום
מועצה	תוכנית המראה הכנסות והוצאות			מזכיר	חודש	הכנת תוכנית כלכלית לבנייה ואחזקת המתקן	תוכנית כלכלית
שיתוף בני הנוער ביישוב. רכז נוער במועצה	פרוגרמה מוכנה	תקציב השקעות	ייעוץ 5,000 ₪	ועדת נוער	חודש	הכנת פרוגרמה	הכנת פרוגרמה
אגף הנדסה	תוכנית מוכנה	תוכנית חומש של המועצה	כ- 10% מעלות הפרויקט	מזכיר	3 חודשים	תכנון מפורט על פי הפרוגרמה	תכנון מפורט
אגף הנדסה. שיתוף בני נוער, בהתאם לתקנות הבטיחות ליצירת שייכות ומחויבות למועדון	סיום הבנייה	תוכנית חומש של המועצה	לפי התכנון המפורט	מזכיר	חצי שנה	בנייה והצטיידות על פי התכנון	בניית המועדון וצידו

(6) שימור התהליך לאורך זמן

כדי לבצע תהליך תכנון אסטרטגי מתמשך לאורך זמן מוצע לשמר את הצוות שליווה את הכנת תוכנית האב, כצוות חשיבה לאורך זמן.

הצוות, בסיוע מומחה, יבצע את הפעולות הבאות:

1. בדיקת רלוונטיות של התוכנית ועדכונה על פי הצורך.
2. הכנת תוכנית רלוונטית במידת הצורך - מדי כמה שנים יהיה צורך בהכנת תוכנית חדשה
3. מעקב אחר הביצוע של תוכנית הפיתוח

ועד הנהלה בדקו את עצמכם

**אנא הקדישו מס' דקות כדי לקיים דין ולבדוק
האם ועד ההנהלה של היישוב פועל בהתאם לקווי
המתאר שתיארנו. שאלו את עצמכם את השאלות
הבאות בהתייחס ל-5 השנים האחרונות:**

4. האם תהליכי קבלת ההחלטות נקיים משיקולים אישיים, לאחר שנשמעו ונבדקו עמדות כל הצדדים המעורבים? ולעיתים - האם הם מתבצעים לאחר עבודת צוות מקצועי, שנעזר מדי פעם ביועצים חיצוניים?

5. האם ההחלטות מתועדות באמצעות קלסר ובאמצעות המחשב, כך שניתן לאתר החלטות עבר בקלות יחסית?

6. האם הועד מכין תוכנית עבודה שנתית הכוללת את אבני הדרך שצוינו במדריך, והאם הוא פועל על פיה?

7. האם הועד משתף את הציבור באמצעות העברת מידע רלוונטי לתושבים ועל ידי העלאת נושאים ליצירת דין מפרה ומעורבות?

1. האם יש חפיפה בין נציגי הוועד המקומי לחברי ועד ההנהלה? אם לא, האם יש פעולות משותפות לטובת כלל היישוב? כיצד נערכת חלוקת העבודה ביניהם?

2. האם התקיימו בחירות לחברי ועד באופן סדיר ומתקיימת בו רציפות בכהונה של חברי ועד ותיקים יותר מקדנציה אחת?

3. האם מתקיימות ישיבות באופן סדיר, עם נוכחות מרבית ועל בסיס סדר יום וחומר רקע המופץ לקראת הישיבה?

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:

- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
- שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
- התייעצו עם מחלקת פיתוח יישובים במשגב

| טלפון 9904109 |

ועד הנהלה

אחריות וסמכות ועד ההנהלה

באחריות ועד ההנהלה להוביל את היישוב בכל הנוגע להתנהלות הקהילתית, הכלכלית והכספית, לשביעות רצון תושבי היישוב ומתוך ראייה ארוכת טווח הלוקחת בחשבון שיקולים חברתיים, קהילתיים ותכנוניים.

תפקידי ועד ההנהלה:

- לנהל בשיקול דעת, בניקיון כפיים ובשמרנות את התקציב השוטף ואת תקציב ההשקעות של היישוב
- להביא לאישור את התקציב באסיפה הכללית
- לקבל החלטות בכל הנוגע לפעילות השוטפת
- לקבל החלטות בנוגע לבקשות חברים ופניותיהם
- להאציל סמכויות ולפעול בשיתוף פעולה עם "פורום הנהגת היישוב" שיהיה אחראי על שמירת הזהות הקהילתית, על החוסן החברתי ועל פתרון סכסוכים וקונפליקטים ביישוב (כמפורט בעמ' 46)
- להאציל סמכויות לוועדה שתוביל תהליכי גיבוש חזון, תוכנית אב ותוכניות מתאר ליישוב (כמפורט בעמ' 27) ותהיה אחראית לתקציב ההשקעות הרב שנתי של היישוב
- להאציל סמכויות לוועדות שיתפעלו את הפעילות הקהילתית ביישוב בנושאי תרבות, חינוך, סביבה, קיימות, ביטחון ועוד

עד ההנהלה הוא המוסד המנהל של האגודה והלב הפועם והמכוון של "יישוב לדורות" לפי פקודת האגודות השיתופיות הוא מוגדר כמוסד המנהל של אגודה רשומה אשר בידו הופקדה הנהלת עסקיה של האגודה. בחירת ועד ליישוב היא דבר בסיסי מחויב המציאות ונדרש על פי החוק ובלעדיו לא ניתן לנהל את היישוב ולהוביל את תושביו אל מטרותיהם בכואם לגור ביישוב.

במקביל לוועד ההנהלה של האגודה השיתופית ביישוב מכהן גם ועד מקומי שמכויותיו נגזרות מהחלטות מליאת המועצה, והוא זה שמקבל את תקציבי היישובים שהמועצה מעבירה.

ביישוב בו יש "זהות ועדים" לפי החוק, חברי ועד ההנהלה של האגודה הם חברי הוועד המקומי גם כן, אולם יש לשים לב כי יש לנהל את כספי הוועד המקומי בנפרד, ולכתוב פרוטוקול נפרד להחלטותיו. מומלץ שהקשר בין הוועד המקומי ועד ההנהלה יהיה חזק ושוטף, לטובת כלל חברי היישוב.

אחריות ועד ההנהלה:

במשגב יש מספר סוגים של יישובים: קיבוצים, מושבים ויישובים קהילתיים. ניתן לומר כי **תפקידי ועד ההנהלה זהים בכולם**. בחלק מהיישובים נבחרים גם ועדים מקומיים ובחלקם יש זהות ועדים, ועדיין התפקיד אינו משתנה.

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף **שועד ההנהלה יוביל את היישוב** בכל הנוגע **להתנהלות הקהילתית, הכלכלית והכספית**, לשביעות רצון התושבים ומתוך ראייה ארוכת טווח.

ועד הנהלה

בחירות לוועד ההנהלה

היערכות לבחירות לוועד הנהלה

בחירות לוועד נהוג לערוך אחת לשנתיים, בדרך כלל (או לפי המוגדר בתקנון). להלן תהליך מומלץ:

- פרסום קול קורא לכל חברי היישוב על-ידי המזכירות ולפיו ניתן להציג מועמדות לבחירה לוועד ההנהלה
- הגדרת תאריך היעד להצגת המועמדות במסגרת זמן מומלצת של כחודש מפרסום ה"קול קורא"
- הגדרת יום הבחירה

מומלץ שלפחות שניים מחברי הוועד היוצא יציגו מועמדות גם לבחירות החדשות, מתוך כוונה שלפחות אחד מהם ייבחר על מנת שייצג את ההמשכיות בין הוועדים - היוצא והנכנס

תהליך בחירות לוועד הנהלה

בועדת הקלפי חייבים להשתתף חברי ועדת ביקורת ומזכיר האגודה. יש לנהל רישום וחתימה של המצביעים. לאחר סגירת הקלפי תיערך תערוך ועדת הקלפי ספירה ובסיומה יפורסמו תפרסם את התוצאות - ראשית למתמודדים ובהמשך לכלל היישוב.

כדי שהבחירה תשקף את דעתם של כמה שיותר מתושבי היישוב נשאף לאחוז הצבעה גבוה ככל הניתן. המלצות לעידוד ההצבעה ביישוב:

- ערכו את הבחירה בקלפי
- קיימו את יום הבחירות ביום שישי שבו מרבית התושבים אינם עובדים
- השאירו את הקלפי פתוחה גם לשעות הצהריים כדי שתהיה אפשרות לרוב התושבים להגיע
- מתגו את יום הבחירות כיום "הפנינג" כדי לעודד את הבוחרים להגיע
- אפשרו בחירה עם ייפוי כוח לבן הזוג או לבת הזוג
- אפשרו בחירה עם ייפוי כוח לחברים הרוצים בכך ונמצאים בחו"ל

הוועד המקומי נבחר בבחירות למועצה הנערכות אחת לחמש שנים, והוא מכהן עד לבחירות הבאות. חברים רשאים לבקש להפסיק את חברותם בועד על ידי הודעה למזכירות המועצה, ואז ייכנס הבא בתור ברשימת המועמדים, ואם אין, יתבקשו החברים בועד להמליץ על מי שיכנס במקום החבר שפרש.

ועד הנהלה

תהליך החפיפה בין ועדי ההנהלה

עם תחילת עבודתו על הוועד החדש עליו לקבל מספר החלטות:

- לבחור יו"ר - מתוך חברי הוועד הנבחרים
- לקבוע את מורשי החתימה
- לוודא כי כל אחד מחברי הוועד לוקח אחריות לפעולתה של ועדה אחת מבין ועדות היישוב, לפחות
- במסגרת זו יהיה חבר הוועד הצינור המקשר בין ועד ההנהלה לבין הוועדה שבחר וישתתף מדי פעם בשיבותיה

כניסה לתפקיד של הוועד המקומי (כאשר אין זהות ועדים ביישוב) נערכת על ידי ראש המועצה מייד לאחר הבחירות והכרזת הזוכים.

בתהליך החפיפה וביצירת ההמשכיות בין הועדים יש למזכיר היישוב חלק חשוב - הוא הופך להיות החונך של ההנהלה החדשה בהקשר לקבלת החלטות, לנוהגים שהונהגו בעבר ולהבאת החומרים הרלוונטיים מהעבר למה שעומד על סדר היום בהווה.

תחילת עבודת הוועד ותהליך החפיפה:

עם סיום הבחירות וקריאה לכינוס הוועד, יש לערוך ישיבה משותפת של הוועד היוצא והנכנס:

- בישיבה זו על הוועד היוצא להעביר לוועד הנכנס את הנושאים הנמצאים על סדר היום ולעדכן אותו מה מידת הטיפול בהם
- יינתנו המלצות על ידי הוועד היוצא כיצד להמשיך ולטפל בנושאים אלה בהמשך
- במידה שישיבה אחת לא תספיק, ניתן לכנס ישיבה נוספת

ועד הנהלה

תוכנית עבודה שנתית

אחד מתפקידיו של ועד ההנהלה הוא הכנת תוכנית עבודה שנתית התואמת לתוכנית האסטרטגית ביישוב. להלן דוגמאות לפעולות שייכללו בתכנית:

אירועים	מועד מומלץ
בקרת תכנון מול ביצוע על התקציב השוטף ועל קרנות היישוב	● אחת ל-3 חודשים
פגישות שוטפות עם כל ועדות היישוב בנושאים: ● תכולת עבודת הוועדה ● סקירת פעילות הוועדה ● צרכים מיוחדים של הוועדה ● תקציב הוועדה ● פעילויות להמשך	● לפחות פעמיים בשנה
רשימת תקלות בתשתיות ותוכנית לשיפור תקציבים, לוח זמנים לטיפול ולמעקב	● אחת לחודשיים
עריכת התקציב השנתי	● בשליש האחרון של השנה
דוח כספי של האגודה יוצג על ידי רואה חשבון	● במהלך חודש פברואר
טיפול בנושאים שוטפים - כפי שיועלו על ידי מזכיר היישוב	● שוטף

ועד הנהלה

ישיבות ועד ההנהלה

המלצות לישיבות הועד

ישיבת ועד היא זירה חשובה לקבלת החלטות ולניהול תקין ומקדם ביישוב. להלן המלצות לקיום ישיבות הועד:

- הועד יקיים ישיבה אחת לשבוע עד אחת לשבועיים במשרד היישוב
- קבעו את הישיבות ביום קבוע בשבוע
- ודאו כי בכל ישיבה משתתף גם מזכיר היישוב, וכי אתם מזמינים את נציג היישוב במליאת המועצה
- הגבילו את משך הישיבה לשעתיים
- קיימו את הישיבה כאשר רוב חברי הועד נוכחים (בדרך כלל מוגדר בתקנון)
- ודאו כי הועד מקיים קשרי מייל שוטפים בין חבריו, וביניהם לבין מזכיר היישוב
- הפיצו סדר יום לכל ישיבה לפני הישיבה
- חברי הועד יוכלו להעלות נושאים נוספים
- מתוך הנושאים הנוספים יקבע יו"ר הועד את הנושאים לדיון, כך שלא תהיה חריגה ממשך הישיבה
- ככלל, לא יידון נושא שלא היה על סדר היום
- סדר היום יכלול זמן קצוב לכל נושא. יו"ר הועד יהיה אחראי לעמידה בל"ז
- מזכיר היישוב יפיץ לחברי הועד רקע ונתונים רלוונטיים לפני הישיבה וכך יתמקד הדיון בבציה עצמה ולא בבירור נתונים ועובדות. החלופות, עלויותיהן והצורך בכל אחת מהן לדעת המבקשים, יובאו לידיעת הועד לפני הישיבה

- יש לשאוף שלכל נושא יוזמן תושב שיש לו קשר לנושא: אם הנושא נוגע לוועדה מסוימת אזי יגיע יו"ר אותה ועדה או אחד מחבריה. אם הנושא נוגע למספר תושבים - יוזמן נציגם. אם היה זה תושב שפנה - יוזמן התושב. אין להשהות בקשות תושבים להתייצב בועד מעבר לשבועיים מיום הגשת הבקשה

- יש להימנע מקבלת החלטות בנוכחות מוזמנים. יש לעשות זאת לאחר צאתם
- ועדת ביקורת יכולה לפנות ולבקש לשלוח משקיף מטעמה ובלבד שלא ישתתף בדיון

ככלל מומלץ שישיבות הועד יהיו פתוחות לחברי היישוב, למעט אם נדונים נושאים להם ראויה צנעת הפרט.

הרשום לעיל תקף גם עבור ישיבות הועד המקומי.

ועד הנהלה

תהליכי קבלת ההחלטות

- בצעו סבב התייחסויות ולאחר מכן קיימו הצבעה בדבר הוזמנו לועד. כל צד רואה את האמת שלו ויש להחליט לאחר שכל ה"אמיתות" הוצגו לועד.
- קבלת החלטות היא עניין רגיש וההתמודדות עמה עשויה להיות מורכבת.
- **אספנו עבורכם מספר המלצות בנושא:**
- נטרלו מדיוני הועד שיקולים אישיים ככל הניתן. חבר שיש לו נגיעה אישית לנושא מסוים צריך להיות מנוע מלהשתתף בדיון בנושא זה
- הימנעו מלקבל החלטות בנוכחות מוזמנים. עשו זאת לאחר צאתם
- בצעו סבב התייחסויות ולאחר מכן קיימו הצבעה
- זכרו: ליו"ר יש "מניית זהב" (קול קובע) במקרה של תיקו
- הימנעו מלהשהות בקשות תושבים להתייצב בועד מעבר לשבועיים מיום הגשת הבקשה
- בנושא שבו אין לועד הידע הנדרש, יש להקים צוות מקצועי מתוך חברי היישוב לבחינתו
- הצוות המקצועי יוכל, באישור הועד, להיעזר ביועצים חיצוניים כגון יועץ משפטי, יועץ בינוי, יועץ סביבה ועוד. הצוות הוא אד-הוק והוא צוות ממליץ בלבד

ועד הנהלה תיעוד ההחלטות

תיעוד הפרוטוקול

הועד ירשום פרוטוקול מכל ישיבה, ומזכיר היישוב יבצע מעקב אחר המטלות.

הפרוטוקול יכלול:

- תיאור קצר של הנושא
- מטלות הנגזרות מכל נושא
- אחראי לטיפול במטלות ומועד סיום הטיפול
- אישור הפרוטוקול יתבצע בישיבה העוקבת

המלצות לניהול ספר הפרוטוקולים:

כדי לשמר את הידע שנצבר מומלץ שהמזכיר היישוב יתעד את הפעולות בספר פרוטוקולים באופן שבו מי שיפתח חומרים גם אחרי שנים יוכל בקלות להבין מה הוחלט, מה היו השיקולים ומה נעשה בפועל. להלן המלצות לניהול ספר הפרוטוקולים:

- ערכו את ספר הפרוטוקולים גם בקלסר וגם במחשב
- סווגו את הפרוטוקולים גם לפי תאריכים
- בנוסף, סווגו את הפרוטוקולים לכל הפעולות שנעשו ביישוב גם לפי נושאים, כך שכאשר רוצים לחזור לסוג מסוים של פעילות (למשל הרחבה) ניתן לפתוח את התיקיה ולקרוא כיצד זה נעשה בעבר, ועל פי זה להחליט האם חוזרים בדיוק על אותו סיכום או משנים אותו בהתאם

ועד הנהלה

שקיפות ופרסום לתושבים

פרסום פרוטוקולי ישיבות

- הועד יפרסם את כל פרוטוקולי ישיבותיו ברבים, במודעה או באתר היישוב
- הפרוטוקול לא יכלול את הנושאים הנוגעים לצנעת הפרט
- במידה ויהיו תגובות, מומלץ שהן יהיו בכתב ויופנו למזכירות היישוב
- מזכיר היישוב יקרא את התגובות וככלל כל כנייה של הציבור תיענה
- מזכיר היישוב יתמצת את התגובות ויעביר לועד לעיון
- הועד ימנה מבין חבריו רפרנט לקשר עם הציבור, שיהיה אחראי גם למתן תשובות ל"הערות הציבור"

על הועד לבצע את פעילותו בשקיפות לציבור התושבים ככל הניתן. יוצאים מן הכלל יהיו נושאים הנוגעים לצנעת הפרט. מטרת השקיפות היא לתת לתושבים מידע על נושאי היישוב העומדים על הפרק, להביא את הנושאים לדיון ציבורי, להביא למעורבות התושבים וכן לאפשר להם לתרום ידע וניסיון בנושאים אלה.

פרסומי הועד לתושבים:

- תוכנית העבודה השנתית שלו
- יעדים שנתיים ורב-שנתיים
- דווח תקופתי על פעילותו במהלך התקופה
- פרסום ברבים של חדשות המועצה ואירועיה
- פרסום סדיר של פרוטוקולי ישיבותיו השוטפות

מזכיר היישוב בדקו את עצמכם

אנא הקדישו מס' דקות כדי לקיים דיון ולבדוק את עבודת המזכיר ביישובכם. שאלו את עצמכם מס' שאלות, כאשר חלק מהן מתייחסות לקריטריונים מדידים אפשריים (ניתנים לכימות מספרי) וחלקן מתייחסות לקריטריונים איכותיים אפשריים (כמעט ואינם ניתנים לכימות מספרי):

5. האם אתם מקבלים דיווח שוטף על פעולות וביצוען?

6. האם המזכיר מביא למציאת מקורות מימון חיצוניים לפרויקטים?

7. האם היישוב עומד בתקציב השנתי שלו ללא חריגות, תוך דיווח על ניצול תקציב רבעוני?

שאלות המתייחסות לקריטריונים איכותיים:

1. האם מתקיימת ביישוב התנהלות הרמונית בין נושאי התפקידים ובין הועדות ביישוב?

2. האם קיימת ביישוב עלייה במורל החברתי בקהילה וברמת ההתנדבות?

שאלות המתייחסות לקריטריונים כמותיים:

1. האם המזכיר מוביל ומקדם פרויקטים תוך דיווח לועד על התקדמות באבני דרך?

2. האם מתקיים ניהול שוטף של היישוב לשביעות רצונכם בתחומים של: תחזוקה, גינון, מזכירות, חינוך?

3. האם אתם מבצעים משוב תושבים בסוף כל שנה על רמת התפקוד של המזכיר?

4. האם אתם מקבלים דוח התקדמות הבנייה והקליטה בהתייחס לגורמים הרלוונטיים השונים?

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:

- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
- שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
- התייעצו עם מחלקת פיתוח יישובים במשגב

| טלפון 9904109 |

מזכיר היישוב

אחריות וסמכויות המזכיר

- **הכוונת פעולות:** קביעת סדר עדיפויות, שינויים, הגדרת נהלים וכיו"ב
- **קביעת סדר עדיפויות** תיקבע בשיתוף עם הוועד, תוך מתן מרחב פעולה לשיקול דעת המזכיר בהתחשב בנסיבות העולות תוך כדי העבודה השוטפת
- **הקצאת משאבים:** כמות ואופי המשאבים
- **זכות חתימה** בנוסף ל- 2 חתימות חברי ועד
- **משאבים:** יוצאו על ידי מילוי טופס הזמנה ועל פי הנוהל הרגיל הקיים במזכירות (באישור נציג ועד בוועדה, גזבר ומזכיר) ובכפוף לתקציב השנתי. לא ניתן לחרוג מהתקציב ללא אישור ועד ההנהלה. כל הוצאה חריגה תובא לאישור הוועד

ניהול שוטף של היישוב:

- ביצוע תקציב שנתי על פי אישור אסיפה
- הוצאה לפועל של החלטות הוועד
- ניהול וביצוע פרויקטים בשוטף, הנדרשים על ידי הוועד
- גזברות, הנהלת חשבונות וגבייה
- עבודה מול הוועדות השונות
- תחזוקת היישוב
- מענה לפניות תושבים וטיפול בהן

מזכיר היישוב מועסק על ידי היישוב בשכר ותפקידו העיקרי הוא לנהל את היישוב ניהול שוטף ולממש את החלטות ועד ההנהלה של היישוב ושל מוסדותיו האחרים. הממונה הישיר של המזכיר יהיה נציג ועד אחד שיבחר (בדרך כלל היו"ר) בכפוף להנחיות והחלטות הוועד והיו"ר.

אחריות ניהולית ישירה של המזכיר:

- הנהלת המשרד של היישוב
- קבלנים וספקים: שומר, גנן, אנשי תחזוקה
- גננות ומטפלות (אם אין מי שאחראי למערכת החינוך ביישוב)

סמכויות המזכיר:

- סמכויות המזכיר באות לידי ביטוי ביכולת ובזכות המוקנית לו על ידי הממונה הישיר או המקצועי לקבל החלטות בנוגע לבעלי תפקיד בכפיותו, להכוונת פעולות ולהקצאת משאבים לפי הפירוט הבא:
- **סמכויות בנוגע לממלאי תפקיד בכפיותו:** מתן הוראות, העברה או שינוי תפקיד, פיטורין, הגדרת התגמול או שינויו
- **העסקה ופיטורין** (באישור הוועד)
- **שינוי בשכר** בכפוף להחלטת הוועד ובאישורו
- **מתן הוראות:** בסמכות מלאה של המזכיר תוך שמירה על מדיניות הוועד

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף שמזכיר היישוב ינהל את היישוב ניהול שוטף ויממש את החלטות ועד ההנהלה של היישוב ושל מוסדותיו האחרים.

מזכיר היישוב ניהול הקשר עם גורמי חוץ

חשוב כי המזכיר ינהל קשרי חוץ ענפים עם ממשקים רלוונטיים מחוץ למועצה ועם יישובים שכנים. לפניהם רשימה מדגמית של גורמי חוץ משמעותיים שקיימת חשיבות ליצירת הקשר עמם ולהעמקתו:

- המרכז הקהילתי של משגב
- מנהל מקרקעי ישראל
- הוועדה המקומית לתכנון ובנייה
- תאגיד הביוב והמים "קולחי משגב"
- הסוכנות היהודית
- התנועה המיישבת
- משרדי ממשלה (לרוב באמצעות מחלקות המועצה)
- תורמים פוטנציאליים, ועוד

לרשימה מורחבת של גורמי חוץ ומידע על דרכים ליצירת קשר ראו עמ' מס' 89.

פורום הנהגת היישוב בדקו את עצמכם

**אנא הקדישו מס' דקות כדי לקיים דיון ולבדוק את
התייחסותו של היישוב לפורום הנהגת היישוב:**

1. האם קיימת תחושה ביישוב כי לעיתים רצון הקהילה אינו בא לידי ביטוי בתהליך קבלת ההחלטות ביישוב?

2. האם קיימת ביישוב פתיחות ורגישות להבנה טובה יותר של רצון הקהילה, היכולה להוביל להקמת פורום הנהגת היישוב כפי שמוצע?

3. האם היישוב מקיים פורום או שוקל להקים פורום של "הנהגת היישוב" כדי להבין טוב יותר את רצון הקהילה?

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:

- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
 - שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
 - התייעצו עם מחלקת פיתוח יישובים במשגב
- | טלפון 9904109 |

פורום הנהגת היישוב הגדרות והרכב מומלץ

מיהו פורום "הנהגת היישוב" ?

פורום "הנהגת היישוב" הנו נציגות הקהילה. זהו גוף המקבל את סמכותו מועד ההנהלה להיות מקור ההשראה וה"אינדיקטור" למצב הקהילתי. פורום "הנהגת היישוב" מסייע לועד ההנהלה ולועדות האחרות למפות ולהבין טוב יותר את רצון הקהילה ולהביאו לידי ביצוע בתחומים השונים. "הנהגת היישוב" הוא גוף משפיע האחראי ופועל לשימור החוסן הקהילתי, הייחודיות והזהות הקהילתית של האנשים ביישוב

הרכב מומלץ לפורום "הנהגת היישוב":

- מספר חברים מומלץ ל"הנהגת היישוב": 10-15 חברים
- מומלץ כי הרכב חברים בפורום ההנהגה יהווה ייצוג מהימן של חברי הקהילה על מגוון האוכלוסיות בה
- על החברים בפורום ההנהגה להיות בעלי השפעה וניסיון
- מומלץ כי יתקבלו לפורום תושבים שמילאו בעבר או שממלאים בהווה תפקידים ביישוב
- מומלץ כי החברים ייצגו נאמנה את כל מגוון השכבות בציבור מבחינת ותק, גיל או כל מאפיין דמוגרפי אחר

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף שפורום "הנהגת היישוב" יביא לידי ביטוי את צורכי הקהילה ורצונותיה ויפעל לשימור החוסן הקהילתי, הייחודיות והזהות הקהילתית של האנשים ביישוב.

פורום "הנהגת היישוב" אחריות ותפקידים

קידום יחסי גומלין ופעולות ביישוב

- קדמו נושאים חברתיים הדורשים טיפול, בשיתוף עם ועד ההנהלה
- הפעילו אמצעים פנימיים וחיצוניים לפתרון קונפליקטים בין חברים לוועד, בין חברים לבין עצמם, בין קבוצות לוועד, או בין קבוצות שונות ביישוב
- ייזמו מעגלי שיחה ודיאלוג בין חברים על נושאים שעל הפרק במסגרות לא פורמאליות
- הוציאו לפועל פעילויות מהתוכנית התלת-שנתית של הועדות השונות ביישוב

לקבוצת פורום "הנהגת היישוב" תפקידים רבים ומשמעותיים המתפרסים על פניתחומים רבים ומגוונים:

תכנון מערך הפעילות ביישוב

- מכו את המצב הקהילתי ואת צורכי הקהילה - נתחו אותם וערכו תעודות
- הגדירו את המצב הקהילתי הרצוי
- כתבו תוכנית עבודה חברתית תלת-שנתית
- בחנו בעזרת מדדים מהם הלכי הרוח ביישוב, מהן הבעיות הקהילתיות והפיזיות, מהם הגורמים לחוסר שביעות רצון ביישוב, מהם הקונפליקטים, ועוד. בצעו את הנ"ל באמצעות שאלונים, ראיונות וכיו"ב
- הפגינו מעורבות בתהליכי גיבוש ועדכון החזון והזהות הקהילתית
- תקפו את התקציב השנתי בהתאם לצרכים הקהילתיים, טרם העברתו לאישור אסיפה
- בצעו הערכה ואומדן של התוכנית התלת-שנתית וישמו מסקנות בהתאם

ועדות ביישוב בדקו את עצמכם

אנא הקדישו מס' דקות כדי לקיים דיון ולבדוק האם היישוב מקים ומנהל את הועדות שלו על פי קווי המתאר של המדריך:

1. האם מתקיים ביישוב תהליך מובנה למינוי חברי ועדות?
2. האם ידוע ומתקיים תהליך הפעלת ועדה, הכולל בין היתר הכנת תוכנית עבודה שנתית, ניהול ספר פרוטוקולים מסודר והעברת דוח מסודר לציבור?
3. האם הועדות פעילות בהתאם למטרות ולתוכניות עבודה?
4. האם פועלות ביישוב מרבית הועדות ההכרחיות והחיוניות לקיומו של "יישוב לדורות", המתוארות במדריך?
5. האם פועל ביישוב "פורום הנהגת יישוב", המתכנס 3-4 פעמים בשנה, ליצירת דיאלוג פורה עם הועד ולצורך הכנת תוכנית עבודה מסונכרנת לשיתוף פעולה בין הועדות?
6. האם קבע היישוב מדיניות לגבי קיום קדנציה מוגבלת לחברי ועדה מסוימת או שהוא נוקט בשיטת האיוש החופשי?
7. האם 40%-60% מהתושבים מעורבים ופעילים בועדות, בהתארגנויות הספונסניות וביוזמות הקהילתיות?
8. האם מתקיימים קשרים משמעותיים בין הפעילים? האם יש שיתופי פעולה וממשקים בין הפעילים, הצוותים והועדות?

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא שלעיל ביישוב שלכם:

- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
- שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
- התייעצו עם מחלקת פיתוח יישובים במשגב

| טלפון 9904109 |

ועדות ביישוב ועד ההנהלה והועדות ביישוב

עד ההנהלה של היישוב נבחר כדי לתכנן, להקים, לקיים ולנהל את היישוב ולהבטיח בכל דרך יעילה את השמירה על אופי היישוב ואת אורח החיים בו. על מנת לתת לכך מענה יש לטפל ביישוב במגוון נושאים כמו: חינוך, תרבות, חברה, אחזקה, בנייה, פיתוח וכיו"ב.

מכיוון שחברי ועד ההנהלה עובדים בהתנדבות ואין להם יכולת לעמוד בכל המטלות לבדם, עליהם להאציל סמכויות לוועדות משנה, שיעבדו תחתם. כל אחת מוועדות המשנה תתמקד בנושא שבו תגיע להתמקצעות מרבית.

בהמשך נפרט מהם התהליכים המומלצים בתפיסת "יישוב לדורות" להקמה, למינוי ולתפעול שוטף של הוועדות. נלמד מהן שיטות הגבלות הכהונה בוועדות, אלו ועדות הכרחיות על פי תפיסת "יישוב לדורות" (ועדות חובה) ואלו ועדות חיוניות מומלצות כדי להבטיח את המשך קיומו של "יישוב לדורות" (ועדות רשות).

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף שהוועדות השונות ביישוב יהיו גורם משמעותי בניהול היישוב והן יתמקדו ויתמקצעו בתחום האחריות שלהן. "פורום פעילים", שיכלול את כל הפעילים בוועדות, ייפגש עם ועד ההנהלה לעדכון, לשיתוף ולתיאום תוכנית פעילות שנתית.

ועדות ביישוב מינוי ותפעול שוטף של הוועדות

התהליך המומלץ למינוי חברי הוועדות

- ועד ההנהלה יפרסם לתושבים את סוגי הוועדות ואת מספר החברים הדרוש לאיוש כל ועדה
- החברים יציגו מועמדות לועדות השונות על פי נטיית ליבם
- בהתאם לתקנון יערכו בחירות באסיפת היישוב או שוועד ההנהלה יאשר את הרכב חברי הוועדות ויפרסם את המידע לחברי היישוב
- ועד ההנהלה ימנה מבין חבריו איש קשר לכל ועדה
- הוועדות יאוישו על פי סדר קדימות - ועדות חובה לפני ועדות רשות
- הוועדה תכין תוכנית עבודה שנתית.
- הוועדה תנהל ספר פרוטוקולים מסודר של ישיבותיה
- הוועדה תפרסם את החלטותיה לציבור דרך האתר
- הוועדה תעביר דוח על פעולותיה להנהלה ולציבור
- ועדת ביקורת תבקר את פעולות הוועדות השונות
- כאשר לוועדה יהיה צורך בביצוע פרויקט שחורג מהפעילות השוטפת, או שבגלל היקפו הוא דורש השקעה כספית כבדה, תביא הוועדה את הנושא לאישור ועד ההנהלה, וזה מצדו, לאחר דיון ואישור הפרויקט, יחליט מהיכן יילקח הכסף לביצוע - מהתקציב השוטף או מתקציב ההשקעות

תהליך פעילות הוועדה

- בתחילת קדנציה של כל ועדה תיערך ישיבה משותפת לוועד ההנהלה ולוועדה ובה ייקבעו במשותף מטרות הוועדה ומדיניות העבודה
- ההנהלה תסמיך את הוועדות לפעול עצמאית ככל האפשר במסגרת התקציב שאושר לפעולת כל ועדה, ולא תתערב בהחלטות הוועדה, למעט במקרים חריגים או במקרה של חריגה מהתקציב השוטף

ועדות ביישוב הגבלת הכהונה בוועדות

קיימות 2 גישות מרכזיות המתייחסות להגבלת הכהונה בוועדות:

(2) גישה שנייה - איש חופשי:

שיטת התחלופה המוצעת:
שינוי בהחלטת ועד ההנהלה
תועלות השיטה:

- הוועדות פועלות בכל מקרה תחת סמכות הוועד ואין להן סמכות משל עצמן
- אנשים יאיישו ועדות לאורך זמן וכך ירכשו ניסיון ומקצועיות
- יהיה איזון בין הידע והניסיון שלהם לבין ועד ההנהלה, שהוא בעל הסמכות לתקצוב ולקבלת החלטות
- במקרים קיצוניים יוכל הוועד להתערב, לפזר ועדה או להחליף חברים בתוכה, מתוקף סמכותו

(1) גישה ראשונה - קיום קדנציות לוועדות:

שיטת התחלופה המוצעת:
באמצע קדנציה של ועד ההנהלה
תועלות השיטה:

- רענון השורות על-ידי תושבים.
- מאפשרת תחלופה מובנית של אנשים בוועדות
- מונעת קיבעון מחשבתי
- מונעת "טריטוריות"
- שומרת על רציפות

ועדות ביישוב ועדות הכרחיות לקיום "יישוב לדורות"

ועד למשברים ולאובדנים ברמת הפרט והמשפחה

● **ועדת תרבות** - אחראית על פעילות התרבות ביישוב בימים רגילים, בחגים ובמועדים, על תפעול מועדון החברים ועל מחסן ציוד הקשור לתרבות

● **ועדת פיתוח (השקעות)** - אחראית על תוכניות השקעות רב שנתיות לרבות תכנון היישוב, התאמת המבנים הציבוריים לצרכים וקנין פיתוח הניזונה מקרנות בלתי חוזרות המגיעות מתושבים חדשים הנקלטים ביישוב

● **ועדת קיימות וסביבה** - אחראית על הפיתוח ועל השימור הסביבתי ביישוב ולעיתים גם על הפעלת הגן ועל השקעות בגינון ובפיתוח סביבתי בכלל (ניתן גם להקים ועדת גינון בנפרד). הוועדה שמה לה כמטרה לקדם איכות חיים וסביבה מתוך התייחסות לערך הקיימות מבלי לדלדל את ההון הטבעי והחברתי ומבלי לפגוע בזכויות הדורות הבאים

● **ועדת קליטה** - אחראית על הקשר עם הנקלטים ביישוב, לרבות פגישה איתם, היכרות של הנקלטים עם היישוב, יצירת קשר בין נקלטים למשפחות מאמצות ואחזקת הקשר איתם. הוועדה אחראית גם על העברת המלצות לוועדת הקבלה האזורית בנוגע לקליטת חברים חדשים

● **ועדת ביטחון** - אחראית על השמירה, על צוות כוננות במקרי חירום כולל פח"ע, אש וכיו"ב

כדי לקיים חיי קהילה ולתת לתושבים שירותים מינימליים נדרשים, יש מספר ועדות הכרחיות לקיום "יישוב לדורות", שיש להקים ולתת להן קדימות באיוש גם אם אין מספיק מתנדבים לעניין:

● **ועדת ביקורת** (בהתאם לתקנות רשם האגודות, וכן בהתאם לחוק) - ועדה הנבחרת ככופה לאסיפה. קובעת לה תוכנית שנתית לביקורת של מוסדות האגודה. בסמכותה לבקר את תהליכי קבלת ההחלטות ולא את ההחלטות עצמן. לפני פרסום ממצאיה היא תביא אותן לידיעת המבוקרים ולתגובתם. בכל שנה היא תדווח לחברים את ממצאיה באסיפה. מומלץ כי חברי ועדת הביקורת של האגודה יהיו גם חברי ועדת הביקורת של הוועד המקומי

● **ועדת חינוך** - אחראית על קיום פעילות החינוך הפורמאלי ביישוב עבור הילדים בגיל הרך (תינוקיה, פעוטון - עד גיל 3). בדרך כלל היא מנהלת את תקציב החינוך שמקורו בתשלומי הורים

● **ועדת נוער** (לפעמים חלק מוועדת חינוך) - אחראית על פעילות החינוך הלא פורמאלי ביישוב, כולל הפעלת רכז נוער וקשר עם תנועת נוער

● **ועדת קהילה** - נועדה לטפל במצבי משבר וחירום ברמת הפרט, המשפחה והקהילה ביישוב. הוועדה מטפלת במגוון רחב של נושאים - מהשלכות חברתיות וקהילתיות של מצב מלחמה או מצב חירום אחר,

ועדות ביישוב ועדות חיוניות לקיום "יישוב לדורות"

ועדות "אד-הוק"

בהתאם לצורך שעולה, ועד ההנהלה יכול להקים ועדות "אד-הוק" שאמורות לתת מענה ממוקד לנושא מסוים, להעמיק בפרטים, להיעזר לעיתים באנשי מקצוע ולהביא את ממצאיהן ואת המלצותיהן לוועד, ובהמשך אף להחלטת האסיפה.

מספר דוגמאות לוועדות "אד הוק":

- **ועדת בנייה** - ועדה שתלווה פרויקט בנייה ביישוב בשותפות הנקלטים
- **ועדת תקנון** - לבחינת התקנון ולביצוע עדכונים על פי הצורך
- **ועדות לנושאים מיוחדים** - בהתאם לצורך שנוצר

הוועדות החיוניות (ועדות רשות) לקיום יישוב לדורות יהיו בהתאם לאופי היישוב ולסדרי עדיפויות מקומיים. מוצעות כאן דוגמאות לוועדות חיוניות שונות שניתן לקיים:

- **ועדת ספרייה** - אחראית לקיום ספרייה ביישוב ולתפעולה
- **ועדת 50+** - אחראית לפעילות פנאי וייעודית לחברים מתבגרים ביישוב (יכולה לפעול גם במסגרת ועדת תרבות)
- **ועדת ספורט** - אחראית על כל פעילות הספורט ביישוב - עממי וייצוגי (יכולה לפעול במסגרת ועדת נוער)
- **ועדת בית כנסת** - אחראית על פיתוח בית הכנסת ושימורו ועל פעילויות הדת ביישוב
- **ועדת אינטרנט/עיתון** - אחראית על הקמת מקורות המידע, על התקשורת הפנימית של החברים ועל אחזקתם
- **ועדת חיילים** - אחראית לקשר עם הבנים - החיילים ומסייעת בפתרון בעיות
- **ועדת פינת חי** - אחראית לפיתוח פינת החי (אם קיימת) ולאחזקתה

ועדות ביישוב "פורום פעילים"

"פורום פעילים" כולל נציגים מכל הפעילים בוועדות השונות ביישוב. מטרת הישיבה המשותפת בפורום היא בעיקר יצירת שיתופי פעולה בין הוועדות בפעילויות שונות והעלאת רעיונות ליישום.

מטרות מרכזיות ביצירת מפגשי הפורום:

- יצירת דו-שיח פעיל בין ועד ההנהלה לבין הוועדות השונות, המייצגות את הציבור הרחב, את דעותיו ואת צרכיו. בכך אנו מונעים ניתוק בין ועד ההנהלה לבין הציבור הרחב
- תיאום בין הוועדות השונות ויצירת שיתופי פעולה ביניהן במסגרת תוכנית עבודה שנתית
- תיאום, עדכון וסנכרון בין הפעילויות השונות
- מפגש הוקרה ואמירת תודה למתנדבים בוועדות
- ההזדמנות שבה ועד ההנהלה יכול לקבל משוב מהשטח וללכן בעיות ודילמות באופן כללי

פעילות מומלצת:

- כינוס הפעילים בין 2 ל-3 פעמים בשנה לישיבה לא פורמאלית עם ועד ההנהלה
- הצגת פעילות ודילמות על ידי הוועדות השונות ב"פורום הפעילים"
- ועד ההנהלה יעדכן את הפורום בכוונות ובתוכניותיו וישתף אותם בדילמות מרכזיות מחיי היישוב
- תיאום תוכנית פעילות שנתית, שמתאמת ומסנכרנת בין הפעילויות השונות

ניהול מערך ההתנדבות בדקו את עצמכם

**אנא הקדישו מס' דקות כדי לקיים דיון ולבדוק
האם היישוב מנהל את מערך ההתנדבות ביישוב
על פי קווי המתאר של המדריך:**

1. על אלו ערכים מושתתת הפעילות ההתנדבותית?
מהם המניעים החברתיים העומדים בבסיסה וכיצד
פועל ההיבט המשימתי?

2. האם מתקיים גיוס מתנדבים פעיל (באמצעות
כנייה אישית, עידוד השתתפות, שימוש בבנק הון
אנושי ועוד)?

3. האם מתבצע תהליך של הפעלת מתנדבים
באמצעות ליווי פעילות הוועדות על ידי נציג של
ועד ההנהלה או של גורמים אחרים בקהילה
ובמועצה?

4. האם מתבצע תהליך פעיל של שימור מתנדבים?

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:

- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
- שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות
- בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
- התייעצו עם יחידת ההתנדבות במשגב

| טלפון 9990124 |

ניהול מערך ההתנדבות יסודות ההתנדבות ומסגרות הפעולה

על היישוב לבחון מראש את מטרות ההתנדבות, לפעול ולהפעיל את המתנדבים בצורה מובנית, עם ראייה מערכתית ותכנון לטווח ארוך.

הפעילות ההתנדבותית מושתת על:

- **ערכים משותפים:** עזרה הדדית, אמון וערכות הדדית, מעורבות, קהילתיות
- **מניעים חברתיים:** שייכות, פיתוח וחיזוק קשרים, הון חברתי, "ביחד"
- **היבט משימתי:** קידום עניינים, ניהול משותף של משימות

ההתנדבות בקהילה מופעלת בעזרת המסגרות הבאות:

- ועדות קבוצות עם תקציב יישובי
- ועדות "אד-הוק"
- יוזמות למען הפרט והקהילה : בית קפה קהילתי, טיולי משפחות, מבצעי התרמה למען הפרט, שעת סיפור, משחקייה לגיל הרך וכד'
- התארגנויות ספונסריות: בגני השעשועים, במגרשי הספורט, ברחבת המועדון או המכולת וכד'

”התנדבות היא כביש דו כיווני, מדובר במה שאנחנו נותנים וגם במה שאנחנו מקבלים” בהתנדבות מתבטאת האחריות החברתית הטבועה בנו: ”הבחירה לנקוט פעולה שמעבר להתחייבויות הבסיסיות של האדם, בעקבות הכרה בצורך, מתוך גישה של אחריות חברתית ובלי עניין ברווח כספי” (סוזן אליס וקתרין נויז). התנדבות בקהילה היא אחד הערוצים לסיפוק צרכים חברתיים ורגשיים תוך הפעלת יכולות וכישורים. ההתנדבות מחזקת את תחושת ההשתייכות לקהילה ולחברה. אדם פעיל מעורב ומחויב יותר לקהילתו.

ככל שאדם מעורב יותר בקהילה ומחויב יותר, כך הוא הופך יותר ל”חלק ממנה”.

היישוב יכול לפעול להגדלת המשיכה שבהתנדבות ולשיפור הסיכויים לחוויית התנדבות מוצלחת. על היישוב הקהילתי לעבוד בצורה מקצועית, תוך רגישות למתנדבים, להפקת תועלת מרבית מפעילות מתנדביו. בפני היישוב עומדות משימות שונות ויש צורך בהלימה בין רצונות המתנדבים ויכולותיהם לבין צורכי היישוב והקהילה.

בתפיסת העולם של ”יישוב לדורות” - **קיומה של שכבת מתנדבים פעילה, תורמת, פעילה ואכפתית, תעלה את שביעות רצון התושבים ביישוב ותגדיל בהתאמה את איכות השירותים לצריכת כלל התושבים ביישוב.**

ניהול מערך ההתנדבות

תכנון מערך ההתנדבות בקהילה

- לפניכם תכנון מובנה של הפעילות ההתנדבותית בקהילה:
- בחנו את הצורך בקבלת סיוע מקצועי בליווי תכנון פעילות התנדבותית בקהילה
- ערכו מיפוי צורכי היישוב והקהילה
- בחרו את סוג הוועדות הקבועות שיש להפעיל ביישוב ואת מטרת כל ועדה
- הקצו משאבים למערך ההתנדבות בכלל, ומשאבים שנדרשים לכל ועדה
- הכנו ככל הניתן את הממשקים בין ועדות היישוב השונות
- בדקו את הצורך בהקמת "פורום פעילים" ביישוב
- ענו על שאלות בהקמת ועדת "אד-הוק" : מי הגורם המחליט בוועדה? האם יש צורך באישור בוועדה? ומיהו הגורם המאשר בוועדה?
- ענו על שאלות בקידום יוזמות פרטיות
- מי הגורם המחליט? האם יש צורך באישור? ומיהו הגורם המאשר?
- הקימו ועדות קבועות (ועד הנהלה, ועדת ביקורת, ועדת תרבות, ועדת נוער, ועדת +50, ועדת איכות סביבה ועוד)
- גייסו את התושבים לפעילות בוועדות ועודדו אותם להיות פעילים ומשמעתיים
- דאגו להפעלה מקצועית של המתנדבים (ראו להלן)

ניהול מערך ההתנדבות גיוס מתנדבים

המלצות לגיוס מתנדבים:

- פנו באופן אישי לתושבים לגיוס לוועדות
- פנו באופן מותאם לתושבים: הכינו "שיעורי בית" מבעוד מועד על ידי היכרות עם הכישורים, עם התחביבים ועם המניעים של התושבים ביישוב להתנדב
- מומלץ להיעזר ב"בנק הון אנושי": רשימת הכישורים, התחביבים והיכולות של כל תושב ועסק בקהילה
- עודדו השתתפות של נקלטים חדשים ומתנדבים חדשים בוועדות
- הקפידו לכלול מתנדבים מכלל האוכלוסייה ולא מחתרך אוכלוסייה מסוים

הפעילות בוועדות מהווה מוקד ליצירת קשרים משמעותיים בין חברי הקהילה. פנייה אישית ומותאמת תאפשר פעילות יעילה וארוכת טווח של המתנדבים בוועדות. ליקטנו עבורכם המלצות לגיוס מתנדבים לוועדות:

המלצות לניהול תהליך הגיוס:

- קראו ספרות מקצועית בנושא לדוגמה:
http://www.shatil.org.il/files/mitnadvim_0.pdf
- פנו למועצה ללימוד נושא ההתנדבות והשתלבו בהכשרות השוטפות
- התאימו את שיטת הגיוס המתאימה ביותר לקהילה ביישוב שלכם. ניתן להיעזר במועצה בנושא

ניהול מערך ההתנדבות הפעלת מתנדבים

- מתנדבים בקהילה מוכנים לפעול בשל מניעים אישיים וחברתיים ובשל הרצון לחוש שייכים ומשמעותיים בקהילה. ההתנדבות נעשית מתוך בחירה חופשית ובאופן שמאפשר לכל אחד להתנדב.
- **המלצות להכשרת המלווים של המתנדבים:**
- מומלץ כי פעילויות הוועדות ילוו על-ידי: נציג מועד ההנהלה, או נציג מלווה מהקהילה, או נציג מלווה מהמועצה. על מנת לייצר תהליך מקצועי ולטווח רחוק מומלץ להכשיר את המלווים באופן מקצועי בעת הכשרתם ובמהלך פעילות הליווי השוטפת.
- **המלצות לאופן ליווי המתנדבים:**
- זהו את הפערים המצויים של המצב הקיים מול המצב הרצוי
- כתבו חזון, מטרות ויעדים למערך ההתנדבות
- כתבו נהלים:
- אופן גיוס החברים
- אופן החלפת החברים
- נהלי ההתכנסות
- תהליכי קבלת ההחלטות
- תהליכי תיעוד ופרסום
- תהליכי הדיווח לוועד ההנהלה, ועוד
- הגדירו את תפקידי הוועדה
- ערכו חלוקה של התפקידים בצוות
- ערכו תוכנית שנתית ורב-שנתית
- גבשו את אופן פעילות הוועדה המתאים ליישוב שלכם: האם יש דגש על ההיבט החברתי בשיבות? האם האווירה בין חברי הוועדה נינוחה? האם נקבעו ימי פעילות קבועים? האם מיישמים מטרות? וכד'.

ניהול מערך ההתנדבות שימור מתנדבים

התנדבות לשנים יכולה לגרום לשחיקת המתנדב. על היישוב לפעול באופן מקצועי ורגיש למתנדבים ולבחון מראש את מטרות ההתנדבות, מתוך ראייה מערכתית ותכנון ארוך טווח.

המלצות לשימור מתנדבים ביישוב:

- בכדי למנוע שחיקת מתנדבים כווננו את פעילותם בצורה מקצועית
- לוו את חברי הוועדות המתנדבים באופן מקצועי וחברתי
- הכשירו את חברי הוועדות המתנדבים לפי תחומי התמחותם, במידת הצורך
- הוקירו את פעילות חברי המתנדבים
- תגמלו בהתאם את המתנדבים התורמים מעצמם ומזמנם למען הקהילה והיישוב

אסיפות תושבים בדקו את עצמכם

**אנא הקדישו מספר דקות כדי לבדוק האם מתקיים
ביישובכם תהליך מסודר, כפי שמוצע במדריך,
של אסיפות תושבים.**

**1. האם אתם מקיימים אסיפת תושבים מס' פעמים
בשנה?**

**2. האם אתם מקפידים לקיים אסיפות בדומה לקווים
המנחים המוצגים במדריך?**

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:

- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
- שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות
בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
- התייעצו עם מחלקת פיתוח יישובים במשגב

| טלפון 9904109 |

אסיפות תושבים קווים מנחים לביצוע

- בנושאים משמעותיים מומלץ להפריד בין אסיפה שבה יוצג הנושא ויתקיים דיון ראשוני לבין אסיפה נוספת שבה יתקבלו ההחלטות
- היו"ר מנחה את הדיון והמזכיר מתעד, רושם את הפרוטוקול ומרכז את ספירת ההצבעה
- במקרה של חילוקי דעות בוועד יכין הוועד מבעוד מועד את חילוקי הדעות ויצג אותם באסיפה בצורה מסודרת
- יש להימנע מוויכוחים בין חברי הוועד בעת האסיפה
- לקראת ההצבעה יכין הוועד עץ החלטות חד משמעי, ברור ומוכן למצביעים על פי סדר היום שנקבע מראש
- במידה ועולה הסתייגות מומלץ לא להחליט עליה במקום, כי לא התבצעה עליה חשיבה מוקדמת, והציבור שלא הגיע לאסיפה לא היה מודע לכך שהיא תובא להחלטה. לכן מומלץ לדחות את קבלת ההחלטה. הדבר מגובה בכך שלא ניתן לשנות סדר יום של אסיפה בדיעבד

ביישובים קהילתיים המנוהלים על ידי אגודה שיתופית מתאפשרת דמוקרטיה ישירה והשפעה ישירה של התושבים על תהליך קבלת ההחלטות ביישוב. השפעת התושבים על תהליכי קבלת ההחלטות נעשית בעיקר באמצעות האסיפה הכללית. מומלץ שגם החלטות הוועד המקומי יוצגו לאסיפה.

קווים מנחים לביצוע אסיפות ביישוב:

- ועד ההנהלה יקיים מס' אסיפות במהלך השנה
- האסיפות יכללו מצגת ובה תיאור הנושא והצעת הוועד
- לקראת האסיפה יפרסם הוועד חומר רקע לגבי הנושאים העולים להצבעה
- יש לאשר את סדר היום בתחילת האסיפה
- ניתן להוריד סעיפים אך לא להוסיף סעיפים שלא פרסמו מראש (לפי תקנות האגודות השיתופיות)
- בתחילת האסיפה תאשר האסיפה יו"ר ומזכיר לאסיפה

המשך בעמוד הבא >

מבנה מומלץ לקיום אסיפת תושבים:

אופן ביצוע ההצבעה בזמן אסיפת הוועד:

- באסיפה - על ידי הנוכחים
- בקלפי - על ידי כלל היישוב בפיקוח ועדת קלפי על פי הנוהל שמוגדר בתקנון לעניין זה
- מותר להצביע באמצעות ייפוי כוח בין בני זוג או בשם חבר שאינו בארץ (גם באסיפה וגם בקלפי)

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות", יתקיימו אסיפות תושבים, בתדירות של מס' פעמים בשנה, אשר יאורגנו ויבוצעו על פי הקווים המנחים הנ"ל, יביאו לשמירה על עקרונות שיתופיים ודמוקרטיים ויבטיחו את קיומו של "יישוב לדורות".

ועד מקומי או אגודה שיתופית בין ועד מקומי לאגודה שיתופית

הוועד המקומי מאפשר ליישוב לעבוד עם המנהל הציבורי. המועצה האזורית מעבירה כספים לוועד המקומי, מכיוון שהיא מנועה להעביר כספים לגוף פרטי כמו האגודה השיתופית. האגודה השיתופית יכולה לתת שירותים, כגון שירותי ניהול, לוועד המקומי. הוועד המקומי יכול להפעיל עבור האגודה השיתופית פעילות מוניציפאלית כגון גינון.

בסעיף 91 לצו המועצות המקומיות, נקבע הכלל של "זהות הוועדים", שלפיו, חברי הוועד המקומי ביישוב שיתופי יהיו האנשים המכהנים באותה העת גם כחברי ועד ההנהלה של האגודה השיתופית באותו היישוב.

יצירת זהות הוועדים ביישוב שבו קיימת אגודה שיתופית הינה הכרחית, כדי שגוף אחד בלבד ינהל את ענייניו המוניציפאליים של היישוב. למחצית מן היישובים במשגב יש זהות ועדים. ביישובים שאין בהם זהות ועדים מוצע להעמיד רשימה אחת מוסכמת של 5 שמות לבחירות, שיכהנו הן כחברי ועד ההנהלה של האגודה השיתופית והן כחברי הוועד המקומי. במהלך 5 שנות הכהונה של הוועד המקומי, מתקיימת תחלופה בוועד ההנהלה של האגודה (בחירות מתקיימות מדי שנתיים). יש לבצע תהליך מובנה עם המועצה של קבלת החברים החדשים לוועד המקומי במקום.

הוועד המקומי הנו ישות משפטית סטטוטורית, המוסמכת לנהל את ענייניו המוניציפאליים של היישוב הכפרי. סעיף 90 לצו המועצות המקומיות (מועצות אזוריות) קובע כי "כל יישוב יתנהל על-ידי ועד מקומי". הוועד המקומי נבחר למשך 5 שנים והוא שואב את סמכויותיו מהמועצה האזורית באמצעות האצלת סמכויות על ידי המועצה. הוועד המקומי אינו כפוף לרצון התושבים ולהחלטותיהם במהלך כהונתו. השפעת התושבים על הוועד המקומי מתבטאת רק פעם אחת ב-5 שנים, בעת קיום הבחירות.

ביישובים הקהילתיים יש לתושבים עניין רב ביכולת להשפיע על ההחלטות המתקבלות ביישוב ולא להסתפק בהשפעה פעם בחמש שנים. האגודה השיתופית היא גוף וולונטארי שעיקר פעילותה הוא בניהול חיי הקהילה ובמתן שירותים משותפים לתושביה. האגודה השיתופית מאפשרת דמוקרטיה ישירה והשפעה ישירה של התושבים על תהליך קבלת ההחלטות ביישוב באמצעות האסיפה הכללית. בשל האופי הקהילתי של יישובי המועצה ובשל מיעוטם של הנכסים הכלכליים המשותפים וקיומה של מדיניות אי לקיחת סיכונים כלכליים מיותרים, האגודה השיתופית היא הכרח בניהול היישוב הקהילתי. מומלץ כי האגודה השיתופית תקבל חברים את כל מי שגר ביישוב שהוא בן 18 ומעלה.

המשך בעמוד הבא >

ועד מקומי או אגודה שיתופית טבלת השוואה

פרמטר להשוואה	ועד מקומי	אגודה שיתופית
מעמד	סטטוטורי	תאגיד פרטי וולונטרי
סמכות	לפי צו המועצות, הסמכות שהואצלה על ידי המועצה	פקודת האגודות השיתופיות ותקנון האגודה
משרדי ממשלה	מושפע ממוסד הפנים, שאחראי על הרשויות המקומיות	מושפע ממוסד התעשייה, המסחר והתעסוקה, שאחראי על רשם האגודות השיתופיות
דמוקרטיה	ייצוגית (השפעה כעם 5-2 שנים)	דמוקרטית - השפעה מתמשכת על קבלת החלטות. ניתן לבקש כינון אסיפה או לכפות כינון אסיפה על ידי גיוס מס' מינימלי של תושבים כפי שמוגדר בתקנון
בחירות	בכל חמש שנים	בכל שנתיים
זכאות לבחור	כל תושבי היישוב	רק חברי אגודה
קשר בין התושבים	אין קשר בין תושבי היישוב	קשר חוזי בין חברי האגודה
דרך פעולה	הארגון המנהל הנו הוועד המקומי ויו"ר הוועד. ועדת ביקורת הנה ועדת חובה של הוועד המקומי וסמכותה נובעת מכוח סעיף 130א' לצו המועצות האזוריות (1958)	היישוב מנוהל על ידי האסיפה הכללית של כל חברי האגודה ובאמצעות ועד הנהלה שנבחר על ידי האסיפה ובעיקר באמצעות מתנדבים (ועדות) המקבלים את סמכותם מהתקנון ומאסיפת היישוב. האגודה מעודדת התנדבות ומעורבות
תקנון	כפיפות לחוק ולתקנות	קיום תקנון פנימי מאפשר גמישות רבה יותר
גופי בקרה	משרד הפנים, מועצה אזורית וועדת ביקורת	רשם האגודות (משרד התמ"ת)

המשך בעמוד הבא >

ועד מקומי או אגודה שיתופית טבלת השוואה - המשך

פרמטר להשוואה	ועד מקומי	אגודה שיתופית
מקורות מימון וסמכות להטלת מיסים	מס ארנונה שעליו הוחלט במועצה האזורית, והשתתפות בוועד מקומי ובפעילויות אחרות ביישוב לפי החלטת המועצה	מיסי יישוב שעליהם הוחלט באסיפה פעילות כלכלית אחרת
רכוש משותף	שייך למועצה	שייך לאגודה
רכוש ציבורי	שייך לציבור (ועד מקומי, מועצה, מדינה)	שייך לציבור (ועד מקומי, מועצה, מדינה)
העסקת עובדים	על פי הכללים של המנהל הציבורי ובאישור המועצה	כנהוג במשק
חובת דיווח	למועצה	לחברי האגודה
תשלום		התשלום שאותו משלמת כל משפחה המתקבלת לאגודה השיתופית מיועד להשתתפות בהון האגודה, שנצבר במהלך השנים. אקט זה הופך את המשפחה הנקלטת לשווה ולחברה כמו שאר המשפחות ביישוב. מומלץ כי משפחה העוזבת את האגודה תקבל חזרה את חלקה בהון האגודה

תקנון היישוב בדקו את עצמכם

אנא הקדישו מס' דקות כדי לבדוק האם תקנון היישוב מוכר על ידי תושבים חדשים וותיקים והאם הוא רלוונטי להיום:

1. האם עקרונות היסוד המתוארים בתקנון רלוונטיים ליישוב בימים אלו?

2. האם משפחות חדשות מקבלות את התקנון, מכירות אותו ומצהירות על כך כחלק מתהליך הקליטה?

3. האם הוקמה ועדה לבדיקת התקנון ולעדכונו במידת הצורך?

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:

- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
 - שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
 - התייעצו עם סגן ראש המועצה לפיתוח יישובים
- | טלפון 9902020 |

תקנון היישוב

חשיבות תקנון היישוב

התקנון הוא מסמך האב המשפטי המגדיר את האגודה. כל שינוי בו מאושר על ידי רשם האגודות שהוא הסמכות השיפוטית לכל דבר הנוגע באגודה. הרשם הוא גם הסמכות השיפוטית שאליה נפנה כאשר מתעוררת בעיה בין האגודה לבין חבר באגודה. חובה על כל חבר חדש באגודה להכיר את התקנון ולהצהיר על היכרות זו בעת ההצטרפות לאגודה. זהו השלב הבסיסי במימוש חברותו באגודה!

בניהול השוטף של האגודה איננו פונים לתקנון, אך הוא מגדיר את עקרונות היסוד של ניהול האגודה והיישוב: קבלת והוצאת חברים - תהליך ותנאים; תפקוד הנהלת היישוב; האסיפה הכללית, וכיו"ב.

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף שבכל יישוב יהיה תקנון אשר תומך בעקרונות החיים ביישוב ותואם את ההתנהלות היומיומית של האגודה.

תקנון היישוב

סוגיית עדכון התקנון

סוגיית עדכון התקנון הנה סוגיה חשובה שיש להתייחס אליה בכל יישוב. הבאנו לפניכם את שני צידי המטבע כדי שתוכלו להחליט את ההחלטה הטובה ביותר עבור היישוב שלכם:

טיעונים בעד

התקנונים חוברו לפני שנים רבות ומאז היישובים שלנו עברו שינוי ניכר. לפיכך חלקים נרחבים בתקנון אינם רלוונטיים לחיי האגודה. לכן מומלץ להקים ועדת תקנון ובסיוע משפטי לעבור על התקנון מחדש ולבצע שינויים ועדכונים מתבקשים. השינוי יהיה חייב לעבור ברוב המיוחס המוגדר בתקנון.

טיעונים נגד

יש הגורסים כי למרות חוסר הרלוונטיות כביכול, רצוי לא לשנות את התקנון ולא לעדכן אותו אלא אם כן יש בו סעיף הפוגם בניהול השוטף של האגודה. כל שינוי בתקנון הוא "נפיץ" ולעיתים קשה לעקוב אחר המשמעויות החבויים, שאינן נראות במבט ראשון. החלטות האסיפה מחייבות את חברי האגודה ואת הנהלת האגודה, אך נמוכות מהתקנון בהיררכיה השיפוטית. לכן סיבה נוספת לחוסר כדאיות בשינויים היא הקשיחות של התקנון ולכן עדיף לקבל החלטות באסיפה.

רצוי ללוות את שינוי התקנון עם ייעוץ משפטי וכנ"ל גם בכל מקרה שיש בו ספק. בנוסף, רצוי לקבל ייעוץ משפטי באופן שגרתי לגבי חוזים והסכמים ובכל תכתובת שיש לגביה סיכוי שתגיע להתדיינות משפטית עתידית.

ניהול תקציב היישוב בדקו את עצמכם

אנא הקדישו מס' דקות כדי לבדוק האם היישוב מתמודד עם גיוס משאבים נוספים, וכיצד:

1. האם ליישוב יש אסטרטגיה לגיוס משאבים נוספים (הכנתה אפשרית במסגרת תכנון לטווח ארוך ביישוב)?
2. האם היישוב פועל היום לגיוס משאבים באמצעות פנייה לעמותות ולקרנות?
3. האם היישוב פועל היום לגיוס משאבים באמצעות יזמות כלכלית (הצבת פאנלים סולריים על גגות מבני ציבור ומבני תעסוקה ביישוב, השכרת מבנים, שיתופי פעולה עם יישובים אחרים להקטנת עלויות וכיו"ב).

אנא הקדישו מס' דקות כדי לבדוק האם היישוב מכין את התקציב השוטף ואת תקציב הפיתוח שלו ומנהל אותו בצורה מיטבית:

1. האם תהליך ההכנה של התקציב השוטף מתבצע בהתאם למתווה המפורט בהמשך?
2. האם תהליך אישור התקציב השוטף מתבצע בהתאם למתווה המפורט בהמשך?
3. האם תקציב הפיתוח הנו תוצר של תכנון ארוך טווח והאם קיימת תוכנית השקעות רב-שנתית הנגזרת מאותו תכנון?
4. האם מתקיימת הפרדה בין השקעות גדולות ובין השקעות קטנות בתקציב הפיתוח? ואם לא, האם יש צורך בכך?

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:

- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
- שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
- התייעצו עם לשכת ראש המועצה | טלפון 9902210 | לגיוס משאבים
- התייעצו עם אגף הכספים במועצה | טלפון 9902359 | לניהול תקציב

ניהול תקציב היישוב הכנת התקציב השנתי מטרת התקציב ומקורות מימון

תקציב האגודה - הן התקציב השוטף והן תקציב הפיתוח משקפים תוכנית עבודה שנתי של היישוב. ההחלטה על התקציב השנתי היא אחת ההחלטות החשובות ביותר של ועד ההנהלה ושל האסיפה הכללית. הכנת התקציב ואישורו מצריכים שיתוף פעולה מלא מול הוועדות הפועלות ביישוב ושיתוף ושקיפות של התהליך מול חברי האגודה. הכנה נכונה ומושכלת של התקציב, תסייע לוועד ההנהלה להתנהל ולנהל טוב יותר את האגודה.

מטרת התקציב השנתי השוטף

התקציב השוטף הוא שנתי ומשמש למימון פעילות שוטפת של הוועדות ולמימון הנהלה וכלליות: מזכיר, מזכירה טכנית, הנהלת חשבונות, יעוץ משפטי וכיו"ב.

מקורות תקציב ליישוב:

- מיסי קהילה: מס לפי בית אב, מס גולגולת, מס לפי שימוש (שמירה, פיתוח, שוטף), חלוקה למס ועד מקומי לפי גודל בית ולמס לבית אב
- חלק מפירות נכסים: כגון השכרת שטחים, גגות סולאריים, דמי שימוש במבני ציבור, כגון מועדון
- השתתפות המועצה בהוצאות הוועד המקומי

ניהול תקציב היישוב הכנת התקציב השנתי תהליכי הכנות התקציב ואישורו

תהליך אישור התקציב:

- אישור התקציב השוטף נעשה על ידי הוועד
- רצוי שהתקציב יהיה מפורט ופשוט ונוח להבנה
- פרסום התקציב המאושר לוועדות ולכלל חברי האגודה יתבצע באמצעים שונים: תאי דואר, אינטרנט ולוחות מודעות
- כינוס אסיפה כללית לאישור התקציב

תהליך הכנת התקציב השנתי ליישוב:

- התחלת הדיונים על התקציב תהיה לכל המאוחר עד אמצע חודש אוקטובר
- על הנהלת החשבונות להוציא דו"ח ניצול תקציב לשלושת הרבעונים הראשונים של השנה דו"ח הניצול יאפשר לוועד לתכנן טוב יותר את התקציב
- ההכנה מתחילה בפרסום ההליך לוועדות ולחברים תוך קביעת לוחות זמנים
- לאחר מכן ייערכו פגישות עם כל ועדה להכנת תוכנית עבודה שנתית
- בדיון עם הוועדות יש להגיע להסכמה על היקף התקציב המיועד לשנה הקרובה, תוך שיתוף מלא של הוועדות במקורות ההכנסה

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות", תכנון נכון וחכם של התקציב השנתי ביישוב יאפשר לו לקיים את מטרותיו ואת יעדיו ולתכנן באופן מושכל את עתידו מדי שנה בשנה.

ניהול תקציב היישוב הכנת תקציב פיתוח מטרת התקציב ומקורות מימון

תוכנית התקציב הנה רב שנתית בנושאי תשתיות ומבני ציבור, והוצאת התוכנית לביצוע כפופה למקורות ההכנסה העומדים לטובת היישוב. רצוי כי התוכנית תתבסס על תהליכי תכנון ארוכי טווח. בניית תוכנית ובניית תקציב פיתוח תתבצע בפועל על ידי ועדת הפיתוח, אשר אחראית להכנת תקציב לפיתוח הנקראת גם "תקציב השקעות". תקציב הפיתוח ייבנה תוך מתן מענה לתוכניות עבודה שנתיות של כל ועדה וועדה וליזמויות ולבקשות של חברי האגודה, תוך בניית מסגרת תקציבית.

מטרת תקציב הפיתוח:

- לתכנן תוכניות ארוכות טווח
- לבינוי או לשדרוג תשתיות ציבוריות
- לרכישת ציוד קבוע, להשקעה לאורך זמן
- תקציב הפיתוח אינו מיועד לתחזוקה. לכך יש לייעד קרן נפרדת

מקורות מימון לתקציב הפיתוח:

- **מהמועצה:** תקציב המיליון של המועצה ותקציבים אחרים (כגון פינות מחזור, שער חשמלי וכיו"ב)
- **מקורות מימון פנימיים:** מס פיתוח (כחלק מהמס השוטף), קרנות בלתי חוזרות (הון אגודה), גנות סולאריים, יזמות עסקית על קרקעות האגודה

ניהול תקציב היישוב הכנת תקציב פיתוח תהליכי אישור והפרדה בין סוגי השקעות

תהליך אישור

הפרדה בין "השקעות גדולות" ל"השקעות קטנות"

יש יישובים המפרידים בין "השקעות גדולות" ל"השקעות קטנות". להכנת הצעה להשקעות קטנות מוקמת לרוב ועדה שאין לה תקציב ידוע והיא מוסמכת להמליץ לוועד ההנהלה על ביצוע השקעות, ללא צורך לקבל אישור באסיפה על כל השקעה או שינוי. לעומתה, "קרן השקעות גדולות" נותנת מענה לתוכניות פיתוח רב שנתיות, שאושרו באסיפה, בהתאם ליכולות ולצרכים. כל פרויקט גדול שנכלל בתוכנית הרב שנתית יובא בדרך כלל לאישור פרטני לפני ביצוע.

● **עבודת הכנה** מול המועצה לפני אישור תקציב פיתוח של המועצה. כולל עבודת הכנה מול גזבר המועצה, מהנדס המועצה ורכז היישובים באגף הנדסה, תוך איתור תקציבי פיתוח של המועצה שניתן לקבלם, כגון תקציב המיליון.

● הפעלת נציג היישוב במליאה מול מקבלי ההחלטות במועצה

● אישור תקציב הפיתוח על ידי ועדת הפיתוח ושאר הוועדות

● אישור תקציב הפיתוח על ידי ועד האגודה בישיבה עם ועדת הפיתוח

● **פרסום התקציב** לכלל החברים באמצעים שונים: תאי דואר, אינטרנט, לוחות מודעות

● **כינוס אסיפה כללית לאישור** התקציב ופרסום התקציב המאושר לוועדות ולכלל חברי האגודה

ניהול תקציב היישוב גיוס משאבים ליישוב

מקורות מימון במושב או ביישוב קהילתי שקיבל הרשאה חריגה מהמינהל:

- לאחר קבלת הרשאה חריגה מהמינהל, ניתן להחכיר שטחי תעסוקה ולהשכירם בהחכרת משנה
- ניתן להקים אזורי תעשייה, מסחר ושירותים על קרקע של המושב. מדובר בתהליכים שאינם פשוטים ובעלות כספית לא מבוטלת, אך ישנם יזמים באזור שמוכנים להיכנס לשותפויות כאלה ואחרות עם היישובים

צמצום הוצאות:

- שיתוף פעולה עם יישובים סמוכים להוזלת עלויות של בעלי מקצוע כגון: איש אחזקה, רכז נוער ועוד
- שיתוף פעולה עם יישובים סמוכים להוזלת עלויות של נותני שירותים כגון: גינון, הנהלת חשבונות, ייעוץ משפטי ועוד

בשנים האחרונות קטנה משנה לשנה יכולת גיוס משאבים ליישוב הקהילתי. גופים ציבוריים, כגון משרדי ממשלה והסוכנות היהודית שהעבירו בשנים עברו תקציבים ליישובים-אם במישרין ואם דרך המועצה, כמעט ולא עושים זאת יותר. היום, על היישוב למצוא מקורות מימון נוספים מעבר לחיובי המיסים של האגודה ולהעברות המתקבלות מהמועצה.

ניתן למצוא מקורות מימון אחרים, אך הדבר תלוי מאוד בהגדרת היישוב - האם הוא מוגדר כמושב או כיישוב קהילתי.

ביישוב המוגדר כמושב ישנן אופציות רבות יותר בגיוס כספים, מכיוון שלמושב יש שליטה על משבצת הקרקע וניתן לפתח את הקרקע למטרות תעשייה, מסחר ושירותים.

מקורות מימון חיצוניים ביישוב קהילתי:

- התקינו גגות סולאריים על מבני ציבור
- השכירו מבני ציבור שאינם פעילים
- השכירו ציוד של היישוב לצרכים פרטיים
- גייסו תורמים למימון הקמת תשתיות ציבוריות,
- כגון הרחבת מועדון, גן משחקים וכיו"ב. לשם כך היעזרו בקשרי מועצה ובקשרים של חברים ביישוב. פנייה לתורם דורשת הכנת "תיק תורם".

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות", פעילויות יזומות להבטחת איתנותו הכלכלית של היישוב חיוניות להגשמת יעדי היישוב ויעדיו של הפרט. הגדלת המשאבים המגיעים ליישוב וצמצום הוצאות באמצעות שיתופי פעולה יביאו לרווחת התושבים ויעודדו יזמות ברוכות נוספות.

ניהול תקציב היישוב חלוקת המשאבים והאחריות בין היישוב למועצה

המערכת השלטונית במועצה האזורית היא דו-רובדית ומתקיימת בה חלוקת עבודה בין המועצה לבין היישובים. ההחלטות על תחומים באחריות המועצה ובמימונה לעומת תחומים באחריות היישוב ובמימונו, מתקבלות במליאת המועצה, על פי הנחיות משרד הפנים. לפניהם טבלה המציגה את יחסי הגומלין ואת חלוקת האחריות בין המועצה לבין היישובים:

• חינוך:

פעילות	אחריות ומימון המועצה ו/או תאגידיה	אחריות ומימון היישוב
בתי ספר	מימון והפעלה מלאים	
גנים מגיל 3	מימון והפעלה מלאים	סיוע הורים במימון עודף, אחריות של ועדת חינוך+מנהלת גנים (אם יש)
פעוטונים	השתתפות כספית ופיקוח	הפעלת הפעוטון וניהולו
צהרונים / קייטנות		מימון והפעלה מלאים
הסעות לביה"ס	מימון והפעלה מלאים	

המשך בעמוד הבא >

● סביבה וקיימות:

פעילות	אחריות ומימון המועצה ו/או תאגידיה	אחריות ומימון היישוב
פינוי אשפה	מימון והפעלה מלאים	אחזקת סביבת כלי האיסוף
פינוי ומחזור גזם	מימון והפעלה מלאים	ריכוז לנקודות איסוף
מרכזי מחזור והפרדה	השתתפות במימון	מימון הקמה ותחזוקה
הדברה בשטחים ציבוריים ביישוב	מימון וביצוע על ידי המועצה	תוספות מעבר למימון המועצה
רישוי עסקים	מימון והפעלה מלאים	
שירותים וטרינריים	מימון והפעלה מלאים	

● מיסים:

פעילות	אחריות ומימון המועצה ו/או תאגידיה	אחריות ומימון היישוב
גביית ארנונה	הפעלת צו ארנונה מימון וביצוע גביית פרטנית מול התושבים במספר יישובים מימון וביצוע טיפול בסרבני תשלום	מימון וביצוע גביית מרוכזת ביישוב בחלק מהיישובים
הנחות בארנונה	הפעלת ועדת הנחות אזורית	מומלץ לשקול הנחות לפי מצב כלכלי
תקציב הוועד המקומי	השתתפות במימון שירותים המסופקים על ידי היישוב (השתתפות בוועד המקומי)	מספק שירותים קהילתיים ומממן מעבר להשתתפות ועד מקומי, על ידי מיסי ועד

המשך בעמוד הבא >

● תשתיות ביישוב:

פעילות	אחריות ומימון המועצה ו/או תאגידיה	אחריות ומימון היישוב
גיבון		הפעלה וביצוע על ידי היישוב
תאורת רחוב	מימון תאורה לפי מפתח. אחזקת פנסים	הקמה, הפעלה והשלמת מימון על ידי היישוב
ביוב	הפעלת חוק עזר על ידי תאגיד עירוני	
מים	הפעלת חוק עזר על ידי תאגיד עירוני	הפעלה עצמית בחלק מהיישובים
סלילת כבישים ומדרכות ביישוב ואחזקתם		מימון, ביצוע ואחזקה
סלילת כבישי גישה ליישוב	מועצה בהשתתפות גורמים ממשלתיים	תוספות על פי יכולות היישוב
ניקוז		מימון הקמה ותחזוקה
בניית השכונה - תשתיות	אפשרות לביצוע על ידי חכ"ל	אפשרות לביצוע על ידי היישוב
תחנות הסעה	פיקוח	מימון, ביצוע ואחזקה
תמרור	פיקוח	מימון וביצוע
הרחבת היישוב		
פיקוח ורישוי בנייה ביישובים	מימון והפעלת מערך פיקוח ורישוי ביישובים	ייזום פרויקט הרחבה, קליטת משפחות
תחזוקת מבנים		
תחזוקת גני מועצה	מימון וביצוע	
תחזוקת מבני חינוך אחרים ומבני ציבור		מומלץ להיעזר במדריך אחזקה המפורסם על ידי המועצה
ביטחון		
גדר	הקמת גדר ראשונית ותחזוקה	הרחבת הגדר וביצוע שינויים

המשך בעמוד הבא >

● **תרבות ביישוב:**

פעילות	אחריות ומימון המועצה ו/או תאגידיה	אחריות ומימון היישוב
פעילות תרבות ביישוב		ממומנת ומופעלת על ידי היישוב ריכוז לנקודות איסוף
פעילות נוער ביישוב	השתתפות חלקית של רכז הנוער	הפעלה ומימון חלקי של הרכזים
חוגים ופעילות העשרה	הפעלת הסעות לחוגים במרכז האזורי	מימון והפעלת הפעילות ביישוב
פעילות לגיל השלישי	מימון והפעלת "מרחבים"	מימון והפעלת פעילויות בתוך היישוב
ספרייה	מימון והפעלת ספרייה אזורית	מימון והפעלת ספרייה ביישוב
מגרשי משחקים	פיקוח	מימון, הקמה ותחזוקה
מגרש ספורט	פיקוח	הקמה וביצוע

● **רווחה:**

פעילות	אחריות ומימון המועצה ו/או תאגידיה	אחריות ומימון היישוב
טיפול, ליווי של עובד סוציאלי, הפנייה	מימון והפעלה מלאים	שירות פרטני בתשלום
ליווי קהילתי	תמיכה וליווי תהליכים עפ"י הצורך	השתתפות במימון
קרן סיוע	באמצעות עמותה	מימון והפעלת קרן יישובית לפי החלטה

המשך בעמוד הבא >

● **שירותי דת:**

פעילות	אחריות ומימון המועצה ו/או תאגידיה	אחריות ומימון היישוב
רב אזורי	הפעלת תקן	
שירותי דת (נישואין לוויות, כשרות)	באמצעות הרב האזורי	
בתי כנסת ומקוואות	הפעלת תקציבי משרד הדתות	השלמת מימון וביצוע הקמה ותחזוקה מלאים
בית עלמין	מימון, הקמה ותחזוקה של בית עלמין אזורי	מימון, הקמה ותחזוקה של בית עלמין יישובי

● **אחרים:**

פעילות	אחריות ומימון המועצה ו/או תאגידיה	אחריות ומימון היישוב
אזור תעשייה ביישוב		מימון וביצוע
תיירות ביישוב	הפעלת רכז לקידום התחום	מימון וביצוע
קליטה	קידום שיווק וסיוע לקליטה בדגש לבני המקום	קליטה חברתית של המשתכנים
ביקורת	הפעלת תקן מבקר מועצה	הפעלת מבקר חיצוני (רו"ח) וועדת ביקורת יישובית
קידום פרויקטים ביישובים	מימון לפי תקציב כיתוח של המועצה	מימון וביצוע יתרת הפרויקטים
ייצוג היישובים בכני גורמי ממשל ואחרים	חלקית	חלקית

פתרון קונפליקטים בדקו את עצמכם

**אנא קחו לכם מס' דקות כדי לבדוק כיצד היישוב
מטפל בקונפליקטים:**

1. האם האגודה השיתופית של היישוב מתנהלת
בשקיפות ובהוגנות מרבית?

2. האם האגודה השיתופית של היישוב מתנהלת
תוך הכלת דעת המיעוט באמצעות הקשבה
והתחשבות?

3. האם קונפליקטים העולים ביישוב מגיעים לפתרון
במהירות עוד לפני הגעתם להכרעה באסיפת
היישוב או, שהם מגיעים, כאפשרות אחרונה,
לגורמים מחוץ ליישוב, כגון בורר של רשם האגודות
השיתופיות או בית משפט אזרחי?

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:

- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
 - שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות
בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
 - התייעצו עם המחלקה לשירותים חברתיים
- | טלפון 9902332 |

פתרון קונפליקטים הסיבות לקונפליקטים וסוגי קונפליקט

מדובר גם במתח הטבעי הקיים בכל קבוצה בין המטרות והאינטרסים של הקבוצה לבין האינטרסים והמטרות של היחיד. אל מול ההיחלשות של הקולקטיב שהוא וולונטרי באופיו, מתחזק היחיד בשל מגמת "חופש האדם וחירותו", כך שבבסיסה האגודה כמעט ואינה יכולה לכפות את רצונה על היחיד. האגודה נסמכת על הרצון הטוב של חבריה ועל העובדה שכולם יודעים שאם כל אחד מחבריה יעדיף את האינטרס האישי שלו, תישמט הקרקע מתחת לרגלי האגודה. על מנת למנוע "שבירה של חוקי המשחק", שהם פנימיים ואין להם תקפות משפטית משמעותית, האגודה חייבת להתנהל בשקיפות ובהוגנות מרבית ולהכיל את דעות המיעוט על ידי הקשבה והתחשבות. הקונפליקטים בין החברים לבין עצמם נובעים בעיקר מאופי החיים המאוגד ומעצם חיי הפרט זה לצד זה, שעלולים ליצור ניגודי אינטרסים בעניינים שונים.

סוגי קונפליקטים

מספר סוגי הקונפליקטים באגודה רחב. להלן מספר דוגמאות המהוות רק חלק מן המכלול הקיים:

- קבלת החלטות אסיפה המשפיעות על הפרט - פרשנות תקנון
- גביית מיסים - אגודה ומוניציפאליים
- חלוקת קרקעות ונכסי האגודה ושימוש בהם
- סכסוכי גבולות: פרטי-ציבורי, פרטי בין שכנים
- תהליך ההחלטות והיישום של הרחבות היישוב מול הנקלטים והחברים
- זלזול התושב ב"נחלת הכלל"

וב היישובים במועצה מאוגדים כאגודות שיתופיות קהילתיות, המאגדות מספר חברים המעוניינים לגור בתוך קהילה בעלת צביון מסוים. הקונפליקטים באגודות קהילתיות נובעים ממערכות היחסים באגודה, ובעיקרן: אגודה-חבר, חבר-חבר, חבר-ועד הנהלה, ועד הנהלה-ועדת ביקורת. התקנון מגדיר את היחסים בין חברי האגודה בינם לבין עצמם וכן בין החברים לבין האגודה. התקנון מהווה חוזה בין כל הצדדים. התקנון מסדיר גם את אופן פתרון הקונפליקטים והסכסוכים באגודה וחלה חובה על כך ששדרי פתרון הקונפליקט יפורטו בו כחלק מההסכמות בין האגודה לחבריה, ובין חבריה לבין עצמם.

הסיבות לקונפליקטים

הקונפליקטים בין האגודה לבין חבריה נובעים מהיותה של האגודה ישות משפטית, אשר סמכויותיה נקבעו בתקנון. ללא סמכויות אין קונפליקט. בין סמכויות האגודה אשר עלולות ליצור סכסוך נמנית היכולת לקבל החלטות המשפיעות על הפרט מתוך ראיית האינטרס של האגודה, ולאו דווקא מתוך ראיית האינטרס של הפרט.

סמכויות האגודה יכולות להצמיח קונפליקטים לא מעטים, בעיקר בין חברי האגודה לאגודה ובין ועד ההנהלה (המוציא לפועל של האגודה) לבין חברים או לבין ועדת ביקורת. הקונפליקטים נוצרים בעיקר במקרים שבהם הייצוג של האגודה אינו תואם את דעתו של יחיד או את האינטרסים והזכויות של קבוצה.

פתרון קונפליקטים ניהול הקונפליט באסיפה הכללית בעד ונגד

ניהול הקונפליקט דרך הצבעה באסיפה הכללית

ניהול הקונפליקט תלוי בסוגו ובאופן שבו אתם נוהגים לקבל החלטות ביישוב ולהתמודד עם קונפליקטים ודילמות. הביאו לפניכם טענות "בעד" ו"נגד" לניהול קונפליקט באסיפה הכללית. אספו את המידע ובחרו את אופן ניהול הקונפליקט הנכון לכם לסוג הקונפליקט שאותו אתם מנהלים:

טיעונים נגד

חובה לנקוט **משנה זהירות** לפני שמחליטים להביא קונפליקט לאסיפה הכללית. דרכם של קונפליקטים רבי משתתפים ליצור מחנאות ופלגנות בקהילה. הדיון בקונפליקט עלול להעמיק את הקרע בין המחנות וליצור פערים אשר יהיה קשה לגשר עליהם.

לא כל סכסוך ניתן או ראוי להביא לאסיפה הכללית. לא כל סכסוך ראוי שיידון בפרהסיה, באופן שבו כל החברים ידונו בו. ועד ההנהלה הוא המוציא לפועל של החלטות האסיפה הכללית, והוא הגוף הפועל והמפעיל של האגודה. לא רק שביכולתו לפתור קונפליקטים, אלא שמחובתו לעשות כן. ייתכן שוועד ההנהלה יהיה צד בקונפליקט אולם גם במקרה כזה הוא יכול לנהל אותו, ורצוי שינהג כך.

טיעונים בעד

האסיפה הכללית היא ראש וראשון לניהול קונפליקט באגודה והיא הרשות העליונה באגודה. סכסוך אשר נדון במסגרת האסיפה הכללית ומוכרע בהצבעה על ידי חברי האגודה, מסתיים בדרך כלל, היות שכל חברי האגודה מביעים את עמדתם וכופים את דעת הרוב באופן דמוקרטי על המיעוט.

הוצאת חבר, למשל, נדונה ראשית בוועד ההנהלה ולאחר מכן באסיפה הכללית. לחבר הזכות לפנות לבית המשפט המחוזי על מנת לבטל את הוצאתו, במידה והאסיפה הכללית החליטה לבטל את חברותו באגודה.

צעדי מנע מומלצים לפני הגעת הקונפליקט לאסיפה כללית

עוד בטרם מובא סכסוך לפתחה של האסיפה הכללית מומלץ לנקוט בצעדים רבים ויצירתיים:

1. שקלו בכובד ראש כל היבט בקונפליקט המובא אל פתחה של האסיפה הכללית
2. נסו להגיע להסכמות עם הצדדים
3. הביאו להכרעת החברים נוסח מרוכך ככל הניתן של הקונפליקט
4. ודאו כי המתח הטבעי הקיים בקונפליקט לא יתלהט לממדים שאינם ברי שליטה
5. במקרה הצורך מנו צוות פנימי לפתרון הקונפליקט. ניתן להיעזר בסיוע מגשר לפתרונו. אשרו את התוצאה באסיפה

יישום הצעדים המומלצים לפני הגעת הקונפליקט לאסיפה כללית, יקרבו את היישוב שלכם צעד נוסף לקראת "יישוב לדורות".

פתרון קונפליקטים ניהול הקונפליט מחוץ ליישוב

תהליך ניהול הקונפליקט בסיוע גורמים מחוץ

לאגודה:

- פנייה בכתב לרשם האגודות השיתופיות
- רשם האגודות השיתופיות יבקש את תגובת הצד השני
- מנכ"ל המועצה יציע מגשר מבין רשימת מגשרים, או שיבקש מהצדדים למנות מגשר מוסכם, ויפנה את הצדדים להליך של גישור
- במידה והגישור לא צלח, יפנה המגשר את הצדדים לבורר מבין רשימת הבוררים הנמצאים אצלו, או שיבקש מהצדדים למנות בורר המוסכם על שני הצדדים

המשך בעמוד הבא >

פתרון קונפליקטים מחוץ ליישוב:

יישוב הסכסוכים באגודה השיתופית הנובעים מעסקי האגודה בין חברים או בין חברים לשעבר, או בין מי שתובע מכוח חבר מצד אחד ובין האגודה, או ההנהלה, או הפקידים של האגודה, מתבצע היום, בדרך כלל בפני בורר אשר מונה על ידי רשם האגודות השיתופיות, אלא אם הוסכם על דעת הצדדים המעורבים על בורר אחר. לבורר סמכויות כסמכות בית המשפט, והכרעתו מחייבת. כך או כך, שתי האפשרויות מהוות את האפשרות האחרונה לניהול הקונפליקט כאשר מוציאים אותו מתוך האגודה לדיון ב"אולמו של עולם".

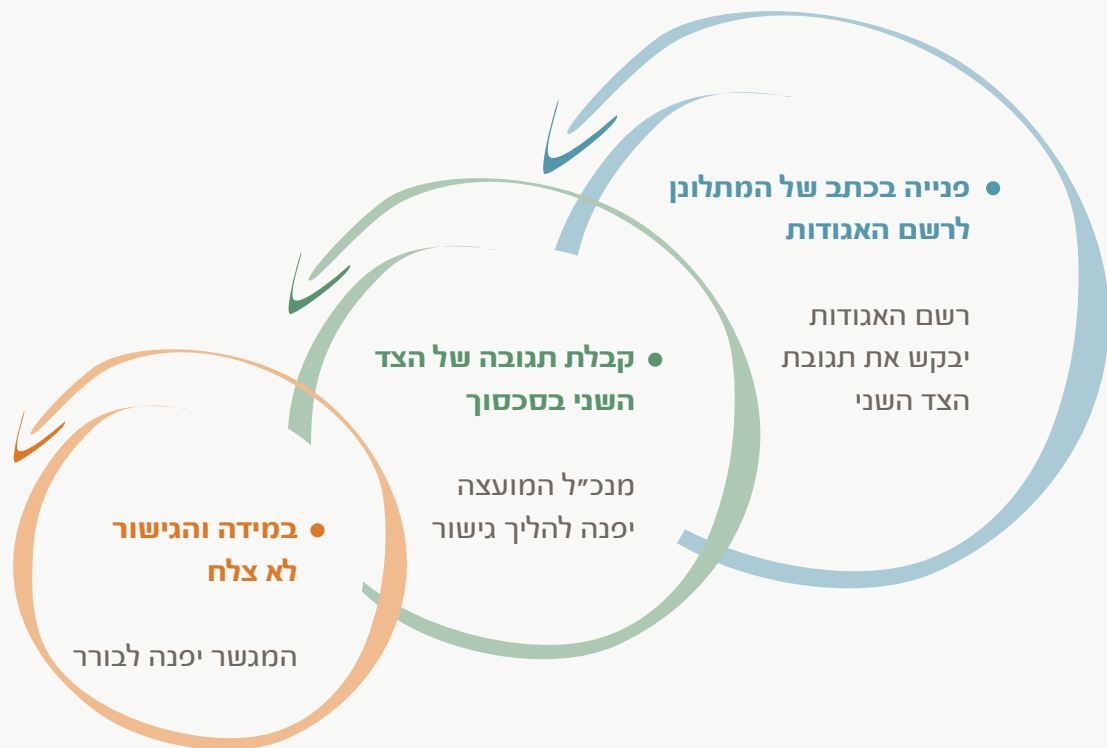
משמעות התהליך:

- מדובר בתהליך לא קצר, גם אם הוא נקבע בפני בורר
- משך הזמן הארוך של בירור הסכסוך גורם להתמשכות הסכסוך בין הצדדים ולהעמקתו ולקרע בתוך הקהילה. קיצור משך בירור הסכסוך ימנע משקעים מיותרים
- העלויות הכספיות על הצדדים ניכרות

תרשים לניהול הקונפליקט בסיוע גורמים מחוץ לאגודה

בתפיסת העולם של "ישוב לדורות" נשאף שכל יישוב ינהל את הקונפליקטים המגיעים לפתחו באופן מכבד ככל הניתן, המאפשר לשני הצדדים לממש את ייעודם ביישוב, תוך שמירה על טובת הציבור וטובת הכלל. ב"ישוב לדורות" נשאף לפתור את מרבית הקונפליקטים בתוך האגודה השיתופית או ביישוב ונשתדל להימנע מניהול הקונפליקט בסיוע גורמים מחוץ לאגודה

יחסי הגומלין בין היישוב לגורמי חוץ

יישובי משגב נדרשים להיות בקשר עם גורמי חוץ שונים. פעמים רבות הקשר נוצר באמצעות מחלקות המועצה ולעיתים הקשר נוצר ישירות. קשרים אלו נדרשים כדי לקדם נושאים שונים המצויים בסדר היום של היישוב והקשורים, לרוב, להמשך הפיתוח שלו ולביצוע פעולות המצויות באחריות גורמי חוץ שונים.

● מנהל מקרקעי ישראל - נצרת עילית

נושא	פירוט
ניהול שטחי תעסוקה, תעשייה ומסחר	הכרה וניהול נכון של נכסי היישוב בהתאם להחלטות המנהל ל"יישוב קהילתי", שעל כיהם, בעיקרון, אין זכויות בשטחים אלה למעט אם הוגדר שימוש חורג
שימוש חורג	שימוש מושכל באפשרויות הגלומות בחוק התכנון והבנייה מול חוקי מנהל מקרקעי ישראל
הקצאת מגרשים למתיישבים חדשים	ליווי והכניית מתיישבים חדשים להקצאת מגרשים, תוך הדרכה והנחיה בהקשר לנושאים רגישים, מעקב וליווי צמוד לפתרון בעיות און-ליין או הצפת בעיות לדרגים בכירים יותר
תרש"צ (תכנית רישום ציבורי)	לאחר סיום אכלוס השלב מחויב המנהל לבצע את רישום המגרש. יש מקרים של תזוזות ואי התאמות פיזיות, מה שמחייב מעקב וקשר עם מרכז המשכצות למניעת בעיות אי התאמה (במגרשים ובתב"ע) ולפתרון בעיות
הכנת תוכניות מתאר	מנוהלת בוועדה לתכנון ובנייה, מחייבת את היישוב ליזום יצירת מלאי תוכניות לעתיד (הכנת תוכנית עורכת שנים רבות) ומעקב צמוד על תהליך האישורים וקידום התוכניות. מומלץ להקצות ועדה ביישוב שתעסוק בתכנון עתידי ובקידום תוכניות ותב"ע (ועדת פיתוח) שיאישו אותה, לאורך שנים, חברים שהם אנשי מקצוע בתחום
החלטות מועצת מנהל מקרקעי ישראל (ממ"י) בשיווק	להכיר החלטות רלוונטיות, הוראות אגף רלוונטיות ולדעת להתנהל נכון מול החלטות אלה על מנת לא לעשות טעויות. מומלץ למנות אדם אחד ביישוב לפחות, שיצבור מומחיות וידע בנושא בניכוי הסברים והדרכה של גורמים מוסמכים מהמועצה
ליצירת קשר:	רשות מקרקעי ישראל, מנהל מחוז הצפון, טלפון 04-6558224

● **משרד הפנים - קריית הממשלה, נצרת עילית:**

נושא	פירוט
תוכניות מתאר	ראה תרשים זרימה מצורף בנוגע לתהליך התכנון והאישור של תוכנית מתאר בוועדות השונות
רגולציה ועד מקומי	מנוהלת באמצעות המועצה - יש להכיר את החוקים והתקנות המחייבות על פי צו המועצות האזוריות
מרשם אוכלוסין	מנוהל באמצעות המועצה, אך נדרשים מהיישוב מעקב ובקרה שהמרשם נכון ומעודכן בהתאם למציאות, שכן הוא משפיע על פנקס הבוחרים לוועד המקומי. היישוב חייב לבצע מעקב צמוד אחר הרישום של האנשים המתגוררים בו
בחירות	מנוהלות באמצעות המועצה
ליצירת קשר:	משרד הפנים, הממונה על המחוז, טלי 04-6508509 ת"ד 595 נצרת עילית 7105

● **הסוכנות היהודית - החברה להשתתפות בנכסים**

נושא	פירוט
מבנים ונכסים	1. שאיפה בסיסית להתנתקות מוחלטת מהשותפות עם הסוכנות 2. היכרות טובה עם ההיסטוריה של היישוב ועם החוקים והתקנות 3. הסוכנות מאפשרת הקצאת הקרקע ללא מכרז
חוזה משולש - הסוכנות בעלת הקרקע	בחלק מהיישובים ובחלק מהמגרשים קיימים חוזים משולשים שבהם הסוכנות היא חלק מהחוזה. נדרשת היכרות עם הנושא ומשמעויותיו (ראה סעיף 1 לעיל)
ועדות קבלה	נוכחות בוועדת קבלה אזורית
ליצירת קשר:	הסוכנות היהודית, מנהל חטיבת נכסים, טלי 02-6202971 ירושלים רח' המלך ג'ורג' 48

המשך בעמוד הבא <

● **משרד הדתות**

פירוט	נושא
בתי כנסת, מקוואות - מתנהלת בדרך כלל דרך רב המועצה	הקצאת מבני דת
משרד הדתות, מנהל תחום מבני דת, טל' 02-5311377	ליצירת קשר (תחום מבני דת):
	סיוע בניהול בתי עלמין
משרד הדתות, ראש ענף פיקוח בתי עלמין, מס' טלפון 02-5311174	ליצירת קשר (פיקוח בתי עלמין):

● **רשות העתיקות - עכו**

פירוט	נושא
אישור, מימון סקר, מימון פיקוח צמוד, במקרים מסוימים מימון ביצוע חפירות הצלה על ידי הרשות	חוק העתיקות
רשות העתיקות, ארכיאולוג מחוז גליל מערבי, ת"ד 1094, עכו העתיקה 2410 טל' 04-9911682, 04-9918074	ליצירת קשר:

● **משרד השיכון - המנהל לבנייה כפרית, חיפה**

פירוט	נושא
שותף בדיוניים תכנוניים, בחלק מהמקרים ובחלק מהיישובים מהווה גורם מממן תכנון ולעיתים אף ביצוע (בדרך כלל מבני ציבור ותשתיות). במקרה כזה נדרש טיפול מהלכי שיפוט וניהול של משרד השיכון (חיפה)	תכנון מתארי ומפורט
בעיקר באמצעות המועצה - תוכנית החומש - יש להכיר את הכללים לתכנון ולהרשאת ביצוע (מאצינג)	סיוע בהקמת מבני ציבור
במקרים מסוימים משרד השיכון שותף בתכנון, בביצוע ובמימון תשתיות ציבוריות - ביצוע דרך המועצה האזורית או באמצעות יזם מטעמה	פתמ"ר (פיתוח מראש) או השתתפות המשרד במימון תשתיות
משרד השיכון, ס/מנהל מחוז חיפה, טל' 04-8630770	ליצירת קשר:

● **קרן קיימת לישראל (קק"ל) - משרדים אזוריים - כברי, צפת, מטה קריית חיים**

נושא	פירוט
ניהול היערות בתוך היישובים ולידם	אחריות לניהול היערות בסמוך ליישוב ולפעמים בתוך היישוב, הכרת החוק, פיצוי עבור אובדן יער
שמורות יער	פקודת היערות - מניעת פיתוח, כריתה, העתקה
תמ"א 22	מנוהל דרך הוועדה, יש להכיר את הנושא ולדעת אותו
סיוע ועזרה	פיתוח מיזמים, בעיקר תיירות ונופש, שבילים
ליצירת קשר:	קרן קיימת לישראל, ת"ד 45 קריית חיים 26103 מנהל חבל הצפון, טל' 04-8470331

● **משרד החקלאות - משרד אזורי קרית שמונה, מטה - בית דגן**

נושא	פירוט
טיפול רצוף ליישובים חקלאיים	פגישה במועצה אחת לחודש (נחום סלע)
תקן נחלות - ליישובים מתוכננים	מול הרשות לתכנון - ועדת פרוגרמות, מרכז המשבצות החקלאיות
קול קורא לשיקום תשתיות	רלוונטי גם ליישובים שאינם חקלאיים באמצעות המועצה ובמסלול ועדות ערר
שמורת יער (גריעה)	יש להכיר את הנושא ולעקוב על מה שמוטל על הקבלן, ולוודא שהוא עומד בכך כולל כופר יער, דרישות להעתקת עצים, חוק האילנות - פקיד היערות
ליצירת קשר:	משרד החקלאות, מנהל המחוז, טל' 04-6816100/5

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף שהיישוב יקיים יחסי גומלין יציבים ופוריים ככל הניתן עם גורמי החוץ בסביבתו, הנחוצים לו ליצירת רשת קשרים ולערוץ תקשורת התומך ביעודו ובתפעולו

קהילה

תחום הקהילה

ישוב קהילתי לדורות
לא יוכל להתקיים ללא
קהילה חזקה, מגובשת
עם זהות קהילתית
ייחודית.

הקהילתיות היא זו
שמפרידה בין פרבר של
יילות יוקרתיות בעיר
לבין ישוב קהילתי. הון
חברתי הוא זה שמלכד
את היישוב ומצעיד
אותו קדימה. לפיכך
בניית הון חברתי ומניעת
תהליך פרבור של הישוב
הקהילתי הינו נושא ליבה
חשוב ליצירתו של יישוב
לדורות.

קהילה הנה מערכת חברתית ייחודית. בשונה מהמשפחה ומהמדינה, היא נבחנת בסוג המגע ובשיח בין חברה הבוחרים באופן וולונטרי לממש בתוכם יחסים של מחויבות ושל אחריות משותפת לקיומה. הקהילה מהווה מוקד הזדהות וזהות עבור חברה ומסגרת בטוחה של השתייכות, שותפות ועזרה הדדית.

חוסנה של הקהילה מבוסס על איכות הקשרים בין חלקיה ועל מידת השותפות של חברה סביב ערכיה המרכזיים. רמת קהילתיות גבוהה נמדדת ברמת ההון החברתי המתייחס למערך הקשרים בקהילה.

תוכן עניינים

קידום הקהילות ביישוב

97	בדקו את עצמכם
98	הנחות יסוד
100	מימדי השותפות בקהילה

זהות קהילתית

101	בדקו את עצמכם
102	הזהות הקהילתית ביישוב הקהילתי
103	צעדים מומלצים לגיבוש זהות קהילתית ביישוב

תרבות קהילתית

105	בדקו את עצמכם
106	חגיגות, טקסים ולמידה משותפת
108	צעדים מומלצים לחיזוק התרבות הקהילתית

קליטת תושבים

109	בדקו את עצמכם
110	קליטה מדורגת
111	צעדים מומלצים למניעת חוסר איזון דמוגרפי

בניה רוויה

112	בדקו את עצמכם
113	הצורך בבנייה רוויה ביישוב קהילתי
114	צעדים מומלצים לתכנון הבנייה הרוויה ביישוב

המשך בעמוד הבא >

רב-דוריות

בדקו את עצמכם

115

116

117

רב-דוריות ביישוב הקהילתי

צעדים מומלצים לקיום ולחיזוק רב-דוריות ביישוב

הגיל השלישי

בדקו את עצמכם

118

119

120

הגיל השלישי ביישוב הקהילתי

צעדים מומלצים לקידום הגיל השלישי ביישוב

קידום הקהילתיות ביישוב בדקו את עצמכם

**אנא הקדישו מס' דקות כדי לבדוק האם הקהילה
ופיתוח הקהילתיות הם מטרה מרכזית בחיי
היישוב והיכן אתם ממוקמים בסקלת מימדי
השותפות.**

4. מהי מידת ההיענות ביישוב כאשר היוזמה מגיעה
מהנהלת היישוב?

5. האם התקיים ביישוב פרויקט אחד ב-3 השנים
האחרונות שנעשה בשיתוף פעולה מלא בין הנהלת
היישוב לבין קהילה?

1. האם הקהילתיות ביישוב עונה על הנחות היסוד
המוצגות בהמשך: התאגדות וולונטרית; מסגרת
לפעילות חברתית; קיום קשרים ישירים ועקיפים בין
התושבים; קיומם של שיח ושל קשר הדדי; שימוש
בהון האנושי לטובת הקהילה; השריית בטחון ליחיד;
מאפשרת עיצוב הזהות האישית והקהילתית?

2. היכן היישוב מצוי על סקלת השותפות בקהילה
(שיתוף, השתתפות או שותפות) והיכן הוא רוצה
להיות על הסקלה בעוד מס' שנים?

3. האם רוב היוזמות לתהליכים חדשים ביישוב מגיעות
מהקהילה או מהנהלת היישוב?

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:
 • קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
 • שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות
 בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
 • התייעצו עם המחלקה לשירותים חברתיים
 | טלפון 9902332 |

קידום הקהילתיות ביישוב הנחות יסוד

● **קהילה כרשת חברתית** - בקהילה מתבטא ההון החברתי ברשתות החברתיות - כל הקשרים הישירים והעקיפים שאותם מקיים האדם בקהילה במסגרת התאגדויות וולונטריות (בוועדות פעילים מתנדבים) המזמנות פעולה משותפת, מפגש חברתי ודו-שיח ומעגלי קשר ברמות השונות. מידת השימוש בקשרים מעידה על רמת הקהילתיות

● **קהילה משתפת** - במוקד שיח ציבורי פותרים יחד בעיות, מקדמים יוזמות ומבררים סוגיות באמצעות שיח וקשר הדדי דו כיווני, מעלה-מטה, המבוסס על שותפויות בין תושבים ובין מוסדות הניהול בקהילה

● **קהילה מחזקת** - בקהילה משתמשים בהון האנושי, בכישורים וביכולות של הפרטים החיים בתוכה לפעילות התנדבותית קהילתית-חברתית וליצירת קשרים, ובכך מחזקים את יכולות הפרט ואת הנכסים בקהילה וממציים ככלהניתן את ההזדמנויות הקיימות

המשך בעמוד הבא >

מבוא: הקהילה הנה מסגרת חברתית עם יחסים אנושיים בין חברה ואורחות חיים משותפים ומוסכמים במרחב גיאוגרפי מוגדר. בתפיסת "יישוב לדורות" - קהילתיות ויצירת הון חברתי ושימורו הם גרעין מרכזי שבו הקהילה ופיתוח הקהילתיות הם המטרה ולא רק האמצעי. נציג לפניכם את הנחות היסוד העומדות בבסיסו של המונח "קהילה" שעשויות, לתפיסתנו, לקדם את מרכיב הקהילה ביישוב באופן משמעותי.

הנחות היסוד לקידום הקהילתיות ביישוב:

● **קהילה וולונטרית** - התושבים בקהילה מתאגדים ופועלים באופן וולונטרי ומתוך בחירה. יחידים וקבוצות הפועלים בקהילה ומובילים יוזמות בהתנדבות, מעידים על רצונם להיות מעורבים, משפיעים ומשמעותיים בקהילתם

● **קהילה חברתית** - הקהילה מהווה מסגרת לפעילות חברתית ומאפשרת ליחיד השתתפות וולונטרית באירועי חיים, בחגים ובאירועים חברתיים, שבהם הוא חופשי לבחור מתי, כמה והיכן להשתתף, ולפעול כמשתף

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף לקיים קהילה הבנויה על בסיס הנחות היסוד שמנינו לעיל, והודות לכך מספקת צרכים משמעותיים לתושביה, כמו הצורך לביטחון, לפעילות חברתית, להזדהות ולתחושת שייכות, לשיתוף, לתמיכה ולמימוש עצמי.

● **קהילה תומכת** - הקהילה משרה ביטחון ליחיד המתבטא ביום יום ובעיתות שמחה, צער ומשבר. הקהילה כמערכת: הקהילה היא מערכת המורכבת ממארג קשרים והשפעות עם דינאמיות רבה ועם שונות חברתית ותרבותית

● **קהילה כמוקד ציבורי להזדהות ולתחושת משמעותיות** - הקהילה מאפשרת ליחיד להיות מעורב ולעצב את זהותו ואת זהות חבריו לקהילה. הקהילה דואגת להעברת המורשת והזהות המקומית לדור הבא ולמצטרפים חדשים

קידום הקהילתיות ביישוב מימדי השותפות בקהילה

● **שיתוף (top-down)**
תהליך המשקף בעיקר את יוזמתם של מקבלי ההחלטות כמו: קובעי מדיניות, אנשי מקצוע ומנהיגים מהקהילה

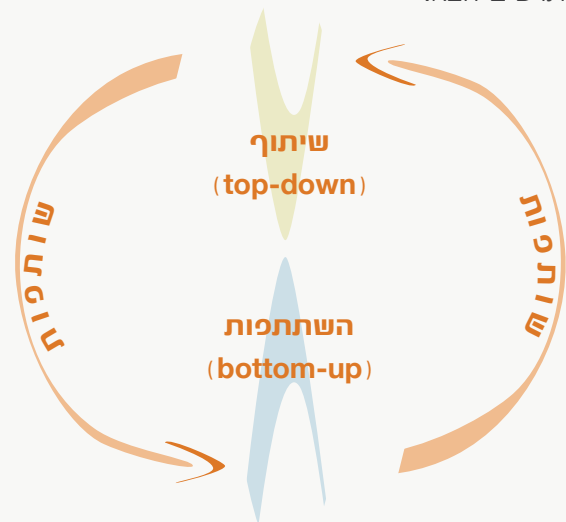
● **השתתפות (bottom-up)**
תהליך המשקף בעיקר את יוזמתם של המשתתפים, כלומר של ציבור התושבים השואף להיות יוזם התהליך והשולט בו

● **שותפות**
מיזוג בין שיתוף להשתתפות. השותפות משקפת את יוזמות שני הצדדים ומבטאת שוויון זכויות וחובות שלהם בתהליך. את יחסי העבודה ביניהם מאפיינים מטרה משותפת, כבוד הדדי ומוכנות למשא ומתן. מכך נגזרות התחלקות במידע, אחריות, מיומנויות, קבלת החלטות ואחריות למתן דין וחשבון

ת הליכים רבים נעשים בשיתוף הקהילה ביישוב. מעניין לבחון לא רק את היקף שותפות הקהילה ביישוב, אלא גם את מימדי השותפות בקהילה. כלומר, מהו הכוח המניע העומד מאחורי התהליך הקהילתי המשותף: האם כל תהליך קהילתי מתחיל מהיוזמה של מקבלי ההחלטות ביישוב? האם רוב התהליכים צומחים דווקא מתוך הקהילה? מהו התהליך האופטימאלי? על שאלות אלו ועוד נענה בעזרת סרגל "מימדי השיתוף בקהילה".

מימדי השותפות בקהילה:

ניתן לבדוק את מימדי השיתוף בקהילה באמצעות התרשים הבא:

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף כמה שיותר להיות במצב של שותפות ביישוב בין המשתתפים, שהם לרוב מקבלי ההחלטות וקובעי המדיניות ביישוב, לבין המשתתפים - מתוך ציבור האנשים בקהילה.

זהות קהילתית בדקו את עצמכם

**אנא הקדישו מס' דקות כדי לבדוק האם קיימת
בישובכם זהות קהילתית ייחודית:**

1. האם קיימת ביישוב הסכמה גורפת והזדהות עם
מרכיבי הזהות וביטוייה?

2. האם קיימים ביטויי זהות בולטים, כגון סיפורי
מורשת, גיבור מקומי, תרבות ייחודית לקהילה
וכיו"ב?

3. האם נוצרה "מסורת יישובית" מוכרת וידועה?

4. האם קיימות תוכניות למסגרות השונות (חינוך
פורמאלי ובלתי פורמאלי, פעילות תרבותית)
להטמעת ביטויי הזהות?

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:

- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
 - שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
 - **התייעצו עם המחלקה לשירותים חברתיים**
- | טלפון 9902332 |

זהות קהילתית הזהות הקהילתית ביישוב הקהילתי

איך היישוב יוכל לגבש זהות קהילתית?

על מנת לגבש את הזהות הייחודית ביישוב שבו אתם גרים, עליכם לבחון בראש ובראשונה מהם הערכים והנורמות הנהוגים בקהילה ביישוב ובקבוצות בה, בעבר והיום, ומהם מאפייני הזהות המושרשים בקרב בני היישוב. על שיח זה לתת את הדעת ליחס ל"דומה" וליחס ל"שונה". כמו כן מתייחס התהליך לזיקה של חלקים שונים בקהילה למימד משותף.

ה זהות הקהילתית הנה התפיסה העצמית של הפרט כחלק מקהילה היוצרת תחושת גאווה בהשתייכות לקהילה. הזהות הקהילתית מהווה ביטוי לייחודיותה של הקהילה ומתייחסת לתפיסת הקהילה את עצמה. עיצוב זהות קהילתית משותפת יוצרת חוסן קהילתי ובסיס אחיד לחיים בקהילה. תהליך עיצוב הזהות הקהילתית עוסק בבחינה ובבחירת הערכים, הסיפור המקומי והנורמות הקהילתיות המייחדות אותו וכן בבחינת איכות היחסים ביישוב - בין פרטים, בין קבוצות, בין שכנים, בין אדם לרעהו וכן את היחס לשונה.

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף **שכל יישוב במשגב יגבש את הזהות היישובית הייחודית לו, ובכך יחזק את חוסנו הקהילתי ויאפשר לתושבים בסיס אחיד ומשותף לחיי קהילה פעילים ותוססים.**

5. צרו תוכנית מובנית:

- למידת מושגי יסוד בנושאים: שילוב חברתי והדרה חברתית, פיקוח חברתי וגבולותיו, יצירת סטיגמות והתפתחות זהות במישור הפרט, הקבוצה הקטנה והקהילה
- הגדרת תכנים וסוגיות לעיסוק בתהליך בירור הזהות
- תיחום: לצד בירור השאלה "מי אנחנו", חשוב לקיים בירור לגבי "האחר": זיהוי מיהם "האחרים" ביישוב ובסביבתו, במונחים של גיל, ותק, מגדר, דת, מנהג, ופרמטרים אחרים
- המתווה יכתב גם לטווח הקצר - תהליך מונחה, וגם לטווח הארוך - מה צריך עוד להיעשות בתחום זה ומתי, לנוכח שינויים דמוגרפיים צפויים

6. צרו תוכנית להרחבת מעגל המעורבים והשותפים

7. בחרו כלים לתיעוד התהליך והתוצרים

8. הפעילו את התהליך: מומלץ לקיים מפגשי שיח

בקבוצות קטנות של כלל הקהילה לבירור מרכיבי הזהות. יש למפות ולבחון את הגורמים החינוכיים האמונים על הטמעת הזהות בקרב הילדים ובני הנוער

9. פרסמו את התוצרים: עשו זאת באירוע מסכם

לתהליך ובהכרזה חגיגת ברבים על חזון היישוב ועל זהותו, כפי שנולדו מהתהליך

10. הטמיעו את הזהות שגובשה בעזרת מוסדות החינוך

ובפעילות היישוב

צעדים מומלצים לגיבוש זהות קהילתית ביישוב

1. קבלו החלטות באופן פורמאלי בוועד ההנהלה של היישוב לגבי קיום התהליך, לרבות מחויבות לתקצוב

2. הקימו צוות "זהות מועצתית" להובלת התהליך ולליווי שלו. רצוי שהרכב הצוות ייתן ביטוי לפלחים מגוונים מאוכלוסיית היישוב מבחינת ותק, מגדר, מעמד סוציו אקונומי, שכונת מגורים וכיו"ב.

חשוב שייבחרו חברי צוות שיש להם מחויבות ואמונה בתהליך גיבוש הזהות החברתית אשר יפעלו לאחר מכן למימוש ההמלצות ביישוב

3. הכריעו בשאלה האם יש צורך במלווה חיצוני

לתהליך: התייעצו עם גורמים במועצה לגבי היתרונות והחסרונות של ייעוץ חיצוני וקבלו החלטה בהתאם. אם יוחלט על לקיחת מנחה חיצוני לתהליך, מומלץ להתייעץ עם יישובים שכנים ועם בעלי תפקיד במועצה לבחירתו. המנחה צריך להיות בעל ניסיון מוכח בעבודה קבוצתית ובפיתוח קהילתי, עם גישה המקדמת שיתוף חלקים גדולים מן התושבים

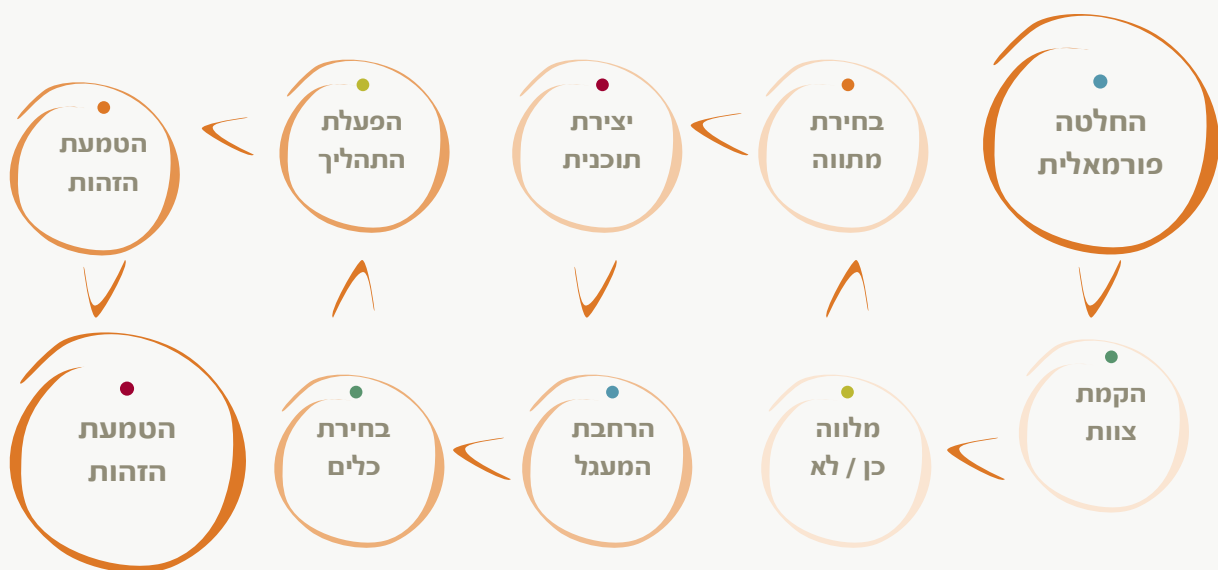
4. בחרו תהליך מותאם ו"תפור" נכון ליישוב. קבעו את

עקרונות הפעולה לתהליך כך שיותאמו לאורחות חייה שלהקהילה, בחנו את אופן מעורבות הקהילה בתהליך ואת מידת המעורבות בכל אחד משלבי התהליך

יישום הצעדים המומלצים לגיבוש ולחיזוק "הזהות הקהילתית" ולהטמעתם בקרב הקהילה באמצעים שונים, יקרב את היישוב שלכם בצעד נוסף לקראת "יישוב לדורות".

צעדים מומלצים לגיבוש זהות קהילתית ביישוב

תרבות קהילתית בדקו את עצמכם

אנא הקדישו מס' דקות כדי לבדוק האם קיימת
בישובכם תרבות קהילתית ייחודית:

1. האם קיימות ביישוב מסורות קהילתיות?
2. האם נקבעו מועדים קבועים בלוח השנה לציון קהילתי?
3. האם חוגגים ביחד לפחות 70% מן החגים?
4. האם משתתפים בחגיגות החגים לפחות 70% מכלל התושבים?
5. האם התקיימו ב-5 השנים האחרונות פעילויות של קבוצות לימוד או של קבוצות שיח פעילות?
6. האם התושבים מרגישים תחושת שייכות למקום, ביטחון וקיומה של עזרה הדדית בקהילה במידת הצורך?
(נושא זה ניתן לבדוק באמצעות סקרים ומשובים יזומים)

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:

- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
 - שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
 - התייעצו עם המחלקה לשירותים חברתיים
- | טלפון 9902332 |

תרבות קהילתית חגיגות, טקסים ולמידה משותפת

חוגגים יחד טקסי חיים

טקסי חיים: ברית, בר-מצווה, בת-מצווה, חתונה ואכלות הם תחנות-חיים מכריעות לפרט ולמשפחה. קבלת ילד חדש למשפחה, רגעי מעבר ממעמד של קטן למעמד של בוגר ומרווקות לנישואין, ורגעים דרמטיים של פרידה מאדם יקר הם זמנים של שינוי וזמנים של משבר. טקסי החיים הם חלק מתהליך השינוי והם מאפשרים פרידה מן התפקידים הקודמים וחיבור אל תפקידים חברתיים ואישיים חדשים.

הקהילה מלווה את הפרט ברגעים אלה כדי לתמוך בו, ובמקביל עוברת שינוי ביחסה אל יחידים שבתוכה. בכל טקס מטקסי-החיים ישנה חשיבות עליונה להכרה של הקהילה בשינוי שעובר הפרט ובתמיכה בדרך החדשה שהוא הולך אליה. בזמן הטקס מתחייבת הקהילה אל המשפחה החוגגת (או האכלה), והמחויבות נשארת גם לאחר הטקס. קהילה איתנה ב"ישוב לדורות" מלווה את התושבים ותומכת בהם במהלך טקסי החיים ולאחריהם.

המשך בעמוד הבא >

תרבות קהילתית מבוססת על ערכים, נורמות וסמלים המעוגנים במסגרות ובפעילויות קהילתיות. חיבור רגשי בין חברי הקהילה יוצר מחויבות לעזרה הדדית ומעודד את קיומה של התרבות הקהילתית. לכך יש ביטוי בחיי היום יום ובעיתות שמחה, משבר ועצב. קהילה שקיימת בה תרבות של עזרה הדדית, צומחת מתוך אמון ומהדדיות בין חברי הקהילה ומקנה ליחיד ביטחון, מסגרת שייכות ומשמעותיות. קיימים שלושה כלים מרכזיים המייצרים תרבות קהילתית: חגיגה משותפת של חגים וחגי מעגל השנה, חגיגת טקסי חיים ומסורת, ולימוד משותף:

חוגגים יחד חגים וחגי מעגל השנה

החגים הם הפסגות הנישאות מעל לשגרת היומיום, שבהם אנו נחים ומתפנים לחיזוק קשרים משפחתיים וחברתיים. חגי השנה הם המסמלים את פעימת הזמן ונחגגים גם במשפחה וגם בקהילה ואין זה תופס את מקומו של זה. חגי השנה הם חגים של העם כולו וכאן משמשת הקהילה מסגרת-ביניים בין המשפחה לבין העם ומוסיפה לחג מאופייה המיוחד. חגיגה משותפת מאפשרת לחברים בקהילה להיפגש, להשתתף ולשתף. קהילה יכולה לבחור מועדים ייחודיים נוספים וערכים משותפים לחגוג יחד.

קהילה איתנה ב"ישוב לדורות" חוגגת יחד את החגים ואת טקסי מעגל השנה עם תושביה.

לומדים יחד ויוצרים שיח משותף

קבוצות לימוד ושיח משותף ביוזמת אחד התושבים או ביוזמת המנהיגות הפורמאלית והבלתי פורמאלית ביישוב ודיאלוג בין אדם לחברו - מהווים את המרחב לשיח ולהגברת הקהילתיות.

השיח יכול להוביל לפיתוח יוזמות קהילתיות באורחות החיים ולקבל ביטוי מעשי באופן של יזמות קהילתית כחלק מתהליך הלמידה. העשייה מעמיקה את הקשרים בין המשתתפים.

קהילה איתנה ב"יישוב לדורות" מייצרת שיח משותף ומאפשרת תהליך למידה משותף, רציף ופעיל.

משתתפים בפעילויות משותפות

במהלך השנה, בין חגים ומועדים שונים, רצוי לקיים פעילויות משותפות על פי גיל או עבור כל תושבי היישוב, כגון: מסיבות, טיולים משותפים, ערבי הרצאות, משחקים המפעילים את כל תושבי היישוב כדוגמת "חפשו את המטמון" או מפגשים חברתיים יזומים כדוגמת "מועדון סועדים יישובי" ועוד.

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף לקיים חיי קהילה פעילים ומשמעותיים. נקיים את חיי הקהילה יחד עם גלגל החיים, המסורת והטבע בצמתים משמעותיים לתושבים: מחגי ישראל וחגי השנה דרך טקסי לידה, התבגרות, טקסי שמחה ועצב - עד ליצירת תהליכי לימוד ושיח משותפים.

צעדים מומלצים לחיזוק התרבות הקהילתית

1. טיפים למימוש - כללי:

- קיימו דיון בוועד ההנהלה בנושא מעורבות חברי הקהילה בפעילות התרבותית ובחרו אסטרטגיה לפעולה
- התייעצו עם יישובים אחרים שבהם הקהילה פעילה ושמתקיימים בהם אירועים קהילתיים מוצלחים

2. טיפים למימוש - חוגגים יחד חגים וחגי מעגל

השנה:

- בחרו צוות מצומצם מוועדת תרבות לניהול התושבים בהפקה ובארגון קהילתי של חגי מעגל השנה
- הכינו טבלת מועדים ולכל מועד שבצו מס' משפחות עם "ראש קבוצה", שיהיו אחראים על הפעילות לאותו חג. הטבלה תפורסם בתחילת כל שנה והמשפחות מהקהילה יתאגדו באופן וולונטרי ויפעלו לתכנון החג
- פרסמו באתר הקהילתי את הפעילות ותמונות מהאירועים וציינו את שמות הפעילים באתר הקהילתי ובטקס עצמו

3. טיפים למימוש - חוגגים יחד טקסי חיים:

- הקימו צוות קטן עם תקציב ייחודי לטיפול בטקסי ציר החיים ובטיפול באירועים חריגים ובאוכלוסיות ייחודיות כגון חיילים, בני מצווה וכו'
- בחרו והפיקו טקסים מסורתיים ייחודיים המסמלים את הערכים ואת הנורמות של הקהילה ביישוב, ביחד עם ועדות קהילה ותרבות

4. טיפים למימוש - צרו פעילויות משותפות

אחרות:

- הפעילו חברים באמצעות ועדת תרבות או צוותים "אד-הוק" כדי ליזום פעילויות משותפות על פי גיל או עבור כל תושבי היישוב, שאינם קשורים לחגים, למועדים או לטקסי חיים. דוגמאות לפעילויות, כנ"ל: מסיבות, טיולים משותפים, ערבי הרצאות, משחקים יישוביים או מפגשים חברתיים יזומים סביב נושא

5. טיפים למימוש - לומדים יחד ויוצרים שיח

משותף:

- עודדו את הקהילה לייצר שיח ולימוד משותף בהתאם לתחביבים, לעניין ולכישורים של חברי הקהילה
- הקצו משאבים ליישום הלימוד והשיח המשותף. מומלץ להשתמש בהון האנושי והפיזי הקיים בקהילה, לדוגמה: מפגשי שיח של שכבת בנות המצווה עם ותיקת היישוב או עם אשת חינוך

יישום הצעדים המומלצים והקפדה על הפעילויות הנ"ל לחיזוק התרבות הקהילתית, יקרבו את היישוב שלכם בצעד נוסף לקראת "יישוב לדורות".

קליטת תושבים בדקו את עצמכם

**אנא הקדישו מספר דקות כדי לבדוק האם היישוב
מקדיש מחשבה ותכנון לגבי מדיניות הקליטה
בו:**

1. האם היישוב גיבש מדיניות קליטה רב-שנתית?
2. האם קיימת היום הסכמה על גודלו הסופי של היישוב?
3. האם יש שונות גדולה בין שכבות הגיל ביישוב המקשה על מתן שירותי חינוך ביישוב ועל פיתוח הגיבוש החברתי בתוך שכבות הגיל?
4. האם יש שכבות גיל קטנות מאד המקשות על פיתוח שירותי חינוך ביישוב ועל הגיבוש החברתי בתוך שכבות הגיל?

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:

- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
 - שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
 - **התייעצו עם המחלקה לשירותים חברתיים**
- | טלפון 9902332 |

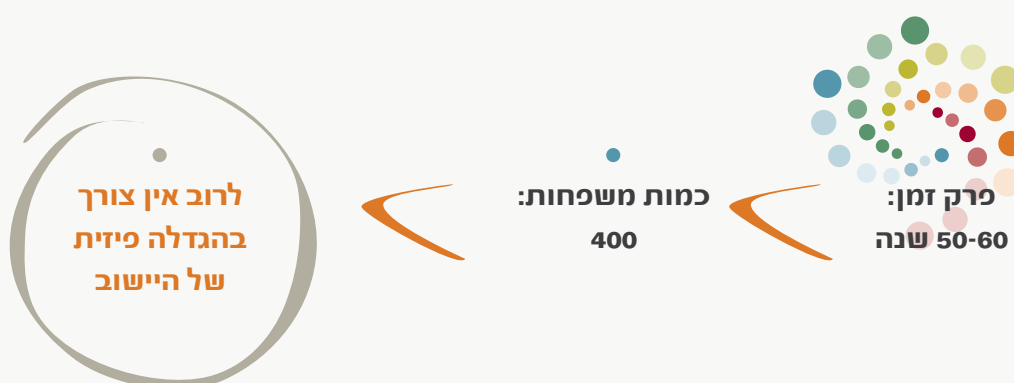
קליטת תושבים קליטה מדורגת

מה הוא הגודל הסופי הרצוי של היישוב כדי לשמר את האופי שלו כיישוב קהילתי?

שאלה זו הנה שאלה מכרעת ומשמעותית המעסיקה כל יישוב קהילתי. חשוב שכל יישוב יגבש לעצמו מדיניות קליטה מפורטת ומגובשת ככל הניתן, המתחשבת בנתונים עכשוויים המשקפים את המציאות הנוכחית ביישוב ומתעדכנת מעת לעת.

קליטה מדורגת:

חוק ועדות הקבלה מגביל את היכולת לבצע תהליך סינון על בסיס התאמה ליישובים בפריפריה עד גודל של 400 משפחות. ניתוחים דמוגרפיים מראים כי יישוב שקלט לאורך השנים משפחות בצורה מדורגת והגיע לכ- 400 משפחות לאחר כ- 50-60 שנה, יוכל להמשיך ולקלוט באותם קצבים על בסיס תחלופה טבעית פנימית, ללא צורך בהגדלת היישוב ברמה הפיזית.

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף שכל יישוב יגבש מדיניות קליטה בהווה ובעתיד וייערך בהתאם, דרך מיסוד מנגנונים ותשתיות תומכות.

צעדים מומלצים למניעת חוסר איזון דמוגרפי

1. אחד הגורמים המשמעותיים להתנהלות קהילתית ביישוב קטן יחסית הוא שמירה על מחזורי ילדים יציבים במערכת החינוך אשר יוצרת חתך דמוגרפי מאוזן ונכון לקיומו.

השלכות חוסר האיזון:

מחזורים גדולים מדי

יוצרים עומס על המערכת וקושי לקיים מערכת איכותית מבחינת יחס ילדים מול גננת או מול שטח הגן

מחזורים נמוכים מדי

מדללים את המערכת ומקשים על היכולת להמשיך ולקיים אותה. כמו כן, לילדים יש פחות חברה של בני גילם ביישוב

2. צעדים למניעת מצבים לא מאוזנים:

- הניסיון המצטבר ביישובים מראה שיש לשמור על הכללים הבאים, כדי למנוע מצבים לא מאוזנים וכדי לשמור על מחזורי ילדים יציבים במערכות החינוך: מכיוון שפרויקט בנייה אורך כשלוש שנים מתחילת איתור המשפחות ועד הכניסה לבתים, יש ליזום קליטה חדשה לא יאחר משנתיים ממועד כניסת הנקלטים האחרונים לבתייהם
- קליטה של כ- 25-30 משפחות צעירות ביישוב בגילאים של 30-35 בכל חמש שנים, תשמור על מחזורים של כ- 10 (+/- 2) ילדים במחזור

יישום הצעדים המומלצים ליצירת איזון דמוגרפי ולקליטת תושבים מדורגת תואמת ליישוב, וקידום תחום הקהילה בכלל, יקרבו את היישוב שלכם בצעד נוסף לקראת "יישוב לדורות".

בנייה רוויה בדקו את עצמכם

**אנא הקדישו מס' דקות כדי לבדוק האם היישוב
מקדיש מחשבה ותכנון לגבי פיתוח שכונות
בבנייה רוויה:**

1. האם יש ביישוב תכנון לבנייה רוויה?

**2. האם יש ליישוב מדיניות ליצירת מגוון של אפשרויות
מגורים באמצעות תכנון וביצוע של מתחמי בנייה
רוויה?**

**3. האם ישנה העדפה ביישובכם לבתים קטנים בעלי
עלות נמוכה יחסית?**

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:

- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
 - שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
 - התייעצו עם אגף אחזקה ותשתיות במועצה
- | טלפון 9902303 |

בנייה רוויה

הצורך בבנייה רוויה ביישוב קהילתי

להלן צורכי קליטה ייחודיים הקיימים ביישובים המעודדים תכנון של מתחמי בניה רוויה:

- יישובים שעוברים את שנת ה-30 להיווסדם
- בנים הרוצים לחזור לבית קטן וזול יחסית
- חברים מבוגרים שילדיהם יצאו מהבית המעדיפים לעבור לבית קטן יותר עם שטח קטן יותר שנוח יותר לתחזוקה, ורוצים למכור את ביתם הגדול או להעבירו לאחד מילדיהם
- חברים שהתגרשו ורוצים להישאר באותו יישוב, אך מעדיפים בית קטן וזול יחסית
- הורים של חברים צעירים הרוצים לגור ליד ילדיהם ומעדיפים בית קטן עם שטח קטן הקרוב למרכז היישוב

יישובי משגב הכפריים הם יישובים המבוססים על בנייה צמודת קרקע, כאשר גודל המגרשים בשנים האחרונות עומד על 500 מ"ר לכל היותר. עלויות הבניה של בתים צמודי קרקע במגרשים של חצי דונם הולכות ועולות במהלך השנים. דור ההמשך הצעיר מתקשה לרכוש בית צמוד קרקע "רגיל" ופרופיל המשפחות המגיעות למשגב מראה על תהליך עקבי של עליה בגיל הממוצע (מבני 30-35 בעבר, לבני 40 - היום). לכך משמעות רבה לגבי מס' הילדים בשכבת גיל מסוימת ובמיוחד בגילאים שמאכלסים את מערכות החינוך ביישוב (בני 0-6). היות שרוב היישובים חגגו 30 שנה להיווסדם, נוצרה שכבת גיל של מבוגרים שהם בני 60+, שבתייהם, ששירתו אותם נאמנה בצעירותם, אינם מתאימים להם יותר. מדובר על בתים גדולים יחסית, מרובי חדרים ובעלי מס' מפלסים. משפחות אלו של הדור השלישי, שמעוניינות להישאר ביישוב, ירצו לעבור לבתים קטנים יותר המתאימים יותר לגילם ולמגבלותיהם.

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף שכל יישוב יפעל לתכנון ולבנייה של מתחם לבנייה רוויה. על היישוב להיערך לכך מבעוד מועד באופן שיתאים לייעודו ולאופיו, וינהל את התהליך בדרך שתתמוך בצורכי הפרט בקהילה.

צעדים מומלצים לתכנון בנייה רוויה ביישוב

1. תכננו מתחמים של בנייה רוויה - לרוב עד 4 יחידות דיור בדונם
2. עודדו בניית בתים בסדרי גודל של 90-120 מ"ר
3. הימנעו מלאשר את הרחבת מעטפת הבית, שכן עקב הצפיפות היחסית זה יפריע מאוד לשכנים
4. הקצו שטח פרטי קטן יחסית
5. הקצו שטח ציבורי גדול יחסית ומטופח
6. עודדו בנייה כדו-משפחתי, כלומר בתים צמודי דופן, ובכך תחסכו בשטח
7. עודדו את הבנייה בקרבת מרכז היישוב
8. עודדו בנייה על שטח מישורי נוח יחסית להורדת תשתיות ולגישה נוחה
9. שמרו כ"רזרבה" כ-20% מהבתים בשכונות רוויות כדי שניתן יהיה לתת מענה לצרכים מגוונים ומשתנים

יישום הצעדים המומלצים לתכנון
הבנייה הרוויה ביישוב שלכם וקידום תחום הקהילה
בכלל, יקרבו את היישוב שלכם בצעד נוסף לקראת
"יישוב לדורות".

רב-דוריות בדקו את עצמכם

**אנא הקדישו מספר דקות כדי לבדוק האם היישוב
מקדיש מחשבה ותכנון לגבי החיים ביישוב רב-
דורי:**

1. האם קיימת חשיבה לגבי קיום רב-דוריות ביישוב, בדומה לתהליך המוצע?
2. האם מרבית התושבים מכלל הגילאים מכירים זה את זה ומקיימים קשרים ביניהם, מעניקים ליישוב ומקבלים ממנו?
3. האם 60%-80% מהפעילויות הקהילתיות מותאמות לכלל האוכלוסיות ביישוב?
4. האם מתקיימים 2-3 מפגשים בשנה המיועדים לחיזוק הקשר בין האוכלוסיות השונות וליצירת הון מגשר?
5. האם מתקיימים 2-3 מפגשים בשנה המיועדים לחיזוק הקשר בין התושבים מאותו חתך גילאי: בני נוער, הורים צעירים, בני 50+ וכו', ליצירת הון מקשר?
6. האם ניתן מענה לאוכלוסיות השונות ולצרכים השונים שלהן באופן שבו הן חשות שייכות משמעותית ומחויבות לקהילה (ניתן לבדוק תחושות ועמדות אלו באמצעות שאלון או באמצעות קבוצות מיקוד)?
7. האם מתקיימת השתתפות גבוהה בפעילויות היישוב ושביעות רצון של שכבות הגיל השונות (צעירים, בעלי משפחות, מבוגרים) מהפעילות, הן של הפעילים עצמם והן של הפרט והקהילה (שיטת הבדיקה המומלצת היא בעזרת שאלונים ומשובים)?

אנו לרשותכם:

- על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:
- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
 - שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
 - התייעצו עם אגף אחזקה ותשתיות במועצה
 - טלפון 9902303 | בנושאים תכנוניים
 - התייעצו עם מחלקת שירותים חברתיים
 - טלפון 9902332 | בנושאים חברתיים

רב-דוריות רב-דוריות ביישוב קהילתי

שמירה על קהילה רב-דורית מאוזנת

אנו שואפים לכך שאוכלוסיית משגב תהיה רב-דורית ותתאפיין בעקומה מאוזנת, עם תושבים בכל טווח הגילאים - מגיל הינקות ועד זקנה. הרב-דוריות בקהילה מאפשרת קיום קשרים בין חתכי האוכלוסייה השונים תוך קבלה ונתינה הדדית ומקיימת יישוב חי, נושם ופעיל למשך שנים. ביישוב רב-דורי יש לתת מענה לאוכלוסיות השונות בכדי לאפשר לכל אוכלוסייה לחוש שייכות משמעותית ומחויבות לקהילה.

וב יישובי משגב הוקמו בשנות ה-80 של המאה הקודמת. היום יש למעלה מ-25,000 תושבים במשגב. הגיל הממוצע של תושבי משגב נמצא בעלייה מתמדת והאוכלוסייה מצויה בתהליך מתמיד של הזדקנות. בנוסף קיימת גם הגירה שלילית של תושבים מזדקנים.

להלן נתונים לגבי תושבים בני למעלה מגיל 60 במשגב:

- נכון לשנת 2012 יש במשגב כ-1,200 תושבים, המהווים 7% מאוכלוסיית משגב
- בשנת 2015 יש צפי ל-2,200 תושבים, המהווים 9% מהאוכלוסייה במשגב
- בשנת 2020 צפוי כי 13% מהאוכלוסייה יהיו בני למעלה מגיל 60

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף שכל יישוב ישמור ככל הניתן על קהילה רב-דורית מאוזנת המאפשרת מרחב מכבד לכל גיל ויצירת קשרים משמעותיים בין הדורות מגיל הינקות ועד גיל הזקנה.

צעדים מומלצים לקיום ולחיזוק רב-דוריות ביישוב

1. **רתמו את ועד ההנהלה לנושא:** לימוד ודיון בנושא במסגרת פעילות ועד ההנהלה וועדת קהילה
2. **אספו נתונים:** נתונים דמוגרפיים, צרכים של אוכלוסיות, תשתיות כגון מבנים ציבוריים, משאבים ומגורים ביישוב בנקודת זמן מסוימת: חתך גילאים, תוכניות קליטה ודפוסי הגירה חיובית ושילית. מומלץ לקיים את איסוף הנתונים בעזרת כוחות פנימיים של היישוב (תושבים, נוער ועוד)
3. **צרו מפגשי שיח בנושא "רב דוריות" של כלל הקהילה** בקבוצות קטנות או באסיפה לשם ברור והגדרת המושג "רב דוריות בקהילה שלנו", להבהרת המושג ולחשיבותו לשמירה על "יישוב חי ופעיל למשך שנים" עבור הפרט ועבור הקהילה. במידה שמתקיים תהליך הגדרת חזון, יש לחבר חלק זה לתהליך
4. **הקימו קבוצת "נאמני יישוב רב-דורי" המורכב מתוך הפעילים בוועדות האחרות.** הקפידו על נציגות אחת לפחות מכל ועדה ובחרו את ההרכב המתאים ביותר ליישובכם
6. **דונו בסוגיות:**
 - מהם תכני הפעילויות בשכבות האוכלוסייה השונות ומיהן שכבות האוכלוסייה הפועלות לקידום, לדוגמה: האם משתתפים בוועדת נוער נציגים של בני נוער או גם הורים צעירים ובני 50+?
 - מהן הדרכים ליישום המושג "רב-דוריות" בפעילות ועדת קהילה ובמתן מענה לכלל האוכלוסייה?
 - הממשקים בין הפעולות והיוזמות השונות לבין מימוש הרב-דוריות, הגדרתו יעדים שנתיים והשגתם
 - מהם פתרונות הדיור ביישוב למגורי האוכלוסיות השונות הנמצאות בשלבי חיים שונים, כדוגמת בנייה רוויה (לגיל השלישי, למשפחות צעירות ולרווקים)?
 - מהם מקומות המפגש המתאימים ביותר לאוכלוסיות השונות?
6. **קיימו בין 2-4 מפגשים שנתיים של קבוצת "נאמני היישוב הרב-דורי" לתמיכה, לתכנון וללמידה**

יישום הצעדים המומלצים לקיום ולחיזוק נושא "רב-דוריות" ביישוב וקידום תחום הקהילה בכלל, יקרבו את היישוב שלכם בצעד נוסף לקראת "יישוב לדורות".

הגיל השלישי בדקו את עצמכם

**אנא הקדישו מס' דקות כדי לבדוק האם היישוב
מקדיש מחשבה ותכנון לגבי הגיל השלישי
ביישוב:**

1. האם קיימת ביישוב חשיבה לגבי היערכות לטיפול בגיל השלישי בהתאם למתואר במדריך?
2. האם היישוב מקיים סקר צרכים בקרב התושבים בני 60+ על מנת לגבש תוכניות לטיפול בגיל השלישי היום ובעתיד?
3. האם היישוב מנגיש את המקום לאנשים עם מוגבלות?
4. האם קיימת ביישוב ועדה ייעודית לגיל השלישי בשל הצרכים הייחודיים והמתמשכים שלו לאורך שנים?

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:

- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
- שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
- התייעצו עם אגף אחזקה ותשתיות במועצה
| טלפון 9902303 | שיפור נגישות
- התייעצו עם עמותת מרחבים
| טלפון 9990314 | תכנון וטיפול בגיל השלישי

הגיל השלישי

הגיל השלישי ביישוב קהילתי

יחד עם זאת, קיים גידול מתמיד בשיעור הזקנים הזקוקים לעזרה למשך פרקי זמנים ארוכים, יותר ממה שידענו בעבר, ומגמה זו צפויה להתחזק עם העלייה בתוחלת החיים. העלייה בתוחלת החיים מביאה עמה גם ביקוש גובר לשירותים תומכים בבית ובקהילה. לפי הנתונים הידועים לנו 16.7% מכלל הזקנים מוגבלים בתפקודם, ושיעור זה עולה באופן משמעותי עם העלייה בגיל.

מחקרים אחרונים מצביעים על כך שהתופעה של הרגשת הבדידות מקיפה חלקים גדולים מאוד של אוכלוסיית הזקנים ואין ספק שגם אוכלוסיית הזקנים המוגבלים והמרותקים לביתם נמנית עליהם.

הגיל השלישי הוא תחום חדש ביישובי משגב. עדיין לא ברורה חלוקת האחריות בין היישוב לבין המועצה לביצוע פעילות בנושא ולמימונה. עד כה פעלו היישובים רק בתחום התרבות והפנאי לגיל השלישי ועיקר הפעילות מתבצעת ברמה האזורית, באחריות המועצה ועמותת "מרחבים". על מנת שהתושבים הוותיקים של משגב יוכלו להזדקן בבית ובקהילה, יש לקדם מס' נושאים ברמת היישוב, תוך שיתוף פעולה ותיאום עם השירותים הנכבים ברמה האזורית על ידי עמותת "מרחבים" והמחלקה לשירותים חברתיים.

טיפול מוסדי או בבית ובקהילה?

קיימת תמימות דעים כי הטיפול המוסדי בגיל השלישי יקר לעומת הטיפול בבית ובקהילה וכי האלטרנטיבה המועדפת, על ידי זקנים ומשפחותיהם ועל ידי קובעי מדיניות, היא טיפול בבית ובקהילה.

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף שכל יישוב יספק לשכבת הגיל השלישי המתגוררת בו אפשרות מכבדת להזדקן בכבוד בקהילה תוך התאמת השירותים האזוריים, התפעוליים והקהילתיים לצורכי הגיל השלישי ולרווחתו.

צעדים מומלצים לקידום "הגיל השלישי" ביישוב

1. הקימו ועדה ייעודית לגיל השלישי:

לגיל השלישי יש צרכים ייחודיים ומתמשכים לאורך שנים, כמו אלו הקיימים, לדוגמה, בגיל הרך או בגיל הנעורים, ולכן הם מצדיקים ועדה ייעודית

2. הפעילו רכז גיל שלישי בהיקף משרה חלקי:

יש קושי להסתמך על מתנדבים בלבד באספקת שירותים משמעותיים ושוטפים לאורך שנים. רצוי לבחון אפשרות להפעלת רכז גיל שלישי במשרה חלקית או בשיתוף עם יישובים שכנים, בהתאם למודל שייבנה בעתיד בשיתוף המועצה

3. הנגישו את סביבת היישוב:

התאמת סביבת היישוב: דרכים, שבילים, מדרכות, ספסלים, מדרגות, תאורה, מבני ציבור לבטיחות, למוגבלות, לכיסאות גלגלים חשמליים, לקולנועיות, לשבילי הליכה, לשבילי אופניים וכד'

4. הנגישו והתאימו את הבתים הפרטיים

הקיימים:

ביישובים שיש בהם מספר דגמי בתים שולטים, ניתן להעסיק באופן מרוכז אדריכל מומחה מתחום הנגישות

5. הקימו מסגרות התומכות בזקנים הזקוקים

לטיפול ולהשגחה בבתייהם:

יש לקיים חשיבה אסטרטגית באלו תחומים היישוב יכול לתמוך ולסייע לזקנים המוגבלים בניידות או המרותקים לבתיהם, כגון: אספקת ארוחות חמות לבתים מהמטבח של הגיל הרך, סיוע בתחזוקת גינות, הנגשת שירותים לבית הזקן, ביקורי בית של מתנדבים ובני נוער וכד'

6. תעדו את ההיסטוריה ונהלו את ארכיון

היישוב:

חלק מהותי מהדקנות האוכלוסייה ביישובים הוא שימורותיעוד המורשת ההיסטורית שלדורהמייסדים, דבר המחייב ארכיון מסודר, שימור, תיעוד ועוד.

7. ודאו כי אינכם מדירים את שכבת ה"גיל

השלישי":

התייחסו לתופעות שבהן זקנים מודרים מפעילויות חברתיות מסוימות או שמתעלמים מהצרכים הייחודיים שלהם

המשך בעמוד הבא >

8. הרבו בפעילות חברתית ותרבותית:

יזמו פעילות חברתית ותרבותית להפגת הבדידות של בני הגיל השלישי ולתמיכה הדדית, כגון: מועדון בוקר חברתי, טיולים ועוד, הפועלים באופן משלים ובתיאום עם הפעילות האזורית במרכז של "מרחבים"

9. עוררו מודעות לפעילויות בריאות ומניעת מחלות:

עוררו מודעות יישובית להיבטים שונים של בריאות הציבור, לחשיבות הפעילות הפיזית ולסביבה בריאה המעודדת ומתמרצת קשרים חברתיים יזומים בגיל המבוגר, הן בהקשר הפיזי (פעילות גופנית) והן בהקשר החברתי (מעגלי חברים, תמיכה הדדית וכו')

10. יזמו פעילות בין-דורית על בסיס משמעותי ושוויוני:

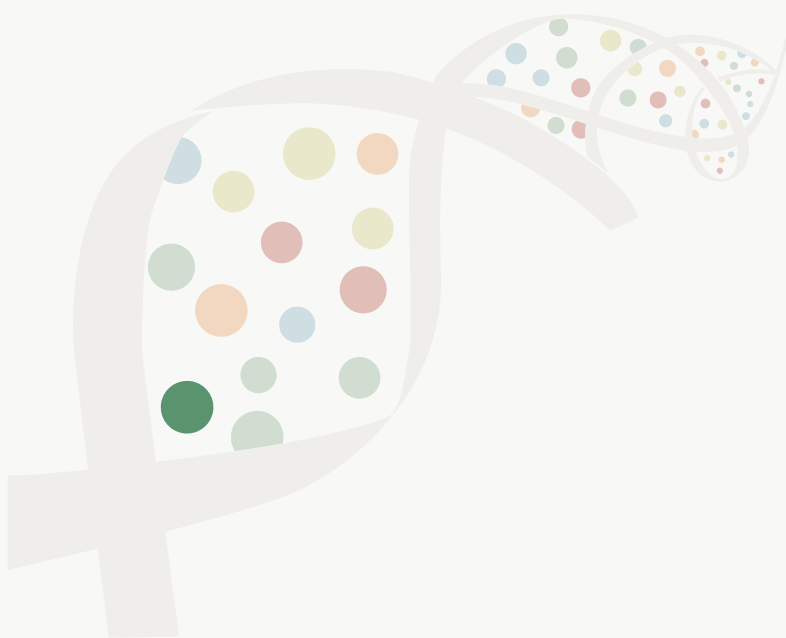
מפגשים בין-דוריים על בסיס משמעותי ושוויוני (לא ילדים המלמדים זקנים אינטרנט) אלא חבורות זמר של זקנים וצעירים, מפגשי סיפורים ונרטיבים של זקנים, וכד'

11. תרומה לקהילה:

עודדו תושבים בגיל השלישי לקחת חלק בכל הוועדות לרבות ועדת נוער, לתרום ולהשפיע

ייעוץ הצעדים המומלצים לחיזוק שכבת "הגיל השלישי" ביישוב וקידום תחום הקהילה בכלל, יקרבו את היישוב שלכם בצעד נוסף לקראת "יישוב לדורות".

קיימות

תחום קיימות

אם ניתן להתייחס
לתחום הליבה הראשון
- "משילות" יישובית
כבסיס לכל קיום ופיתוח
באזור, ולתחום הליבה
השני - "קהילה" ככוח
המניע וכדבק בין תושבי
האזור, הרי ש"קיימות"
כתחום הליבה השלישי
משקף את רצונם של
תושבי משגב לשמור על
המארג הרגיש בין האדם
לסביבה, כך שמשאבי
הטבע לא יופרו מעבר
למינימום הנדרש.

י יישובי נשגב נטועים בתוך אזור גיאוגרפי
מהיפים בארץ. היישובים פרוסים בשטח
רחב ויש להם השפעה סביבתית בשטחים
שבין היישובים וביישובים עצמם. המושג "קיימות"
מראה את היכולת של חברה לספק לתושביה איכות
חיים טובה מבלי לדלדל את ההון הטבעי והחברתי,
מתוך שמירה על איזון לאורך זמן בין צרכיה הכלכליים,
החברתיים והסביבתיים, ומבלי לפגוע בזכויות הדורות
הבאים.

תושבי משגב הקיימים והעתידיים רואים חשיבות רבה
בשמירה על איכות הסביבה ועל משאביה מתוך דאגה
לשמירה על ההון הטבעי ובכדי לא לפגוע בדורות
הבאים, תושבי משגב.

תוכן עניינים

ועדת קיימות וסביבה יישובית

127	בדקו את עצמכם
128	הצורך בקיום הוועדה
129	מטרות ויעדים
131	צעדים מומלצים להקמת ועדת קיימות וסביבה ביישוב
132	ייזום פעולות בתחום הקיימות

מיפוי מצב קיים

134	הצורך במיפוי
135	צעדים מומלצים להכנת שאלון לבדיקת עמדות התושבים ולהפצתו
136	שאלון קיימות וסביבה לתושב ביישוב קהילתי (דוגמה)

תוכנית עבודה

138	נושאים באחריות ועדת קיימות וסביבה
139	צעדים מומלצים להכנת תוכנית עבודה

חינוך סביבתי

140	בדקו את עצמכם
141	הצורך בחינוך סביבתי
142	מוסדות החינוך הפורמאליים והלא פורמאליים ביישוב
143	הקרנת סרטים עם מסר אקולוגי
144	פעילות חינוכית מומלצת לנוער
145	סדנאות וקורסים מומלצים

המשך בעמוד הבא >

בנייה ירוקה

146	בדקו את עצמכם
147	יעדי הבנייה הירוקה
148	צעדים מומלצים לשלב התכנון - אגף הנדסה
150	צעדים מומלצים לשלב הביצוע - אגף הנדסה

שכנות טובה בתחום הקיימות והסביבה - מקרה בקעת בית הכרם

151	שכנות טובה בשמירה על איכות הסביבה
152	בעיות מרכזיות
153	חזון, ערכים וצוותי פעולה
154	תמונת מצב קיים ותוצרי פעילות
155	למידה והפקת לקחים
156	צעדים מומלצים לקידום הקיימות העולים מהמקרה בבקעת בית הכרם

ועדת קיימות וסביבה יישובית בדקו את עצמכם

**קחו לכם מס' דקות כדי לבדוק האם פועלת
ביישוב ועדת קיימות וסביבה או האם קיים צורך
בהקמתה:**

1. האם קיימות ביישוב ובסביבתו בעיות איכות סביבה
משמעותיות?

2. האם קיימת ביישוב אווירה ציבורית התומכת בטיפול
כוללני בנושא קיימות וסביבה ודוחפת לכך?

3. האם קיימתם לאחרונה סקר עמדות תושבים
ועובדים שנתי כדי ללמוד על עמדות בנושאים
סביבתיים?

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:
● קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
● שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות
בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
● התייעצו עם אגף קיימות וסביבה במועצה
| טלפון 9902010 |

ועדת קיימות וסביבה יישובית הצורך בקיום הוועדה

ב שנים האחרונות פוקד אותנו משבר סביבתי המתבטא בפרמטרים רבים, לרבות מחסור במים, עלייה בכמות הפסולת המוטמנת, ירידה בכמות השטחים הפתוחים, דלדול במשאבי הטבע, בלייה בפליטות גזי חממה מכלי רכב ותעשייה, ועוד. במקביל עולה מודעות הציבור לנושא הסביבתי. מודעות זו מתבטאת לעיתים בהתנהגויות שונות ביום-יום.

ועדת קיימות וסביבה תשים לה למטרה לקדם איכות חיים וסביבה מתוך התייחסות לערך הקיימות במטרה לגלות מחדש את הערך של הדברים המקיימים אותנו: האוויר והמים הנקיים, השקט של הגליל והמגוון של החורש הים תיכוני, השכונה שבה הילדים משחקים בחוץ בבטחה, או קהילה שבה קשיש הזקוק לעזרה יכול למצוא שכן הנכון לעזור.

מטרתה העיקרית של ועדה זו היא לקדם פיתוח בר-קיימא הממלא אחר צורכי ההווה מבלי לפגוע ביכולתם של הדורות הבאים, ילדינו ונכדינו, לספק את צורכיהם.

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף שבכל יישוב במשגב תפעל ועדת קיימות וסביבה יישובית המבצעת פעולות יזומות ומעוררת את מודעות התושבים לחשיבות שבשמירה על משאבי הסביבה ביישוב ובסביבתו ובטיפוחם.

ועדת קיימות וסביבה יישובית

מטרות ומדדים

לפי הצעדים המומלצים להקמת ועדת קיימות וסביבה ביישוב:

- מטרות העל של הוועדה ייקבעו על ידי ועד ההנהלה של היישוב
- מטרותיה האופרטיביות ייקבעו על ידי הוועדה עצמה

להלן מטרות לדוגמה ומדדי ביצוע אפשריים:

מטרות	מדדי ביצוע
הטמעת הידע בנושאים הקשורים לשמירה על איכות הסביבה בקרב תושבי היישוב	השוואה בין ניתוח השאלון הבסיסי שאותו מבצעים בתחילת עבודת הוועדה לבין שאלון חוזר (שנתי)
חשיפה והעלאה למודעות של נושא השמירה על איכות הסביבה ועקרונות הקיימות בקרב תושבי היישוב. שינוי תרבותי וערכי של תושבי היישוב בהתייחסות לסביבה	
שיפור חזות היישוב ושמירה על סביבה נקייה וירוקה ככל האפשר	
עידוד המחזור וצמצום הפסולת בדגש על הרחבת השימוש בקומפוסטרים ביישוב: ● צריכה חכמה לחיסכון במשאבים ● הפרדת פסולת אורגנית בכל בתי התושבים ● הקמת מרכזי מחזור וטיפול ● שימוש חוזר בחומרים	● אחוז משתמשים בקומפוסטרים בקרב משפחות ● ניקיון החומרים המופרדים על ידי התושבים

המשך בעמוד הבא >

יישוב לדורות (מדריך ליישוב קהילתי מקיים במשגב)

מטרות לדוגמה ומדדי ביצוע אפשריים:

מטרות	מדדי ביצוע
ביצוע פעולות חברתיות-קהילתיות ומעשיות לקביעת נורמות התנהלות של הפרט בנחלת הכלל (לדוגמה: פתרון בעיית כלבים משוחררים; שמירה על ניקיון בשטחים ציבוריים, כולל מרכז המחזור; שמירה על תקינות ומבני ציבור וניקיונם ומניעת ונדליזם)	● כמות פניות בנושא כלבים למוקד המוצעה ● הערכת חזות היישוב
עידוד ההתנדבות לביצוע פעולות בנושאים של איכות סביבה	● כמות המתנדבים הפעילים
פעילות נוער בנושאי חברה וסביבה בשיתוף עם ועדת נוער	● מס' פעילויות סביבתיות ביישוב ביוזמת הנוער ● מס' פעולות לנוער בנושאים סביבתיים ● השתתפות נוער בפעילויות היישוב
פעילות הגיל השלישי בנושאי סביבה	● השתתפות תושבים בני הגיל השלישי בפעילויות סביבתיות ● מס' הפעילויות ביוזמת ועדת הגיל השלישי
התייעלות אנרגטית של תאורת רחוב ומבני ציבור ביישוב, התקנת אמצעים לייצור אנרגיה ממקורות מתחדשים כגון: שמש ורוח	● השוואות מתמשכות של חשבונות החשמל במבני הציבור ● מס' המשפחות המייצרות חשמל אלטרנטיבי
חיסכון במים	● השוואות מתמשכות של חשבונות המים במבני הציבור
הכנסת עקרונות הבנייה הירוקה בתכנון ובהקמת השכונות החדשות ביישוב. בקרה על תכנון ובינוי שכונה חדשה	● מס' הבתים בעלי תו-תקן ירוק ● הקמת מבנים המשלבים עקרונות בנייה ירוקה
סיוע לפעוטונים ולגני ילדים לקבלת תו "גן ירוק"	● מס' הפעוטונים והגנים בעלי תו התקן
עידוד הכלכלה המקומית לסיוע ליזמים ביישוב ולהקטנת הצורך בנסיעות מחוץ ליישוב. מוצע כי היישוב יקיים דיון פנימי כדי לגבש עקרונות לפיתוח הכלכלה המקומית בו ולהתאמת תקנון התב"ע בהתאם	● אחוז המשפחות המתכנסות ביישוב

- על מטרות ומדדים שגובשו בתחום הקיימות בבקעת בית הכרם ראה עמוד 153.

צעדים מומלצים להקמת ועדת קיימות וסביבה ביישוב

1. קבלו החלטה עם ועד ההנהלה של היישוב להקמת הוועדה
2. גייסו מתנדבים מקרב התושבים ביישוב
3. קיימו דיון משותף בוועד ההנהלה לקביעת מטרות העל של הוועדה
4. זמנו מלווה מטעם אגף קיימות וסביבה במועצה לסיוע בפעולות הוועדה
5. כנסו את הוועדה לדיון ראשון
6. גבשו חזון ומטרות אופרטיביות לוועדה, בסיוע המלווה
7. כתבו והפיצו שאלון לבחינת מצב קיים לבחינת עמדות תושבים וערכו ניתוח לבחינת מצב קיים
8. בצעו מפגשי היכרות עם הוועדות האחרות ביישוב לאיתור נושאים משותפים ולקביעת דרכים לשיתוף פעולה
9. הכינו תוכנית עבודה על בסיס הפעולות שכבר בוצעו (סעיפים 3-7 לכאן)
10. לחילופין, גבשו תוכנית אב לקיימות וסביבה בשיתוף הוועדות האחרות ביישוב. מתוכנית האב ייגזרו תוכניות עבודה לכלל הוועדות

יישום הצעדים המומלצים להקמת ועדת קיימות וסביבה יישובית והפעלת התחום באופן יסודי, מקיף ומשותף, וקידום תחום הקיימות בכלל יקרבו את היישוב שלכם צעד נוסף לקראת "יישוב לדורות".

ועדת קיימות וסביבה יישובית ייזום פעולות בתחום הקיימות

להלן מספר דוגמאות לייזום פעולות על ידי ועדת איכות סביבה ולביצוען בשיתוף ועדות אחרות ביישוב, מתוך נסיונם המצטבר של מסי יישובים:

- כביש הכניסה ליישוב - ביצוע תצפית נוף, שתילה, מסלול צעידה וכד'
- הסברה במרכזי המחזור ובבתי התושבים באמצעות מבוגרים ובני נוער
- יצירת בוסתן עצי פרי, באמצעות שתילת תאנים על ידי בני הנוער
- שימוש באתר האינטרנט של היישוב כדי להתריע בפני התושבים על מפגעים
- ביצוע יום ניקיון במרכז המחזור או בסביבת היישוב
- שימוש באתר האינטרנט של היישוב (מייל יישובי יומי) כדי להדריך את התושבים כיצד להפריד פסולת ומתן טיפים מניסיון התושבים
- הצבת ספסלים, כולל שולחן משחק (לדוגמה: שחמט) בנקודות שונות ביישוב, כדי לעודד אנשים לצאת ולהיפגש
- ייבוש שטח דשא ציבורי והחלפתו בגן סלעים המקושט ברקפות ובתורמוסים, כדי לחסוך בשעות גן ובהשקיה
- רכישת כוסות זכוכית למועדון והפחתה בשימוש בכלים חד-פעמיים, או מעבר לשימוש בכלים חד-פעמיים מתכלים
- תקצוב איש אחזקה שישמור, בין היתר, על ניקיון היישוב
- הקרנת סרטים עם מסר אקולוגי לקהל הרחב

המשך בעמוד הבא >

- פעילויות מגוונות להעלאת המודעות וקיום פעילות סביבתית ירוקה בגני הילדים
- קיום שבוע "גמד-ענק" בין משפחות ביישוב (מתנות צנועות בהכנה עצמית שאינן קנויות או מ"יד שנייה") ובסיומו קיום יום משפחות בקרבת היישוב (טיול בשביל קרוב, פיקניק יישובי בקרבת היישוב ופעילות להתגלות "הענקים" ועוד פעילויות כיד הדמיון. שבוע "גמד-ענק" ילווה בקמפיין לצרכנות נכונה על ידי בני הנוער ובני הגיל השלישי
- התקנת שעוני מים אלקטרוניים וחיבורם למערכת ממוחשבת המאפשרת לאמוד את הצריכה ולעקוב אחרי פיצוצים, נזילות ושימוש בזבזני במתחם הפרטי
- שתילת צמחים חסכנים במים, שימוש רב בערערים, ברוזמרין ובצמחי ארץ ישראל שניתן לנתקם ממערכת ההשקיה לאחר שנתיים-שלוש
- עריכת שוק קח-תן במתכונת קבועה בתדירות המתאימה ליישוב

מיפוי מצב קיים הצורך במיפוי

כדי לדעת מהן עמדות הציבור לגבי נושאים שונים הקשורים לאיכות הסביבה מוצע לקיים סקר בתי-אב, שבו ימלאו התושבים שאלון בנושא קיימות ואיכות סביבה.

מטרת השאלון היא לבדוק מהן הפעולות שמבצעים תושבי היישוב בנושאי איכות סביבה ולבדוק עמדות הקשורות לתחום.

ניתוח ממצאי השאלון יאפשרו קבלת מפה מלאה המצביעה על כיווני הפעולה הנדרשים להשקעה ביישוב. ועדת קיימות וסביבה תוכל להשתמש בממצאי השאלון ככלי עבודה מכון וכבסיס לפעולתה ביישוב.

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף שכל יישוב במשגב יוכל לקדם את תחום הקיימות והסביבה באופן המותאם ביותר לצורכי היישוב. פעילות המגובה במיפוי מצב קיים, בעבודה לאור ממצאים, ביישום ובקרה ובלמידה תמידית, יאפשרו ליישוב להיות איתן ועקבי ולקדם את ייעודו לאורך זמן.

צעדים מומלצים להכנת שאלון לבדיקת עמדות התושבים ולהפצתו

1. זמנו ישיבה ייחודית במסגרת ועדת קיימות וסביבה
 2. הכינו את השאלון תוך התאמה ליישוב שלכם
 3. קבלו חוות דעת משותפים רלוונטיים
 4. תקנו את השאלון בהתאם
 5. הפיצו את השאלון: השתדלו לבצע זאת כשכולם נמצאים בביתם ויכולים למסור את השאלון באופן מיידי. הימנעו מחלוקת השאלון ומאיסופו בנפרד
 6. רכזו את הנתונים ונתחו אותם - מומלץ להיעזר בבעל מקצוע
 7. הביאו את המסקנות המרכזיות לשולחן הוועדה בשנית, כמצע לקבלת החלטות וליצירת תוכנית עבודה
- לצפייה במיפוי מצב קיים בתחום הקיימות בבקעת בית הכרם ראה עמוד 152

יישום הצעדים המומלצים לפיתוח השאלון ולהפצתו בצורה המותאמת לכם ביישוב, ייצר לכם ביישוב מפה ברורה המאפשרת לכם להתמקד בנושאים המרכזיים בתחום הקיימות, ויקרבו את היישוב שלכם בצעד נוסף לקראת "יישוב לדורות".

שאלון קיימות וסביבה לתושב ביישוב קהילתי (דוגמא)

תושב יקר, נודה לך על מילוי השאלון לקידום תחום הקיימות והסביבה ביישוב

1. האם יש ברשותכם קומפוסטר פעיל?

2. אם לא, האם תהיו מעוניינים בכזה, עם אופציה לטיפול איש אחזקה של המועצה?

3. האם אתם מבצעים הפרדה של האשפה הביתית? אם כן, ציינו את המרכיבים:

מידת ההפרדה			סוג אשפה
אף פעם לא	לפעמים	תמיד	
			אורגנית (רטוב-יבש)
			פלסטיק
			בקבוקי פיקדון
			נייר
			קרטון
			זכוכית ומתכת
			פסולת אלקטרונית
			טקסטיל

4. אם לא, האם תהיו מוכנים לבצע הפרדה כזו בעתיד?

5. האם אתם נוקטים פעולות לחיסכון במים במסגרת הבית (חסכמים, איסוף מים, הפחתה בהשקיה, שימוש בצמחים חסכוניים)?

המשך בעמוד הבא <

שאלון קיימות וסביבה לתושב ביישוב קהילתי (דוגמא-המשך)

6. האם נקטתם בפעולות להתייעלות אנרגטית (החלפת נורות חסכוניות, נרשמתם לתעו"ז, מכבים מתקנים ומוצרי חשמל כשאין צורך)?

7. אנא סמנו את מידת השימוש שלכם:

מידת השימוש				שימוש ב:
תמיד	לעיתים קרובות	לעיתים רחוקות	אף פעם	
				סלים רב-פעמיים במהלך הקניות
				בגדים יד-שנייה
				כלים מתכלים מזכוכית
				במקום כלים חד פעמיים מפלסטיק באירועים
				רכב "סביבתי"
				כגון היברידי / גז / ביודלק וכו'
				דוד שמש לחימום מים
				ייצור חשמל באמצעות פאנלים סולריים, רוח
				תחבורה ציבורית או מערך הסעות (Car Pool)
				נורות חסכוניות מסוג CFL או LED

8. האם תהיו מעוניינים להצטרף לקואופרטיב ביישוב, אם יקום כזה (לדוגמה: קנייה מרוכזת של מצרכים יבשים באריזות גדולות, מזון אורגני)?

9. האם תהיו מוכנים להשתתף בפרויקטים יישוביים שקשורים באיכות הסביבה? אם כן באיזה נושא?

• השאלון נכתב במסגרת מהלך אסטרטגי של משגב לקיום "ישוב לדורות".

תוכנית עבודה

נושאים באחריות ועדת קיימות

וסביבה

לפניכם נושאים מרכזיים הנמצאים דרך קבע על שולחן ועדת קיימות וסביבה. כל יישוב יחליט מהם הנושאים שיבחר להתמקד בהם, לפי צרכיו וייעודו. נושאים אלה יהוו בסיס להכנת תוכנית העבודה בתחום הקיימות והסביבה:

- **שטחים פתוחים** - חשיבותם, מהם הכלים לשמירתם והאיומים עליהם
- **תעשייה וסביבה** - כיצד ניתן לקיים תעשייה ללא השפעה על הסביבה, כלי ניהול תעשייה ייחודיים למשגב
- **מבוא לאיכות סביבה ולקיימות** - מהי הבעיה הסביבתית, מה הקשר בין מחזור לבין התחממות כדור הארץ? ועוד
- **קומפוסט ביתי** - איך עושים ולמה כדאי, מיהן התולעים האדומות, קשיים, יתרונות, הצגת דוגמאות וחלוקת קומפוסט ותולעים אדומות
- **איך גורמים להתנהגות סביבתית** - רוב האנשים אשר מודעים לחלק גדול מהבעיות הסביבתיות שמסביבנו אינם פועלים לשיפור המצב - מדוע?
- **הנזק בשקיות פלסטיק (ניילון)** - נלמד את הבעיות המוכרות ובעיקר את המוכרות פחות שיוצרות השקיות. נציג את הפתרונות המוצעים ונדגים איך הופכים חולצה לסל בד
- **ניהול הפסולת ביישוב** לאור חזון "אפס פסולת": אחריות המועצה, הממשלה, היישוב והתושב. הרצאה ודיון
- **מהי קיימות** ואיך היא קשורה לחיי האדם: דיון בנושא קיימות ויישוב מקיים

צעדים מומלצים להכנת תוכנית עבודה

באחריות ועדת איכות סביבה יישובית להכין תוכנית עבודה שנתית בשיתוף עם ועדות חינוך, נוער, תרבות ועד ההנהלה. התוכנית תהיה עם לוח זמנים מוגדר, בהתאם לאבני הדרך הבאות:

1. למידת מצב קיים
2. בחירת קהלי היעד
3. יצירת קשר עם שותפים פוטנציאליים ביישוב וביישובים סמוכים
4. הגדרת חזון ומטרה ארוכי טווח (3 שנים)
5. הגדרת מטרה שנתית
6. בחירת נושאים להטמעה מתוך הרשימה שלהלן והגדרת תפוקות רצויות בכל נושא בכל קהל יעד שנבחר
7. בחירת כלים מתוך רשימת הדוגמאות שבהמשך
8. בניית התוכנית ולוחות הזמנים
9. ביצוע
10. קבלת משוב והפקת לקחים
11. בקרה על תוצאות ועל תפוקות בהתאם למטרה שהוגדרה
12. עריכת תוכנית לשנה נוספת, וחוזר חלילה

יישום הצעדים המומלצים להכנת תוכנית עבודה מובנית המתמקדת בנושאי הליבה החשובים ליישוב בכל הקשור לקיימות וסביבה, יקדם את תחום הקיימות ביישוב שלכם ויקרב אותו בצעד נוסף לקראת "יישוב לדורות".

חינוך סביבתי בדקו את עצמכם

קחו לכם מס' דקות כדי לבדוק האם תהליכים של חינוך סביבתי ביישוב העלו את התוצרים המקווים, כגון:

1. האם קיימים גני ילדים ירוקים ביישוב ומה מספרם?
2. האם כמות הקומפוסטרים ביישוב עולה על 50% מבתי האב ביישוב?
3. האם החזות של מרכזי המחזור השנה טובה יותר יחסית לשנה קודמת, בהתבסס על תיעוד במהלך השנה?
4. מהי איכות הפרדת הפסולת למחזור ביישוב באופן שבו תושבים משליכים למיכלי ההפרדה (זרמים יבשים) את מה שצריך לאיפה שצריך?
5. האם כמות הפסולת היוצאת מהיישוב להטמנה נמצאת בירידה?
6. האם צריכת החשמל של מבני הציבור ובתי המגורים נמוכה יותר מהשנה הקודמת?
7. האם כמות הפעילויות הסביבתיות בשנה בכל רובדי הקהילה היא משמעותית?
8. האם צריכת המים לגינון הציבורי ולמוסדות הציבור ביישוב יורדת משנה לשנה?
9. האם האחזקה של הגינון ביישוב נעשית ללא שימוש בחומרי הדברה, ללא מפוחי עלים ובמינימום השקיה?

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:

- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
 - שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
 - התייעצו עם אגף קיימות וסביבה במועצה
- | טלפון 9902010 |

חינוך סביבתי

הצורך בחינוך סביבתי

תוצאות מצופות ותפוקות

בראש ובראשונה נצפה כי נושא הקיימות והשמירה על הסביבה נמצא על סדר היום הציבורי ביישוב ובא לידי ביטוי ביחס התושבים לנושא איכות הסביבה. למגמת העלייה במודעות לנושא ביישוב יכולים להיות ביטויים רבים:

- באירועים קהילתיים מוטמע נושא איכות הסביבה והקיימות לתוך האירוע באופן מובנה בהתאם לסוג האירוע. לדוגמה, שימוש בתחבורה ציבורית כדי להגיע למקום האירוע, שימוש בכלים רב פעמיים, הפרדה למחזור כולל של החומר האורגני, וכד'.
- יש מגמת שיפור בהתייחסות התושבים לנחלת הכלל במרחבים הציבוריים ביישוב
- הנוער ביישוב פעיל בקהילה בתחומי קיימות שונים

לאור כל האמור לעיל משתמע כי החינוך הסביבתי הנו כלי משמעותי להטמעת שינוי הרגלים הדרגתי בקהילה. הפעילות מתקיימת בכל שכבת גיל בנפרד וכאירועים לכלל הציבור.

הקיימות מתווה דרך של שינוי. לרבים ברור כבר היום שהשינוי הנדרש נוגע לכל אדם על פני כל כדור הארץ בשל הצורך בהקטנת טביעת הרגל האקולוגית בבית, בעבודה וביתר אפיקי החיים.

הובלת שינוי בסדר גודל כזה מחייבת השקעה משמעותית של משאבים לרבות כוח אדם, זמן, כסף, מתנדבים ועוד. השינוי הנדרש מהאדם נוגע למגוון פעולות: החל מכיבוי אורות ומזגנים, דרך שימוש נכון בתחבורה, צריכה נכונה, הפרדת פסולת לחומרי גלם, אופן הבנייה ואופן השימוש בבית המגורים, וכלה בהשפעה של כל אחד במקום העבודה במסגרת תפקידו, או כמתנדב פעיל ביישוב באחד מתחומי הקיימות.

ההשפעה של כל תושב תלך ותהיה משמעותית.

בשנים האחרונות יש עלייה בכמות של המגזר השלישי ובאיכותו. גם המחאה החברתית בארצות רבות מוכיחה שההשפעה של הציבור הולכת וגדלה.

בתפיסת העולם של "יישוב לדורות" נשאף שבכל יישוב במשגב תהיה מודעות עמוקה ורחבה בתחום הקיימות והסביבה אשר תוביל לשינוי בהרגלים לשמירה על משאב הסביבה.

חינוך סביבתי

מוסדות החינוך הפורמאליים והבלתי פורמאליים ביישוב

תרבות:

שיתוף פעולה בין ועדת תרבות, ועדת חינוך וועדת סביבה על מנת להביא ליישוב תרבות מקיימת בכל דרך אפשרית.

אירועים ופעילויות קבועים:

וישום עקרונות הקיימות באירועים המסורתיים המתקיימים דרך קבע בכל יישוב (בעיקר בחגים ובמועדים).

קהילה:

הגדרת המושג "נחלת הכלל" הנכון ליישוב, קביעת ערכי התנהגות מוסכמים בנחלת הכלל והטמעתם בקהילה.

לפניהם מסגרות החינוך הפורמאליים והבלתי פורמאליים שדרכן ניתן להטמיע את הנושאים הבאים:

פעוטון:

קומפוסטר, התייעלות אנרגטית, הפרדה למחזור, צריכה נכונה, חיסכון במשאבים.

גן ילדים:

אותם נושאים כמו בפעוטון משולבים עם תוכנית חינוכית ועם פעילות של הילדים.

נוער:

למידה והכשרה, שגרירים בבתי התושבים, השפעה על איכות ההפרדה למחזור ועל חזות מרכזי המחזור, שיווק קומפוסטרים, שילוב בוועדות השונות.

(143)

שום השפעה לרעה על הסביבה למשך שנה שלמה. בני משפחת ביבן נאבקים שלא לצורך חשמל או לייצר פסולת, כשבמקביל הם עוברים תהפוכות נפשיות עקב השינוי הדרמטי באורך חייהם. הסרט מציג דיוקן רגשי של בני הזוג ואת המשברים שבפניהם הם ניצבים ובודק כיצד הם מתמודדים עם הבחירה שקיבלו. מהיחסים ביניהם עולה השאלה: האם הצמצום באורח החיים יכול להביא עימו גם שינויים מפתיעים לטובה?

מדינה זבל

דוקומנטרי | ישראל 33 דקות | עברית

זהו אינו סרט אקולוגי, אלא סרט השואל שאלה אחת פשוטה: מדוע אנחנו, הישראלים, בוחרים להעביר את חיינו בתוך לכלוך? בתוך זבל?! איך אנחנו, כעם המחזיק מעצמו אומה פטריוטית, מטנף את ארצו בחוסר אכפתיות מופגן, כמעט ביוהרה. לרגל חגיגות שנת ה-60 למדינה יצאתי למסע אל נדבכי הוולגאריות הישראלית. חמוש, בין השאר, במצלמה נסתרת, התחלתי לתעד את הוויית חיינו הפומביים. את הלכלוך ואת חוסר הכבוד הדדי. צילמתי ברחובות, בפארקים, בבתי מלון, בבתי הספר. אפילו הבאתי עדויות ממחנה ריכוז, גם שם מתברר, הישראלי אינו עוצר.

מכורים לנפט

דוקומנטרי | ארה"ב 60 דקות | אנגלית מתורגם לעברית | 2005

תומס פרידמן, עיתונאי וזוכה פרס הפוליצר, ניגש להפריך מיתוס נוסף על התחממות כדור הארץ ועוסק בשאלה האם ניתן לעבור כיום לשימוש באנרגיות מתחדשות בקנה מידה רחב. הבמאי יוצא למסע ברחבי ארצות הברית ומראה שהטכנולוגיה כאן והיא עובדת, רק צריך להפסיק לחשוש ולהתחיל ליישם. העיתונאי הבולט באמריקה טוען שלהיות ירוק זו הפטריוטיות האמריקאית החדשה.

חינוך סביבתי הקרנת סרטים עם מסר אקולוגי

הקרנת סרטים עם מסר אקולוגי לקבוצות נוער או לקהל הרחב נמצאה ככלי יעיל ביותר. מיד לאחר הקרנת הסרט מתקיים דיון פתוח על המסרים העיקריים שנכללו בו. להלן דוגמאות למסרי סרטים שניתן להקרין ביישוב, שזכויותיהם נרכשו על ידי המועצה:

מכורים לפלסטיק - Addicted To Plastic

דוקומנטרי | קנדה | 85 דקות | אנגלית תרגום לעברית | 2008

האם אתם יכולים לדמיין את חייכם ללא פלסטיק? כמה פלסטיק מיוצר בכל יום? בכל שעה? כמה פלסטיק נזרק אחרי שימוש של כמה דקות? ואיך כל זה משפיע עליכם באופן אישי ועל העולם בכלל? הסרט "מכורים לפלסטיק" מקיף 3 שנים של צילומים ב-12 מדינות על פני 5 יבשות, כולל שני מסעות למרכז האוקיינוס השקט, במטרה לענות על שאלות אלה. הסרט עוסק בתעשיית הפלסטיק ומספק נקודת מבט חיובית לגבי העתיד שלנו עם הפלסטיק. הוא מציג פתרונות מתקדמים למחזור שמיושמים כבר במקומות שונים בעולם.

איש לא משפיע - No Impact Man

דוקומנטרי | ארצות הברית | 90 דקות | אנגלית תרגום לעברית | 2009

הסרט עוקב אחר בני משפחת ביבן האמריקנית, שמחליטים להשאיר מאחור את אורח החיים הצרכני של השדרה החמישית בניו יורק לטובת הניסיון שלא ליצור

חינוך סביבתי

פעילות חינוכית מומלצת לנוער

- **אימוץ מרכז המחזור ביישוב** - לקשט את מיכלי המחזור באמצעות ציור על פחים ועיצוב יצירתי. תליית שלטי הסברה על מיכלי ההפרדה השונים של מה מותר ומה אסור להשליך
- **בניית מיכל לבקבוקים או לפחיות** כדי לקבל עבורם את דמי הפיקדון לצורך ביצוע פעולות שונות עבור הנוער
- **עידוד הקומפוסטציה** - הגברת המודעות לשימוש בקומפוסט בתוך היישוב באמצעות מעבר מבית לבית ופרסום באתר האינטרנט של היישוב או בעלון היישוב. הכנת סרט הסברה על תרומת השימוש בקומפוסט, על האופן שבו מכינים אותו ועל הדרך שבה מטפלים ומתחזקים אותו
- **מבנה ציבור ירוק** - לרוב נתמקד במועדון היישוב. נחליף כלים חד-פעמיים בכלים מזכוכית. נעודד שימוש חוזר בחומרים (דפים, לדוגמה). נבנה מיכלי מחזור ופינות ישיבה מחומרים ממוחזרים. נבנה קומפוסטר ונפריד פסולת רטובה. נחסוך במים ובחשמל באמצעות התקנת חסכמים ונורות חסכוניות

מרבית הפעילות החינוכית תתקיים ביישוב, אך ניתן לקיים חלק ממנה במרכז האזורי לחינוך לקיימות המצוי במרכז השירותים של המועצה. מטרת הפעילות במרכז זה היא להגביר ידע, מודעות, מעורבות ועשייה בתחום הסביבתי במשגב ובכלל. המרכז מאפשר התנסות חווייתית בזוויות שונות של חיי הקיימות הלכה למעשה - לגעת בחומר, לראות, למדוד, להרגיש את אנרגיית השמש המוסבת לחשמל, לבנות בחומרים צעירים ומתחדשים, להתנסות בזריעה ובקציר, לעבד גידולים מסורתיים בגליל ולטעום מהם, לאסוף מים, לחדש מים, לטהר מים ולהשתמש בהם שוב באופן מושכל, ועוד פעילויות שונות שיזמנו היכרות מקרוב עם נושאים חשובים אלה.

כדי ליצור קשר כמה שיותר לעולם הנוער, שהנו "אגוד קשה לפיצוח" בתחום החינוך הסביבתי, מומלץ לבצע תחרות נוער אטרקטיבית. התחרות יכולה לכלול בתוכה מס' תחומים הקשורים להשגת המטרות הסביבתיות של היישוב, כגון:

חינוך סביבתי

סדנאות וקורסים מומלצים

קורס פרמאקאלצ'ר

אחת הדרכים לשינוי הרגלים הינה קורס פרמאקאלצ'ר, הזוכה להצלחה רבה בין תושבי משגב. ניתן לקיים את הקורס עבור תושבי היישוב כדי לאפשר להם להתחבר לאדמה, לדעת איך לגדל את הירקות שלהם וללמוד להסתכל על דרך החיים שלנו מזווית קצת שונה. הקורס מעודד שינוי, מרחיב אופקים ומהנה. הקורס מהווה את אחת הדרכים להטמיע באופן יסודי עקרונות קיימות אשר תושבים יאמצו ויהוו מודל ודוגמה חיה. בכל שנה מתקיים קורס אשר מקדם את אורחות חיי הקיימות.

יום ירוק בקהילה

העברת המסר של ערך הקיימות ושל פיתוח בר-קיימא באמצעות ייזום ימי כיף בקהילה שישלבו כיף והנאה עם לימוד ועשייה.

להלן דוגמאות למה שניתן לקיים באותו יום:

- שוק קח-תן שבו יוחלפו פריטים שאינם נחוצים עוד בפריטים שאותם צריכים. בצורה זו ניתן לעודד את הצריכה המקומית ולהקטין את כמות הפסולת של התושבים
- סדנאות לילדים של יצירה בנייר ממוחזר או בנייה בכוכ, במטרה להטמיע את רעיון הקיימות
- סדנאות למבוגרים כגון שימוש נכון בקומפוסטרים ובתולעים אדומות
- יריד כפרי למוצרי מזון ביתיים כגון עוגות, ריבות, גבינות ועוד, המיוצרים על ידי תושבי היישוב
- אמנות סביבתית מקומית - שוק אמנים תושבי היישוב וסביבתו (עבודות יד, אמנות ביתית ועוד).

בנייה ירוקה בדקו את עצמכם

קחו לכם מס' דקות כדי לבדוק האם היישוב מאמץ את העקרונות של בנייה ירוקה:

1. האם היישוב מטמיע את עקרונות הבנייה הירוקה בתחומי הביטחים השונים כגון: חיסכון בחשמל ובמים, הפרדת פסולת ומחזור?

2. האם היישוב דואג להטמעת היבטים סביבתיים בתכנון - מרמת המבנה הבודד ועד לרמת השכונה והיישוב?

3. האם אומצו הנחיות אגף ההנדסה לשלבי התכנון והביצוע של עבודות עפר ופיתוח, שיקום נופי וגינון ותכנון על כל גווניו?

אנו לרשותכם:

על מנת לקדם את הנושא דלעיל ביישוב שלכם:

- קראו את המדריך וישמו את ההמלצות בהתאם
- שתפו בידע שלכם, שאלו שאלות והעלו רעיונות בנושא בכתובת: www.dorot.misgav.org.il
- התייעצו עם אגף קיימות וסביבה במועצה | טלפון 9902010 | כללי
- התייעצו עם אגף הנדסה, אחזקה ותשתיות | טלפון 9902303 | הנחיות לתכנון ולביצוע

בנייה ירוקה

יעדי הבנייה הירוקה

יעדי הבנייה הירוקה:

- צמצום הפגיעה בסביבה
- שימור משאבי הטבע - אנרגיה, מים, קרקע, חומרי גלם והמגוון הביולוגי
- שמירה על רווחת האדם ושיפור התנאים לבריאותו בתוך החלל הבנוי
- מזעור פליטות גזים, פסולת, שפכים, רעש וקרינה.
- העלאת איכות תפקודם ושיפור הכלכליות של מבנים לאורך מסלול חייהם

יישוב המקדם בתחומי בנייה ירוקה, יכול להרוויח

רבות בהיבטים שונים, ביניהם:

- חיסכון בצריכת חשמל במבנים השונים
- ייעול בהקצאת שימושי הקרקע
- היערכות פיזית ותשתיתית לנושא הפרדת פסולת ומחזור
- חיסכון במים וניצול נכון של מקורות המים להשקיית גינות ושטחים ציבוריים
- הטמעת היבטים סביבתיים נוספים - מרמת המבנה הבודד ועד לרמת השכונה והיישוב

ב

ניינים נחשבים לצרכני אנרגיה משמעותיים, ליצרני פסולת מסוגים שונים ולצרכני מים לא מבוטלים.

בנייה בת קיימא, או כפי שנהוג לכנותה גם בשם "בנייה ירוקה", עוסקת בהיבטי הסביבה של המבנה הבודד, החצר, השטח הבין-בנייני, הרחוב והשכונה, ברמת התוכנית וברמת ההיתר. מטרתה לצמצם את ההשלכות הסביבתיות הפוגעות של מבנים והיא מתמקדת בשילוב ההיבטים הסביבתיים בתכנון, בהקמה ובתפעול מבנים וסביבותיהם לאורך כל מחזור חייהם.

בנייה ירוקה מהווה שימוש חסכוני וניצול יעיל של משאבי הסביבה והימנעות מפגיעה במשאבים טבעיים, ובמזעורם.

ממחקר שבוצע עבור המשרד להגנת הסביבה* בנוגע לכדאיות בנייה ירוקה במבנים ממשלתיים המיועדים להשכרה עולה כי ההשקעה ב"בנייה ירוקה" מחזירה את עצמה תוך שנתיים, וכי עלות נוספת בשיעור של כ-2% מעלות ההקמה הקונבנציונלית, מניבה עד פי 10 במשך חיי המבנה.

צעדים מומלצים לשלב התכנון - אגף ההנדסה

כללי

כבישים מדרכות ופיתוח

1. יש לתכנן מדרכות הליכה מופרדות מהכבישים. מדרכות אלו יוגשו לנכים ויאפשרו תנועת עגלות ואופניים
2. יש לתכנן מיקום מרכזי מחזור, כינות גזם ומכולות אשפה - בתיאום עם מחלקת איכות הסביבה ועם היישוב
3. מוצע כי פרטי המסגרות (מעקות, עמודי תאורה וכד') יהיו מגולוונים בלבד ללא צבע, דבר המונע צורך בתחזוקה ובצביעה חוזרת מדי מס' שנים

קווי תשתית

1. יש לתכנן את קווי התשתית, כולל ביוב, באופן שיפחית את הפגיעה באזורים בלתי מפותחים. יש להצמיד את תוואי התשתיות לדרכים מתוכננות, ככל הניתן
2. מערכת המאור תתוכנן באופן שיאפשר שליטה במס' גופי התאורה המאירים על מנת שניתן יהיה לצמצם את צריכת החשמל בשעות מסוימות של הלילה
3. מיקום חדרי טרנספורמציה נקבע על פי רוב בתוכנית המתאר של היישוב אך רצוי להרחיק אותם ממגורים וממבני ציבור, במידת האפשר

1. יש להתחשב בטופוגרפיה המקומית ולהתאים אליה את התכנון
2. יש לשאוף לאיזון בין כמויות החפירה למילוי על מנת לצמצם את הצורך בשינוע ובטיפול בעפר, לצמצם את הצורך בתכנון קירות תמך ובהקמתם
3. יש להיעזר בשירותי מתכנן נוף בכדי להפחית את הפגיעה הנופית
4. הנספח הנופי לתוכנית יאושר על ידי אגף קיימות וסביבה לפני הגשתו לוועדה לתכנון ובנייה
5. בהפרשי גובה מומלץ להעדיף מסלעות על קירות תומכים. במסלעות שגובהן מעל 2 מ' רצוי להוסיף "רצועות גיבון" - מדרגה רחבה שניתן למלא בה אדמה גננית
6. תכנון הגיבון ייתן עדיפות לסוגי צמחייה הצורכת כמויות מים מעטות ותחזוקה מעטה ככל שניתן.

ניקוז רחובות ומגרשים

1. מערכות הניקוז יוכנו אל בורות החדרה לקרקע או אל שטחים פתוחים
2. יש להימנע מרצפים גדולים של אזורים אטומים לחלחול
3. מדרונות יגוננו בצמחיה מקומית למניעת סחף קרקע
4. תכנון הסדרת הניקוז כנגר עילי (ולא באמצעות צנרת תת קרקעית) מוזיל את עלויות הביצוע ואת הוצאות התחזוקה לאורך השנים

פיתוח המגרשים

1. תוכנית פיתוח המגרשים תתאים לתוכנית הפיתוח הכללית של השכונה
2. יש ליצור איזון בין חציבה למילוי
3. יש להעדיף מסלעות על קירות תומכים

שיקום נופי

1. יש לתכנן מראש את השיקום הנופי של עבודות הפיתוח וקווי התשתית
2. יש לתכנן אפשרות לגינון מסלעות

יישום הצעדים המומלצים לתכנון ולביצוע הצעדים בתחום הבנייה הירוקה יקדם את היישוב ויאפשר לו לתכנן בתבונה את הקליטה בהווה ובעתיד, יקדם את תחום הקיימות ביישוב שלכם, ויקרב אותו בצעד נוסף לקראת "יישוב לדורות".

צעדים מומלצים לשלב הביצוע - אגף ההנדסה

עבודות עפר ופיתוח

1. יש להכניס למכרז את נושא הטיפול בעודפי החפירה ופסולת הבניין
2. יש לדרוש מהקבלן תעודות המעידות על הטמנת פסולת הבניין באתרים המורשים על ידי המשרד לאיכות הסביבה
3. יש לגרוס את עודפי החפירה המתאימים לגריסה. גריסה תתבצע באישור מוקדם של אגף קיימות וסביבה ובאמצעות מגרסה המצוידת באמצעי הרטבה והפחתת אבק
4. יש להימנע מעקירת עצים אם אינה חיונית לצורך ביצוע התוכנית. יש להעדיף העתקת עצים ושיחים על עקירתם, ולקבל אישור מוקדם מקק"ל על כל העתקה או עקירה
5. יש לשמור את שכבת הקרקע העליונה (שכבת חישוף) לשימוש עתידי בשיקום הנופי של הפרויקט
6. באתרים הגובלים בשטח בלתי מפותח, יש להקים לפני תחילת העבודות אמצעים התוחמים את שטח העבודות כך שלא ייוותרו עבודות או שפיכת עודפי עפר וחומרי בנייה מעבר לאתר העבודה

7. יש לתכנן אתר לאחסון ביניים של עודפי חפירה לפני גריסתם או לפני שימוש בהם כמילוי
8. בעת פיתוח דרכים במדרונות שהם למעלה מ-30% יש לבצע קיר תומך או מסלעה לפני תחילת עבודות העפר, על מנת למנוע יצירת שכך עפר
9. יש להתאים את ציוד העבודה להיקפה ולהימנע משימוש בכלים גדולים מדי העלולים ליצור פגיעה סביבתית מיותרת
10. יש לתכנן מראש אתר למשרדים ולחניית ציוד כבד. יש להציב במקום מכולת אשפה ושירותים לעובדים

שיקום נופי וגיבון

1. מומלץ להשתמש בצמחייה מקומית, החוסכת השקיה והדברה
2. יש לתכנן את מערכות ההשקיה בהתאמה לסוגי הצמחייה השונים ולצריכת המים שלהם
3. יש לתכנן הצללה של שבילי הליכה ומדרכות באמצעות צמחייה
4. יש להימנע משתילת צמחים אלרגניים

שכנות טובה בתחום הקיימות והסביבה - מקרה בקעת בית הכרם שכנות טובה בשמירה על איכות הסביבה

לאחרונה אנו עדים למהלכים של קיום משותף ושל שכנות טובה על בסיס אינטרס משותף - שמירה על איכות הסביבה. ניתן ללמוד כיצד לקיים שכנות טובה מתוך המהלך שבוצע בשנים האחרונות באזור בקעת בית הכרם, שבו התאחדו תושבים מיישובים יהודים וערבים כדי לפתור בעיות של איכות סביבה שפוגעות בכל תושבי האזור. לשיתוף הפעולה הפורה יש מס' השלכות חיוביות משמעותיות על תושבי האזור, על הרשויות המקומיות ועל משרדי הממשלה.

קיום משותף ושכנות טובה בין הקהילה היהודית והערבית הם אתגר מתמשך שיישובי משגב מתמודדים בו מאז הקמתם. יישובי משגב כוללים 6 יישובים בדואים בנוסף ל- 29 יישובים יהודיים.. בתחום משגב וסביבתה הקרובה קיימות 25 רשויות ערביות המונות כ- 250,000 תושבים. הפיזור הגיאוגרפי והדמוגרפי הייחודי יוצר השפעה הדדית משמעותית בין האוכלוסיות. בפועל מתקיימת אינטראקציה חד כיוונית מוגבלת בין התושבים היהודים והערבים, בעיקר בתחום צריכת השירותים. הבדלי תרבות והשקפות עולם ותהליכי הקצנה בשני הצדדים מקשים על קיומם של קשרים חברתיים או של שותפות אמיתית במרחב.

שכנות טובה בתחום הקיימות והסביבה - מקרה בקעת בית הכרם בעיות מרכזיות

בבקעת בית הכרם התגלו 2 בעיות מרכזיות:

(1)

גלישת ביוב מיישובי אל-שגור (מגידל כרם, דיר אל אסד ובענה) לנחל בית הכרם החלה בשנת 1995 ונמשכת עד היום. הביוב הגולמי זורם בתעלות הניקוז, בנחלים ובסמיכות לבתי המגורים הסמוכים לתחנות השאיבה, ויוצר תנאים תברואתיים מסוכנים כגון: מוקדי דגירת יתושים, זיהום מי תהום, ריח רע ועוד. שמורת הטבע נחל שגור, אחת היפות בגליל, סגורה למטיילים מזה 17 שנים ולמעשה נלקחה מהציבור הרחב, כך שנוצר נזק כלכלי וגם פגיעה באפשרויות בילוי שעות הפנאי של תושבי מדינת ישראל.

(2)

ריבוי פסולת - בהיעדר יכולת לפינוי פסולת בשל ניהול כלכלי ומקצועי כושלים, הפסולת של יישובי אל-שגור, נערמת בצדי הדרכים ונשרפת לעיתים קרובות, תוך יצירת מוקדי זיהום אויר קשים וסכנה אמיתית לחיי אדם, הנובעת מחשיפה למחלות בדרכי הנשימה, למחלות ממאירות ועוד.

למרות ניסיונות חוזרים ונשנים לפנות למשרד להגנת הסביבה ולמשרד הפנים לפתור את הבעיות, הבעיות טרם הוסדרו.

הוקמה קואליציה של עמותות וארגונים שכללה את עמותת "התקווה" ("אל אמל") שעב, "החברה להגנת הטבע", עמותת "הסביבה", מועצה אזורית משגב, עיריית כרמיאל, "שתי"ל - שירותי תמיכה ויעוץ לארגונים", "אל"ס - אזרחים למען סביבה בגליל" ו"צלול" - עמותה לאיכות סביבה.

בעידוד הקואליציה ובתמיכתה התפתחה התארגנות של תושבים מיישובים יהודים וערבים בבקעת בית הכרם, בניסיון לשנות את פני הדברים. ההתארגנות נקראה: "הפורום האזרחי לקידום פתרונות למפגעים סביבתיים באזור בקעת בית הכרם" (היישובים דיר אל אסד, תובל, בענה, גילון, מגיד אל כרם וצורית) ולהלן תקרא: "הפורום האזרחי".

שכנות טובה בתחום הקיימות והסביבה - מקרה בקעת בית הכרם חזון, ערכים וצוותי פעולה

צוותי פעולה לטיפול בנושאים הבאים:

- קיום פעילות להפסקת המפגעים הסביבתיים כגון: הפגנות ומחאות בעד סביבה נקייה וקידום תוכניות לשינוי המצב הקיים
- קידום חינוך סביבתי במוסדות חינוך פורמאליים ובלתי פורמאליים ביישובים היהודים והערבים, על מנת ליצור ערכים משותפים ומוסכמים
- העלאת נושא הבעיות והפתרונות לבקעת בית הכרם לסדר היום הציבורי ולסדרי העדיפויות של משרדי הממשלה וגורמי החקיקה וכלי התקשורת
- תכנון פרויקטים לטיפול המקום כשער לגליל כדוגמת טיילת "אחוות אל שגור", המשתרעת מצומת גילון ועד כרמיאל

חזון פורום האזרחים

פיתוח בראייה ארוכת טווח של בקעת בית הכרם וסביבתה בשער הגליל. בקעת בית הכרם תהווה אזור איכותי, אסתטי ותפקודי למען כל תושביה וקהילותיה ולכל המבקרים באזור. שימור אתרי המורשת בבקעה לטובת הדור הנוכחי והדורות הבאים. התושבים בבקעה חיים בקיום משותף תוך שמירה על ערכים של כבוד לזולת, אהבה לאדם ולמרחב הסובב.

ערכים ודרכים להגשמת החזון

- ייזום, קידום, אישור ויישום של תוכנית אזורית בשיתוף הציבור למימוש החזון
- התכנון יתבצע על בסיס סקר תוכניות קיימות וישלים אותן בהיבטים הבאים: תיירות, ספורט, נופש, מורשת, נוף, תעשייה, חקלאות, ייעור, שמורות טבע וכלכלה מקומית
- פיתוח מודעות הציבור והרחבת מעגל הפעילים לשמירת הסביבה ופתוח על פי תכנון ופעילות למען הכלל
- גיוס תמיכה ציבורית לפיתוח פארקים ושטחי ציבור
- התכנון יתבסס ככל שניתן על עקרונות של "ערים נינוחות" (Slow Cities) בראייה אזורית

שכנות טובה בתחום הקיימות והסביבה - מקרה בקעת בית הכרם

תמונת מצב קיים ותוצרי פעילות

הפעילות המשותפת שנמשכת זה מס' שנים הביאה להישגים לא מבוטלים, כפי שניתן לראות בטבלה הבאה:

נושא	בעבר	בהווה	תוכניות לעתיד
ביוב	17 שנים זרם הביוב ללא פתרון	נמצא פתרון המצוי בתכנון הנדסי - קו גרוויטציוני	השלמת התכנון עד דצמבר 2012. ביצוע הקו במהלך 2013
פסולת	פסולת ביתית ועסקית נערמת ומועלת באש	לפסולת הביתית נמצא פתרון (היא נאספת על ידי הרשויות באופן מסודר). הפסולת העסקית והגושית נערמת ומועלת באש	המשרד להגנת הסביבה יוזם פתרון לכלל הרשויות שאינן מטפלות בפסולת בצורה מסודרת. אימוץ הפתרון יפסיק את שריפת הפסולת
חינוך סביבתי	מעט יוזמות מקומיות של בתי ספר יסודיים ביישובי אל שגור	מתבצע פרויקט משותף לערבים וליהודים להטמעת נושא הקיימות והסביבה בבתי הספר ובקהילה	הרחבת הפרויקט לכלל הקהילה של הערבים והיהודים בבקעת בית הכרם
סדר העדיפות הלאומי	חוסר התייחסות של המדינה למכגעים ולבעיות הקיימות באזור	הנושא נמצא על סדר היום של המשרד להגנת הסביבה, מנהלת הביוב, ועדת הבריאות והסביבה בכנסת	העלאת הנושא לסדר היום של משרד הפנים ובעדיפות גבוהה
היכרות ויחסי אנוש	אינטראקציה חד כיוונית על בסיס צריכת שירותים	התחלה של היכרות על בסיס אישי, המאפשרת הבנה טובה יותר של שני הצדדים, קיום קשרים חבריים לא פורמאליים	היכרות בלתי אמצעית, שכנות טובה ושיתופי פעולה כחלק מחיי היום יום

שכנות טובה בתחום הקיימות והסביבה - מקרה בקעת בית הכרם למידה והפקת לקחים

ההיכרות האישית והאינטראקציה בין התושבים היהודים והערבים, החל מהגילאים הצעירים ביותר בבית הספר, יכולה לסייע בקידום האינטרסים של כל אחד מן היישובים, ולדוגמה:

- עזרה הדדית וסיוע בשעת חירום
- הגברת הביטחון האישי - הקטנת כמות הפריצות והגניבות (כי לא גונבים משכן)
- העברת מידע והעשרה בתחומים שונים
- היכרות זה את תרבותו של זה יוצרת העשרה של חיי התרבות האזוריים
- שיפור משמעותי בכמות המפגעים הסביבתיים שבאזור
- עלייה של רמת איכות החיים באזור

מה ניתן ללמוד מהניסיון של בקעת בית הכרם?

השאיפה לאיכות חיים, לנשום אוויר צח, לשתות מים זמינים ונקיים ולשמור על ערכי הנוף היוו את הבסיס לשיתוף הפעולה בין שכנים במקרה זה. מהניסיון של בקעת בית הכרם נמצא כי:

כדי לקיים שיתוף פעולה על בסיס של אינטרס משותף, יש לבצע מס' פעולות משמעותיות:

- לאתר את השותפים ולגייס אותם לחזון משותף, למטרות וליעדים
- לגייס תמיכה כספית למימון התהליך
- לקיים פעולות לגיבוש חברתי סביב החזון
- לגייס סבלנות, אורך רוח ונשימה לטווח הארוך

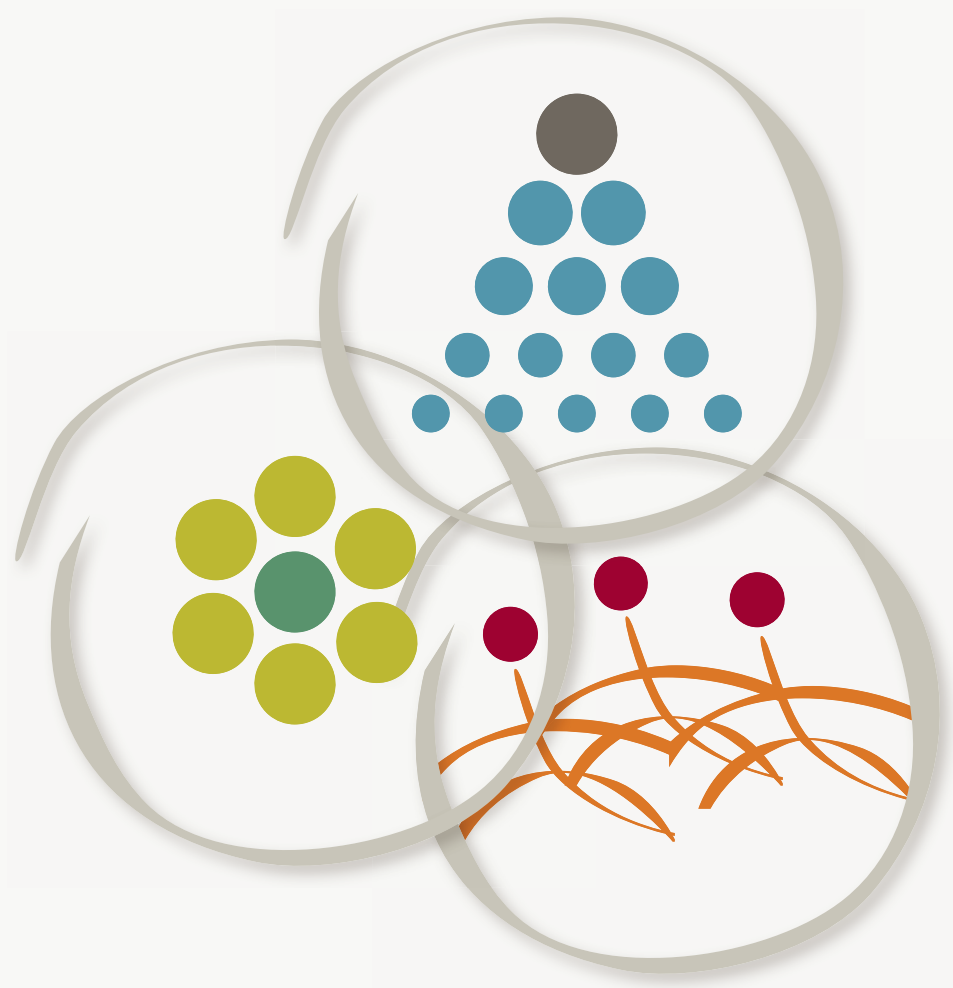
שכנות טובה בתחום הקיימות והסביבה - מקרה בקעת בית הכרם צעדים מומלצים לקידום הקיימות העולים מהמקרה

1. בצעו הסברה בבתי ספר, פגשו מנהלות, ערכו השתלמויות לצוות ההוראה, עשו הסברה להורי התלמידים ויצרו פורום אזרחים שאכפת לו
2. פגשו את ראשי הרשויות במטרה לקבל גיבוי לפעילות וליצור שיתופי פעולה
3. פגשו עמותות ודמויות מפתח בכפרים שייקחו על עצמם לפעול כסוכני שינוי ולהצביע על דמויות משפיעות נוספות
4. תכננו והפעילו תוכנית עבודה קהילתית לשינוי עמדות
5. סייעו ביצירת גרעין פעילים סביבתי שיפעל מתוך האוכלוסייה להשפעה על תושבים ועל בעלי סמכות לשמירה על היישובים ועל שמורת הטבע מזיהום שפכים
6. עודדו פניות תושבים לשרים ולחברי כנסת. פניות כאלה הביאו למעורבות גבוהה של השלטון הארצי והמחוזי לקידום פתרון הבעיות והחלה התייחסות רצינית של הכנסת והממשלה לפניות שבאות מאזרחים
7. הכינו חומרי הסברה ויזואליים והפיצו אותם עם חומרים נוספים בקרב עמותות שונות באמצעים שונים, החתימו וצרפו גורמים לקואליציה. חלקו חומרי הסברה כגון: דף הסברה בערבית ובעברית בנושא הסכנה הבריאותית שבשריפות הפסולת, דף הסברה על נזקי זרימת הביוב, ועוד
8. אתרו בעלי עניין נוספים כדבר שבשגרה והכנסתם כשותפים לפעילות. קיימו קשר התעדכנות שוטף עם המשרד לאיכות הסביבה ברמת המחוז וברמה הארצית
9. עבדו בשיתוף פעולה עם הגורמים המקצועיים של הרשויות המקומיות ועם תאגיד המים והביוב, ככל שניתן
10. הכינו תוכנית פעולה תקשורתית הכוללת גורמי תקשורת שונים: הצעות לסיורי היכרות, הכנת חומרים לכתבות וכו'
11. תחזקו באופן שוטף את מאגר הפעילים והשותפים דרך: קורסים, מפגשים, פעילויות והעברת מידע

(157)

מילון מונחים

לפי סדר הא"ב

א

אגודה שיתופית מוניציפאלית

האגודה השיתופית הינה גוף וולונטרי שעיקר פעילותה היא ניהול חיי הקהילה ומתן שירותים משותפים לתושביה. היא מאפשרת דמוקרטיה ישירה והשפעה ישירה של התושבים על תהליך קבלת ההחלטות ביישוב באמצעות האסיפה הכללית

אסיפה

אסיפת היישוב הנה הפורום הבכיר ביותר ביישוב המנוהל על ידי אגודה שיתופית ובו מתקבלות החלטות משמעותיות לגבי המשך פיתוח היישוב וניהולו

ב

בנייה ירוקה

בנייה בת קיימא או כפי שנהוג לכנותה גם בשם "בנייה ירוקה". עוסקת בהיבטי הסביבה של המבנה הבודד, החצר, השטח הבין-בנייני, הרחוב והשכונה - ברמת התוכנית וברמת ההיתר. מטרתה לצמצם את ההשלכות הסביבתיות הפוגעות של מבנים והיא מתמקדת בשילוב ההיבטים הסביבתיים בתכנון, בהקמה ובתפעול מבנים וסביבותיהם לאורך כל מחזור חייהם. בנייה ירוקה מהווה שימוש חסכוני וניצול יעיל של משאבי הסביבה והימנעות מפגיעה במשאבים טבעיים, ומזעורם

בנייה רוויה

מתחמי בנייה של עד 4 יחידות דיור לדונם. מומלץ כי ייבנו בתים בסדרי גודל של 90-120 מ"ר, ללא אפשרות של הרחבת מעטפת הבית, בשל הצפיפות הגדולה יחסית. לבית יצורף שטח פרטי קטן יחסי. קיים יתרון לבנייה דו-משפחתית - בתים צמודי דופן, לחיסכון בשטח. מומלץ למקם את המתחם במרכז היישוב, כדי להקל על זוגות צעירים ועל תושבים מהגיל השלישי

ה

הגיל השלישי

בני 60 ומעלה, כאשר צמיו כי בשנת 2020 13% מהאוכלוסייה יהיו בני למעלה מגיל 60, לעומת 7% היום. אוכלוסייה שיש לה מאפיינים וצרכים המיוחדים אותה

הון חברתי

חוסנה של הקהילה מבוסס על איכות הקשרים בין חלקיה ועל מידת השותפות של חבריה סביב ערכיה המרכזיים. רמת קהילתיות גבוהה נמדדת ברמת ההון החברתי המתייחס למערך הקשרים בקהילה.

השתתפות (bottom-up)

תהליך המשקף בעיקר את יוזמתם של המשתתפים, כלומר של ציבור האזרחים השואף להיות יוזם התהליך והשולט בו

ו

ועדת קיימות וסביבה

ועדת קיימות וסביבה תשים לה למטרה לקדם איכות חיים וסביבה מתוך התייחסות לערך הקיימות במטרה לגלות מחדש את הערך של הדברים המקיימים אותנו

ועד הנהלה

ועד ההנהלה הנו המוסד המנהל של האגודה והלב הפועם והמכוון של "ישוב לדורות". על פי פקודת האגודות השיתופיות הוא מוגדר כמוסד המנהל של אגודה רשומה אשר בידו הופקדה הנהלת עסקיה של האגודה

ועד מקומי

הועד המקומי הנו ישות משפטית סטטוטורית, המוסמכת לנהל את ענייניו המוניציפאליים של היישוב הכפרי. סעיף 90 לצו המועצות המקומיות (מועצות אזוריות) קובע כי "כל יישוב יתנהל על-ידי ועד מקומי"

(159)

ז

זהות ועדים

חברי הוועד המקומי ביישוב שיתופי יהיו האנשים המכהנים באותה העת גם כחברי ועד ההנהלה של האגודה השיתופית באותו היישוב

זהות קהילתית

הזהות הקהילתית קנה התפיסה העצמית של הפרט כחלק מקהילה היוצרת תחושת גאווה בהשתייכות לקהילה. הזהות הקהילתית מהווה ביטוי לייחודיותה של הקהילה ומתייחסת לתפיסת הקהילה את עצמה

ח

חזון

החזון מתאר בתמציתיות רבה את תמונת העתיד הרצויה של היישוב החזון צריך להיות ארוך טווח, גדול מהחיים ויוצר "WOW"

חינוך סביבתי

החינוך הסביבתי קנו כלי משמעותי להטמעת שינוי הרגלים הדרגתי בקהילה. הפעילות מתקיימת בכל שכבת גיל בנפרד וכאירועים לכלל הציבור

חלופות תכנוניות

הן מספר חלופות שונות וקיצוניות המתארות את מרחב האפשרויות לפיתוח היישוב. לעתים נהוג לשלב חלופה הנקראת "עסקים כרגיל", המתארת את המשך ההתנהלות כפי שהייתה עד היום, כדי שיהיה ניתן להעריך את חלופות הקיצון בהתייחס להמשך מצב קיים

ט

טקסי חיים

ברית, בר-מצווה, בת-מצווה, חתונה ואבלות הן תחנות-חיים מכריעות לפרט ולמשפחה. קבלת ילד חדש

י

יישוב לדורות

דמותו של היישוב הקהילתי במשגב בדורות הבאים

מ

מאגר התנסויות מיטביות (Best Practice)

מאגר התנסויות מיטביות Best Practice - שיטה שמראה באופן קבוע תוצאות טובות יותר מאחרות שהושגו באותם אמצעים

משילות

המשילות היישובית מהווה את השדרה הארגונית של "יישוב לדורות". השילוב של שימוש בתכנון לטווח ארוך יחד עם יצירת מגננונים יעילים ומותאמים ליישוב הקהילתי יאפשרו לקהילה לקיים את אורח חייה, להתפתח ולפרוח

נ

נחלת הכלל

נחלת הכלל הוא מושג פיזי-חברתי המתייחס לכל מה ששייך לכולם אך אינו שייך לאף אחד. נחלת הכלל כוללת משאבים כגון: שטח ציבורי, אוויר, נחל, יער, מדרכה, גן משחקים ועוד

פ

פעמת הזמן
חגי מעגל השנה

ק

קהילה

מערכת חברתית ייחודית, שבין חבריה יחסים של מחויבות ואחריות משותפת על קיומה, על מוקד הזדהות וזהות ועל מסגרת בטוחה של השתייכות, שותפות ועזרה הדדית

ר

רב דוריות

אוכלוסייה רב-דורית, עם תושבים בכל טווח הגילאים מגיל הינקות ועד לגיל הזקנה. מתן מענה לכול האוכלוסייה, קיום קשרים בין חתכי האוכלוסייה השונים, תחושת שייכות משמעותית ומחויבות לקהילה, קבלה ונתינה הדדית

ש

שותפות

מיזוג בין שיתוף להשתתפות. משקפת את יוזמות שני הצדדים ומבטאת שוויון זכויות וחובות שלהם בתהליך. יחסי עבודה שמאופיינים במטרה משותפת, כבוד הדדי ומוכנות למשא ומתן. מכך נגזרות התחלקות במידע, אחריות, מיומנויות, קבלת החלטות ואחריות למתן דין וחשבון

שיתוף (top-down)

תהליך המשקף בעיקר את יוזמתם של מקבלי ההחלטות, כמו קובעי מדיניות, אנשי מקצוע ומנהיגים מהקהילה

שיתוף הציבור

שיתוף הציבור הרחב בתהליכי קבלת החלטות שונים מתוך תפיסת עולם של שקיפות ושל שיתוף רחב ככל האפשר

ת

תוכנית אב אסטרטגית

תוכנית מנחה, המכוונת את מקבלי ההחלטות ביישוב לפעולות הנדרשות כדי להשיג את העתיד הרצוי שהוחלט עליו

תוכנית עבודה שנתית

תוכנית עבודה שנתית עם לוח זמנים בהתאם לאבני דרך משמשת ככלי למימוש תוכניות לטווח ארוך המגדירות למה שואפים בעתיד. תוכנית העבודה הופכת את החזון למציאות

תכנון ארוך טווח

תכנון לטווח ארוך כולל בתוכו 3 שלבים עיקריים: היכן אנו עכשיו (תמונת מצב קיים), היכן אנו רוצים להיות (תמונת עתיד נכספת) ואיך נגיע לשם (כיצד נגשר על הפער בין המצוי לנשאי בדרכים היעילות ביותר)

תקנון

מסמך האב המשפטי המגדיר את עקרונות היסוד של ניהול האגודה השיתופית ושל היישוב, מאושר על ידי רשם האגודות

תקציב פיתוח/השקעות

תקציב רב-שנתי המיועד לפיתוח פרויקטים תשתיתיים ומבני ציבור

תקציב שוטף

תקציב שנתי המיועד לניהול השנתי השוטף של היישוב: שכר, ניהול כללי ופעילות הוועדות השונות

תרבות קהילתית

תרבות קהילתית מבוססת על ערכים, נורמות וסמלים המעוגנים במסגרות ובפעילויות קהילתיות. קיימים 3

(161)

כלים מרכזיים המייצרים תרבות קהילתית: חוגגים יחד,
מקיימים טקסי חיים ומסורות, לימוד ושיח משותף

מקורות וקישורים לקריאה נוספת

קהילה

קישור בנושא התנדבות:

קישור למדריך לניהול מתנדבים: "עידוד מעורבות והתנדבות של אזרחים" מאת ברנדה נידל שמעוני - <http://bit.ly/Snb6Jq>

פרק מתוך ספר בנושא בניית קהילה

Rubin, J. Herbert & Irene, S. Rubin: "Building Community to Create Capacity for Change", in: Community Organizing and Development, 2008, 4th Edition, chap. 5, pp. 75 - 90, Pearson Education Inc., USA

שדמי-וורטמן, ש. 2011. **חברותא זהות וזיקתם להון חברתי בקהילה** (כדגוגיה של זהות בשלוש זירות פעולה 1989-2006). חיבור לשם קבלת דוקטוראט, אוניברסיטת תל אביב. תל אביב

שדמי-וורטמן, ש. **חינוך בונה קהילה-בונה חינוך** בתוך: שדמות, 2010. לשם שינוי ביחד-בינוי קהילה-פתוח הון חברתי כבסיס לקהילתיות מתחדשת. משרד הרווחה והשירותים החברתיים. לשכת הפרסום הממשלתית. תל אביב, עמ' 93-110

שמר ארנ. 2003. **שותפות קהילתית: היבטים בקבלת החלטות בקיבוץ**. בתוך: וצירצ'מן, א.סדן, א 2003 השתתפות הדרך שלך להשפיע, הוצאת הקבוץ המאוחד.

סדן, א. 1999. **העצמה ועשייה קהילתית**. בתוך **פיתוח קהילתי-מהלכה למעשה**. עורכת עדנה אנגל. החברה מתנ"סים. הוצאת ידיעות אחרונות, עמ' 57-77

סדן, אלישבע. 1997. **העצמה ותכנון קהילתי תיאוריה ופרקטיקה של פתרונות חברתיים ואנושיים**, הקבוץ המאוחד: פרק 2 "העצמה - הגדרות ומשמעויות". עמ' 49-88

התערבות בקהילה, שדמות מרכז למנהיגות בקהילה - <http://bit.ly/SsJLWt>

"לשם שינוי ביחד" - שפה מקומית, לאומית ועולמית קהילות בארץ ובעולם

שדמות - מרכז למנהיגות בקהילה - <http://bit.ly/VtnKwa>

Rubin, H.J. & Rubin, I.S. 2001 *Community Organizing and Development* (Third Ed) Massachusetts U.S., Allyn and Bacon)

סביבה

קישורים לחינוך סביבתי:

<http://www.greenlife.co.il> - מתחילים לחשוב ירוק של המשרד להגנת הסביבה

<http://kids.gov.il/sababa> - סבבה - שומרים על הסביבה של המשרד להגנת הסביבה (מיועד לילדים)

קישורים לבניה ירוקה

<http://bit.ly/VNsRCD> - תקן בניה ירוקה, המשרד להגנת הסביבה

<http://www.ilgbc.org> - המועצה הישראלית לבניה ירוקה

קישורים בנושא ועדת איכות סביבה ביישוב

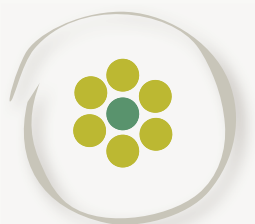
<http://www.kayamut.org.il/examples> - בנק דוגמאות

<http://bit.ly/SNhHAX> - מהי קיימות מקומית, המרכז לקיימות מקומית

שכנות וקיום משותף

<http://bit.ly/SNhP2R> - מידע על פורום האזרחים ביומני מוא"ז משגב

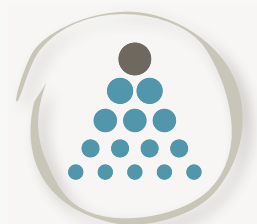

שמירה על איכות הסביבה
ועל משאביו הטבעיים של
היישוב וסביבתו היא מרכיב
חשוב ביצירת היישוב לדורות

שימור וטיפוח ההון החברתי
יצירת מסגרת בטוחה ומלכדת של
זהות קהילתית ייחודית, השתייכות,
שותפות ועזרה הדדית הם מרכיבים
חשובים לקיום היישוב לדורות

ניהולו המיטבי של היישוב
ביצירת מנגנונים ארגוניים תואמים
בשילוב תכנון ארוך טווח
הוא מרכיב חשוב לקיום
היישוב לדורות

